

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

**ANONİM ŞİRKET PAY SAHİBİNİN HAK ve
YÜKÜMLÜLÜKLERİNDEN KAYNAKLANAN
UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜNDE TAHKİME ELVERİŞLİLİK**

Eda Nur EKİN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

ANONİM ŞİRKET PAY SAHİBİNİN HAK ve YÜKÜMLÜLÜKLERİNDEN KAYNAKLANAN
UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜNDE TAHKİME ELVERİŞLİLİK

Eda Nur EKİN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

KABUL VE ONAY

Eda Nur EKİN tarafından hazırlanan “Anonim Şirket Pay Sahibinin Hak ve Yükümlülüklerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkime Elverişlilik” başlıklı bu çalışma, 03.04.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Serdar HIZIR (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Elif Cemre HAZIROĞLU (Danışman)

Doç. Dr. Semih Sırrı ÖZDEMİR (Üye)

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Üye)

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Üye)

Bu tez çalışmasında Sayın (Unvanı, Adı ve Soyadı) Ortak Danışman olarak görev almıştır.

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof.Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdür

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

[İmza]

Eda Nur EKİN

¹“**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**”

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Dr. Öğr. Üyesi Elif Cemre HAZIROĞLU** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

[İmza]

Eda Nur EKİN

ÖZET

EKİN, Eda Nur. *Anonim Şirket Pay Sahibinin Hak ve Yükümlülüklerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkime Elverişlilik*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2024

Günümüz dünyasında uluslararası ticaretin hız kazanması beraberinde birçok uyuşmazlığın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle milletlerarası nitelikte uyuşmazlıkların artışı tarafları devlet mahkemeleri yerine alternatif çözüm yolu mekanizmalarını tercih etmeye sevk etmiştir. Ancak söz konusu bu durum şirketler hukukuna ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde tahkime başvurulup başvurulamayacağı sorununu ortaya çıkarmıştır.

Çalışmanın amacı, anonim şirkete ilişkin uyuşmazlıklardan özellikle pay sahiplerinin hak ve yükümlülüklerinden doğan uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği hususunun öğretide yer alan görüşler ve Yargıtay kararları çerçevesinde incelenmesidir.

Tezimiz, iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk kısımda tahkim ve tahkime elverişlilik kavramlarından ne anlaşılabileceği ve tahkime elverişliliğin belirlenmesinde gözetilen unsurlardan bahsedilmiş olup anonim şirket esas sözleşmesinde ve pay sahipleri sözleşmesinde düzenlenecek tahkim şartına ilişkin ayrıntılı bilgiler verilmiştir. İkinci kısımda anonim şirket pay sahiplerinin hak ve yükümlülüklerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların neler olduğu ve bahsi geçen uyuşmazlıkların tahkime elverişlilik durumu öğretide yer alan tartışmalar doğrultusunda ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anonim Şirket, Tahkim, Tahkime Elverişlilik.

ABSTRACT

EKIN, Eda Nur. *Arbitrability in the Resolution of Disputes Arising from the Rights and Obligations of Joint Stock Partnership Shareholders*, Master's Thesis, Ankara, 2024

In today's world, the acceleration of international trade has led to the emergence of many disputes. The increase in disputes, especially of an international nature, has led the parties to prefer alternative resolution mechanisms instead of state courts. However, this situation has raised the question of whether arbitration can be used to resolve disputes regarding company law.

The aim of this study is to examine the arbitrability of disputes regarding joint stock companies, especially those arising from the rights and obligations of shareholders, within the framework of the opinions in the doctrine and the decisions of the Supreme Court.

Our thesis consists of two main headings. In the first part, what is understood from the concepts of arbitration and arbitrability and the elements taken into consideration in determining arbitrability are mentioned and detailed information is given regarding the arbitration clause to be regulated in the articles of association of the joint stock company and the shareholders' agreement. In the second part, the disputes arising from the rights and obligations of joint stock company shareholders and the arbitrability of the said disputes are discussed in line with the discussions in the doctrine.

Keywords: Joint Stock Company, Arbitration, Arbitrability.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ANONİM ŞİRKETLERE İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLARDA TAHKİM VE TAHKİME ELVERİŞLİLİK	4
1.1.GENEL OLARAK TAHKİM KAVRAMI	4
1.1.1. Tahkim Sözleşmesi	6
1.1.2. Tahkimin Olumlu ve Olumsuz Yanları.....	10
1.2. TAHKİME ELVERİŞLİLİK VE TAHKİME ELVERİŞLİLİKTE GÖZETİLEN ÖLÇÜTLER.....	13
1.2.1. Tahkime Elverişlilik Kavramı.....	13
1.2.2. Tahkime Elverişlilik Türleri.....	15
1.2.2.1.Genel Olarak	15
1.2.2.2. Objektif Tahkime Elverişlilik	16
1.2.2.3. Sübjektif Tahkime Elverişlilik	17
1.2.2.4. Mutlak-Nispi Tahkime Elverişlilik	18
1.2.3. Tahkime Elverişlilik Değerlendirilmesinde Gözetilen Ölçütler.....	19
1.2.3.1.Mevzuatta Öngörülen Ölçütler.....	19
1.2.3.2. Kamu Düzeni ve Tahkime Elverişlilik.....	23

1.3. ANONİM ŞİRKETE İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLARDA TAHKİME ELVERİŞLİLİK VE ELVERİŞLİLİK DEĞERLENDİRMESİNDE GÖZETİLEN İLKE VE KURALLAR.....	26
1.3.1. Anonim Şirkete İlişkin Uyuşmazlıklarda Tahkime Elverişlilik	26
1.3.1.1.Genel Olarak	26
1.3.1.2. Şirket Pay Sahibinin Şirket Tüzel Kişiliği ile Şirket Organları Arasındaki Uyuşmazlıklar	28
1.3.1.3. Pay Sahiplerinin Kendi Aralarındaki Uyuşmazlıklar	29
1.3.2. Anonim Şirkete İlişkin Uyuşmazlıklarda Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesinde Gözetilen İlke ve Kurallar	30
1.3.2.1.Genel Olarak	30
1.3.2.2. Şirketler Hukuku Alanında Emredici Hükümlerin Varlığı	30
1.3.2.3. Tek Borç İlkesi.....	31
1.3.2.4. Kesin Yetki Kuralı	33
1.3.2.5. Anonim Şirketler Hukukundan Kaynaklanan Davaların <i>Erga Omnes</i> Etkisi	35
1.3.2.6. Hakem Kararlarının Ticaret Siciline Tescil Edilip Edilemeyeceği Meselesi.....	37
1.4. TAHKİM ŞARTININ DÜZENLENEBİLECEĞİ YERLER	38
1.4.1. Genel Olarak	38
1.4.2. Anonim Şirket Esas Sözleşmesinde Tahkim Şartına Yer Verilmesi.....	39
1.4.2.1. Anonim Şirket Esas Sözleşmesinde Tahkim Şartına Yer Verilip Verilemeyeceği Hususu.....	39
1.4.3. Pay Sahipleri Sözleşmesinde Tahkim Şartına Yer Verilmesi	48
1.4.3.1. Pay Sahipleri Sözleşmesinde Tahkim Şartına Yer Verilip Verilemeyeceği Hususu.....	48
2. BÖLÜM: PAY SAHİPLERİNİN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARIN TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ.....	52
2.1. GENEL OLARAK	52
2.2. PAY SAHİPLİĞİ HAKLARINDAN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARIN TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ.....	53
2.2.1. İdari Haklardan Kaynaklanan Uyuşmazlıklar ve Tahkime Elverişliliği	54

2.2.1.1. İdari Haklardan Kaynaklanan Uyuşmazlıklar	54
2.2.1.2. İdari Haklardan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği	59
2.2.1.3. Genel Kurul Kararlarının İptaline İlişkin Uyuşmazlıklar	63
2.2.1.4. Genel Kurul Kararlarının Yokluk ve Butlanının Tespitine İlişkin Uyuşmazlıklar	69
2.2.1.5. Yönetim Kurulu Kararlarının İptaline İlişkin Uyuşmazlıklar	72
2.2.1.6. Yönetim Kurulu Kararlarının Yokluk ve Butlanının Tespitine İlişkin Uyuşmazlıklar	74
2.2.2. Malvarlığı Haklarından Kaynaklı Uyuşmazlıklar ve Tahkime Elverişliliği	76
2.2.2.1. Malvarlığı Haklarından Kaynaklı Uyuşmazlıklar	76
2.2.2.2. Malvarlığı Haklarından Kaynaklı Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği	79
2.2.3. Azınlık Pay Sahibinin Haklarından Kaynaklı Uyuşmazlıklar ve Tahkime Elverişliliği	80
2.2.3.1. Azınlık Pay Sahibinin Haklarından Kaynaklı Uyuşmazlıklar	80
2.2.3.2. Azınlık Pay Sahibinin Haklarından Kaynaklı Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği	86
2.2.4. Pay Devri	90
2.3. PAY SAHİPLİĞİNDEN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLERDEN KAYNAKLI UYUŞMAZLIKLARIN TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ	94
2.3.1. Genel Olarak	94
2.3.2. Sermaye Koyma Borcundan Kaynaklanan Uyuşmazlıklar	94
2.3.3. Kurulardan Doğan Sorumluluk Kaynaklı Uyuşmazlıklar	97
SONUÇ	100
KAYNAKÇA	106
EK-1. ETİK KOMİSYON MUAFİYET FORMU	121
EK-2. ORJİNALLİK RAPORU	124

KISALTMALAR

AYM	: Anayasa Mahkemesi
B	: Baskı
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Dpn.	: Dipnot
DÜHFD	: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
E.T.	: Erişim Tarihi
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBGK	: İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
İnÜHFD	: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
K	: Karar
m.	: Madde
MTK	: 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu
RG	: Resmî Gazete
s	: Sayfa
S	: Sayı
SerPK	: 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

T.	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TK	: Mülga 6762 sayılı Ticaret Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb	: ve benzeri
vd	: ve devamı
Y	: Yıl
QMUL	: Queen Mary University of London

GİRİŞ

Türk hukukunda tahkime ilişkin ilk hükümler 1850’li yıllarda Kanunname-i Ticaret adlı düzenlemede yer almış ve sonrasında 1927 yılında yürürlüğe giren 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nda¹ milli tahkime ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Ülkemiz 1988 yılında Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Konvansiyon’a taraf olmuş ve 1991 yılında milletlerarası ticari tahkime ilişkin 1961 tarihli Avrupa Cenevre Konvansiyonu ile Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizine ilişkin 1958 tarihli New York Konvansiyonu’nu onaylamıştır. 05.07.2001 tarihli ve 24453 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununda (MTK)² da milletlerarası tahkime ilişkin hükümlere yer verilmiştir.³

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden birisi olan tahkim, ticari uyuşmazlıkların özellikle milletlerarası nitelikte olan uyuşmazlıkların çözümünde son zamanlarda daha fazla kullanılmaktadır. Özellikle şirketler; tahkimin yapısı gereği tahkim yargılamasının tarafların serbest iradeleri çerçevesinde şekillenmesi, yargılamanın hızlı ve gizli bir şekilde yapılması gibi sebeplerden dolayı şirketlere ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde devlet yargısı yerine tahkim yargılamasına her geçen gün daha fazla başvurmaktadır.

Şirketlere ilişkin uyuşmazlıklarda tahkimin tercih edilme trendi, White & Case ve QMUL tarafından yapılan 2021 yılı International Arbitration Survey’de gözler önüne serilmektedir.⁴ Şimdiye kadar yapılan en geniş katılımlı çalışmadan elde edilen sonuçlara göre 1200’den fazla katılımcının yaklaşık % 90’ı için tahkimin milletlerarası nitelikteki uyuşmazlıkların çözümünde tercih edilen bir yöntem olduğu belirtilmiştir. Ek

¹ RG. T. 02, 03, 04.07.1927, S. 622, 623, 624.

² RG. T.05.07.2001, S.24453.

³<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/Publications/TAHK%C4%B0M%20K%C4%B0TABI/TAHK%C4%B0ME%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%20TEMEL%20KAVRAMLAR,%20D%C3%9CZENLEMELER%20VE%20G%C3%9CNCEL%20GEL%C4%B0%C5%9EMELER.pdf> / (E.T.23.10.2023)

⁴<https://www.whitecase.com/publications/insight/2021-international-arbitrationsurvey/> (E.T.23.10.2023)

olarak şirketler; tahkim yargılamasının hızlı ve ucuz olması, yargılamayı gerçekleştirecek tahkim kurumlarının çeşitliliğinin fazla olması ile özellikle COVID-19 salgını süresince tahkim yargılamasının pandeminin öngördüğü kısıtlamalara kolay uyum sağlaması ile uyuşmazlıkların kolaylıkla çözülebilmesi gibi sebeplerden dolayı çoğunlukla anlaşmazlıkların halinde tahkim yoluna başvurdıklarını dile getirmişlerdir.

Şirketler, uyuşmazlıkların çözümünde sıklıkla tahkimi kullanmalarına rağmen hangi tür şirket uyuşmazlıklarının tahkimde çözüleceğine ilişkin ne 14.02.2011 tarihli ve 24846 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK)⁵ ne 04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda (HMK)⁶ ne de 4686 sayılı MTK'da bir düzenleme bulunmaktadır. Sadece HMK ve MTK' da genel olarak taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya tarafların üzerinden serbestçe tasarruf edemeyecekleri hususlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar için tahkime başvurulamayacağı belirtilmiştir. Anlaşılacağı üzere, hukukumuzda tahkime elverişli uyuşmazlıklardan genel hatlarıyla bahsedilmiş olup şirketlere ilişkin hangi uyuşmazlıkların tahkimde görüleceğine ilişkin açık bir hüküm bulunmadığından bu konuda öğretilerde farklı görüşler ileri sürülmektedir.

Çalışmamızda hem korporatif düzlem⁷ hem de korporatif düzlem dışına ilişkin şirket uyuşmazlıklarının tahkim yoluyla çözülüp çözülemeyeceği meselesine öğreti ve yargı kararları ile açıklık getirilmeye çalışılmış olup çalışmamızı hacim olarak aşırı ölçüde zorlamamak adına sadece pay sahipliğinden doğan hak ve yükümlülüklerden kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olup olmadığı üzerinde durulacaktır.

Çalışmamızda ilk olarak tahkim kavramından bahsedilecek olup tarafların serbest iradeleri ile aralarında doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların çözümüne yönelik yaptıkları tahkim sözleşmesinin hukuki niteliği, tanımı, şekli, içeriğine değinilecektir. Ayrıca alternatif uyuşmazlık yollarından biri olan tahkimin olumlu ve olumsuz yönlerinden bahsedilecektir. Çalışmamızın devamında çalışmanın esaslı noktalarından

⁵ RG. T. 14.02.2011, S. 24846.

⁶ RG. T. 04.02.2011, S.27836.

⁷ Korporatif düzleme ilişkin uyuşmazlıklar ile şirketler hukuku düzenine ilişkin uyuşmazlıklar kastedilmektedir.

birini oluşturan tahkime elverişlilik kavramı ile tahkime elverişlilik değerlendirilmesinde gözetilen ölçütler, özellikle kamu düzeni yaklaşımı ele alınacaktır. Akabinde, emredici hükümler ilkesi, tek borç ilkesi, mahkemelerin kesin yetkisi gibi şirketler hukukunun kendine has özellikleri dikkate alınarak şirket uyuşmazlıklarının tahkime elverişliliği tespit edilmeye çalışılacaktır.

Tarafların tahkime gitme iradesinin bir göstergesi olan tahkim şartının düzenlenebileceği yerler ifade edilecek olup şirketin tüzel kişiliğine ilişkin hükümlerin düzenlendiği şirket esas sözleşmesinde veya pay sahiplerinin kendi aralarındaki ilişkiye yönelik hükümler içeren pay sahipleri sözleşmesinde yer alacak tahkim şartının mevcut pay sahiplerini, şirket tüzel kişiliğini ve müstakbel pay sahiplerini kapsayıp kapsamadığı hususu öğretide yaşanan tartışmalar çerçevesinde incelenecektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise pay sahipliğinden doğan idari ve malvarlığı hakları ile azınlık haklarının neler olduğu ifade edilmeye çalışılacak olup anonim şirketlerde pay devrine ilişkin bilgiler verilecek ve pay sahiplerinin haklarından kaynaklanan uyuşmazlıklar incelenecek ve bu uyuşmazlıkların öğretide ve yargı kararlarında yapılan tartışmalar çerçevesinde tahkim yargılamasına konu edilip edilmeyeceği tespit edilmeye çalışılacaktır.

Pay sahipliğinden doğan sermaye koyma borcu ile kuruluştan doğan sorumluluk kaynaklı yükümlülükler inceleme konusu yapılacak olup pay sahipliğinden doğan yükümlülüklerden kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği incelenecektir.

Sonuç olarak, tezimizde HMK ve MTK' da yer alan tahkime elverişlilik hükümlerinden yola çıkılarak ve şirketler hukukunun kendine has özellikleri ile öğreti ve yargı kararları da gözetilerek pay sahipliğinden doğan hak ve yükümlülüklerden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde tahkime başvurulup başvurulamayacağı tespit edilmeye çalışılacaktır.

1. BÖLÜM

ANONİM ŞİRKETLERE İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLARDA TAHKİM VE TAHKİME ELVERİŞLİLİK

1.1.GENEL OLARAK TAHKİM KAVRAMI

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 9'uncu maddesinde yargı yetkisinin Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemeler tarafından kullanılacağı belirtilmiştir. Ancak bu durum özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümü için tahkim yoluna başvurulamayacağı anlamına gelmemektedir.⁸ Nitekim taraflar uyuşmazlığın çözümü için mahkemelere başvurabilecekleri gibi tahkim yolunu da tercih edebileceklerdir.

Hukukumuzda tahkim uyuşmazlık çözüm yoluna ilişkin hükümler 6100 sayılı HMK ve 4686 sayılı MTK'da yer almaktadır. Bu düzenlemelerde tahkimin net olarak tanımlanmadığı görülmektedir. Benzer şekilde, tahkimin dinamik bir uyuşmazlık çözüm mekanizması olması sebebiyle birçok yabancı hukukta da kesin bir tanımının yapılmadığı görülmektedir.⁹

Tahkim sözlük anlamı olarak tarafların aralarındaki (mevcut ya da muhtemel) uyuşmazlığın hakemler vasıtasıyla çözümlenmesi demektir.¹⁰ Öğretide ise tahkimin çeşitli şekillerde tanımlandığı görülmekle birlikte genel anlamıyla tahkim, tarafların anlaşarak aralarında doğmuş veya doğabilecek tahkime elverişli uyuşmazlıkların devlet yargısı yerine alanında uzman kişi ya da kişiler önünde çözülerek kesin ve bağlayıcı

⁸ Konuralp Cengiz Serhat, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011, s. 124.

⁹ Lew Julian D. M, /Mistelis Loukas A./Kröll Stefan Michael, Comparative International Commercial Arbitration,Kluwer Law International,s.3.

¹⁰ Yılmaz Ejder, Hukuk Sözlüğü, 4. B., Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 715- 716.

olarak karara bağlanmasıdır.¹¹ Bir başka deyişle, taraflar aralarında bir sözleşmeden veya bir hukuki ilişkiden doğmuş veya muhtemelen doğabilecek ve kanunlarda tahkimde incelenmesine izin verilen uyuşmazlıkların tamamının veya bir kısmının tarafların anlaşması ya da kanun hükmü dolayısıyla hakem adı verilen kişiler önünde çözüme kavuşturulmasına tahkim denilmektedir. Genel olarak tahkim, tarafların hak ve yükümlülüklerini nihai ve bağlayıcı olarak belirleyen, ulusal mahkemeye alternatif, taraflarca seçilen ve kontrol edilebilen özel bir uyuşmazlık çözümü mekanizmasıdır.¹²

Öncelikle bir uyuşmazlığın tahkim ile çözümlenebilmesi için tarafların uyuşmazlığın çözümü için tahkime gitme yönünde iradelerinin bulunması gerekmektedir. Ancak her uyuşmazlığın çözümü için tahkim iradesinin bulunması o uyuşmazlığın tahkim ile çözülebileceği anlamına gelmemektedir. Nitekim HMK m. 408 ile MTK m.1’de belirtildiği üzere tarafların serbest iradelerine dayanmayan veya taşınmazların aynına ilişkin olan uyuşmazlıklar tahkim ile çözülmeye uygun uyuşmazlıklardan kabul edilmemektedir.

Günümüzde özellikle uluslararası ticari ilişkilerin yoğunluğunun artması sonucu taraflar, aralarında çıkan uyuşmazlıkların çözümü için devlet mahkemeleri yerine hızlı, gizli ve tarafların serbest iradeleriyle belirledikleri usul kuralları ile gerçekleştirilen tahkim yoluna başvurmaktadır.¹³

Uluslararası ticari uyuşmazlıkların tahkim ile çözümünün iki şekilde gerçekleştirildiği görülmektedir. Tahkim yargılamasının yapılacağı kurumun belirlediği kurallar

¹¹ Hendem Burcu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bakımından Tahkime Elverişlilik, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara,2023, s.6; Kaldırım Nur, Şirketler Hukukundan Uyuşmazlıklarda Tahkim, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s.4; Akıncı Ziya, Milletlerarası Tahkim, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4.B., Vedat Kitapçılık, İstanbul,2019, s.3.

¹² Lew/Mistelis/ Kröll, s.3.

¹³ Akıncı, s.7-9.

çerçevesinde gerçekleşen tahkim *kurumsal tahkim* iken herhangi bir kuruma bağlı olmaksızın yapılan tahkim ise *ad hoc* tahkimdir.¹⁴

Tahkim esas olarak tarafların arzularına göre şekillenen bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Bir başka deyişle, taraflar tahkime elverişli olmak kaydıyla istedikleri hangi konuların tahkimde görülebileceğini belirleyebilmeleri mümkündür. Ancak, bazı kanunlarda belirli konulara ilişkin çıkan uyuşmazlıkların çözümünün mahkemeler yerine zorunlu olarak tahkimde çözülmesi gerektiği öngörülmüştür. Zorunlu tahkim, 16.07.1938 tarihli ve sayılı 3961 Resmi Gazete’de yayımlanan 3533 sayılı Umumî, Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Hususî İdarelere Ait Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yolu ile Halli Hakkında Kanuna¹⁵ tabi kuruluşlar arasında çıkan uyuşmazlıklar, 06.10.1983 tarihli ve 18183 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 91 sayılı Menkul Kıymetler Borsaları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin¹⁶ 13. maddesinde, 16.05.2009 tarihli ve 27230 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun¹⁷ ve 28.05.1986 tarihli ve 19120 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğü’nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun¹⁸ spor uyuşmazlıklarının bir kısmı için öngörülmüştür.

1.1.1. Tahkim Sözleşmesi

Tahkim sözleşmesi, tarafların aralarında doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların devlet yargısı yerine hakem ya da hakemlerce çözülmesi için yaptıkları sözleşmedir.¹⁹

¹⁴ Akıncı, s.5; kurumsal tahkim ile ad hoc tahkim arasındaki farklar için bkz. Demir Gökyayla Cemile, Milletlerarası Tahkimde Ad Hoc Tahkim ve Kurumsal Tahkim, Uğur Alacakaptan’a Armağan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları İstanbul, 2008, s.161-181.

¹⁵ RG. T. 16.07.1938, S.3961.

¹⁶ RG. T.06.10.1983, S.18183.

¹⁷ RG. T.16.05.2009, S.27230.

¹⁸ RG.T.28.05.1986, S.19120.

¹⁹ Pekcanıtez Hakan / Atalay Oğuz / Özkes Muhammet, Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı, 9. B., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul,2021, s.609; Buluttekın Derya, Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Tahkimin Değerlendirilmesi (HMK m. 407-444), DÜHFD, C. 27, S. 46, Y.: 2022, s.270.

Bir başka deyişle, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri işlerde doğmuş uyuşmazlığın ya da muhtemel çıkabilecek uyuşmazlıkların halline yönelik taraf iradesi beyanını içeren yazılı mutabakata tahkim sözleşmesi denilmektedir.²⁰ Benzer şekilde, Model Kanun'da tahkim anlaşması, tarafların ister sözleşmeye dayalı olsun, ister belirli bir hukuki ilişki açısından aralarında ortaya çıkan veya doğabilecek tüm veya belirli uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesi için akdedecekleri bir anlaşmadır. Tahkim anlaşması asıl sözleşmeye konulan bir tahkim şartı şeklinde olabileceği gibi ayrı bir sözleşmeyle de yapılabilmesi mümkündür.²¹

Tahkim sözleşmesinin temel kurucu unsuru tarafların uyuşmazlığın çözümü için tahkime başvurma iradeleridir. Tahkim sözleşmesi ister asıl sözleşme içinde bir tahkim şartı olarak yer alsın isterse bağımsız bir sözleşme olarak bulunsun tahkim iradesine herhangi bir karışıklığa yer vermeyecek, açık ve anlaşır bir şekilde yer verilmelidir.²²

Tahkim sözleşmesinde tahkime başvurma iradesinin yanında tereddütlere sebep olacak şekilde devlet yargısına da uyuşmazlığın götürüleceğine ilişkin iradenin bulunması halinde tahkim sözleşmesi geçersiz olacaktır.

Geçerli bir tahkim sözleşmesinin varlığı için hukuki uyuşmazlığın belirli olması gerekmektedir. Belirli bir ilişkiye veya birden fazla uyuşmazlığa atıf yapılmadan; sözleşmede taraflar arasındaki bütün uyuşmazlıkların çözümünün tahkim yoluyla gerçekleştirileceğine ilişkin hükümler geçerli kabul edilmeyecektir.²³

²⁰ Dayınlarlı Kemal, HUMK'da Düzenlenen İhtiyari İç Tahkim (m. 516-536), Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş ve Yargıtay Kararları ile Güncelleştirilmiş 2. B., Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 2004, s.14; Akıncı, s.96.

²¹ Uncitral Model Law On International Commercial Arbitration, Article 7.

²² Akıncı, s.98; sözleşmede tahkim şartına yer verildikten sonra uyuşmazlığın çözülmemesi durumunda uyuşmazlık çözümünün devlet yargısı tarafından yapılacağı belirtilmesi durumunda tahkim iradesinde tereddütlerin var olduğu anlamına gelecektir. Y.15.HD, T.13.03.2007, E.2007/769, K.2007/1572, (Kazancı İçtihat Bankası), (E.T.30.10.2023); Yargıtay'ın bir başka kararında benzer şekilde uyuşmazlığın tahkim ile çözülmemesi durumunda mahkemelerin yetkili kılınması halinde geçerli bir tahkim iradesinin olmadığı anlaşılarak tahkim anlaşmasının hükümsüz olacağı ifade edilmiştir. Y.15.HD, T.22.05.2015, E.2015/2198, K.2015/2758, (Kazancı İçtihat Bankası), (E.T.30.10.2023); konuya ilişkin daha fazla karar için bkz. Akıncı, s.98-104.

²³ Akıncı, s.105; Buluttekın, s.271.

Yapılan açıklamalardan görüleceği üzere, taraflar sadece aralarındaki sözleşme ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü için tahkim sözleşmesi yapmamakta aynı zamanda sözleşme dışı haksız fiilden veya sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü için de tahkim sözleşmesi yapabilmektedir.²⁴

Tahkim sözleşmesi yazılı şekilde yapılması gereken bir sözleşmedir. Yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için, tahkim sözleşmesinin taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim sözleşmesinin varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması yeterlidir.²⁵

Tahkim sözleşmesinin tarafları ise aralarında uyuşmazlık doğan veya doğma ihtimalini öngörerek bu sözleşmeyi yapan ve sözleşmenin sonuçlarından etkilenen gerçek ve tüzel kişiler olmakla birlikte tahkim sözleşmesinin geçerli bir şekilde yapılabilmesi için bahsi geçen kişilerin hak ehliyetinin yanı sıra fiil ehliyetine de sahip olmaları gerekmektedir.²⁶ Tahkim sözleşmesi, sözleşmenin tarafları olan gerçek veya tüzel kişilerin yasal veya iradi temsilcileri ile vekilleri yoluyla da yapılabilir.²⁷ Ancak temsilci veya vekiller aracılığıyla yapılan tahkim sözleşmesinin geçersiz olduğu yönünde iddialarla karşılaşmamak adına bu kişilere tahkim sözleşmesi yapabilmeleri için özel yetki verilip verilmediğinin araştırılması gerekmektedir.²⁸ Nitekim HMK m.74'te, açıkça yetki verilmemiş ise vekilin tahkim ve hakem sözleşmesi yapamayacağı ifade edilmiştir.

Tahkim sözleşmesinin tarafların tahkime başvurmalarını sağlayıcı etkisinden dolayı nisbilik özelliği göze çarpmaktadır.²⁹ Tahkim sözleşmesi sadece sözleşmenin tarafları

²⁴ Aydemir Fatih, Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli, 2016, s.51.

²⁵ Tahkim anlaşmasının şekline ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Akıncı, s.117-124.

²⁶ Dayınlarlı, İç Tahkim s.26; Aydemir, s.25.

²⁷ Dayınlarlı, İç Tahkim s.26-27; Aydemir, s.249.

²⁸ Aydemir, s.249.

²⁹ Yener Cansu, Milletlerarası Tahkim Anlaşmasının Kurulması ve Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015, s.213.

açısından bağlayıcıdır. Ancak bazı durumlarda tahkim sözleşmesi sadece sözleşmenin tarafları arasında hüküm ve sonuç doğurmamakta üçüncü kişilere de sirayet edebilmektedir.³⁰

Tahkim sözleşmesinin hukuki niteliği de öğreti ve Yargıtay tarafından tartışılmış olmakla tartışmalar üç görüş etrafında şekillenmektedir.

İlk görüşe göre, tahkim sözleşmesi bir maddi hukuk sözleşmesidir. Bu görüş, tahkim sözleşmesinin taraf iradeleri çerçevesinde hüküm ifade etmesi ve sözleşmenin kurucu unsurları, geçerliliği ile sözleşmeden kaynaklanan sorunlara ilişkin borçlar hukuku kuralları uygulanması sebebiyle tahkim sözleşmesini bir özel hukuk sözleşmesi olarak kabul etmektedir. Bu sebeple, tahkim sözleşmesinin maddi hukukta etki göstermesi sebebiyle maddi hukuk sözleşmesi olarak kabul edilmesi gerektiği söz konusu bu görüşün savunucuları tarafından dile getirilmiştir.³¹

Tahkim sözleşmesinin usul hukuku sözleşmesi olduğuna ilişkin görüşe göre, tahkim sözleşmesi devlet yargısının yargılama yetkisini devre dışı bırakarak alternatif olarak uyuşmazlığın hakemler önünde görülmesini sağlayan bir usul hukuku sözleşmedir. Bu sebeple tahkim sözleşmesinin içeriği maddi hukuktan ziyade usul hukukuna ilişkin hükümler içermekte olup sözleşmenin etkileri usul hukuku alanında görülmektedir.³²

³⁰ Tahkim sözleşmesinin üçüncü kişilere teşmiline ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Şit Köşgeroğlu Banu, Yabancı Hakem Kararlarının Üçüncü Kişilere Karşı Tenfizi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 3, 2011.

³¹ Maddi hukuk sözleşmesi görüşü için bkz. Yavuz Cevdet, “Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi ve Tabi Olduğu Hükümler”, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tahkim Konuşmalar-Tartışmalar-Bildiriler, İstanbul, 2009, s. 142; Buluttekin, s.273.

³² Usul hukuku sözleşmesi görüşü için bkz. Üstündağ Saim, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Tahkim, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1968, s.68-69; Taşkın Alim, Hakem Sözleşmesi, 2. B., Turhan Kitabevi, Ankara, 2005, s.15-16; Kaldırım, s.9, dpn.14, “Tahkim sözleşmesi bir usul hukuku mukavelesi ise de bu maiyeti ona mecburi tahkimde olduğu gibi bir mecburilik izafe edemez. Zira sözü geçen tahkim maiyeti itibari ile ihtiyari olduğu gibi tahkim sözleşmesi inikadı bakımından da tamamen medeni hukuka ve borçlar hukukuna tabiidir. Bu sebeplerle taraflar anlaşmak suretiyle bu yola müracaat etmekten her zaman vazgeçebilirler”, Ticaret Dairesi, T.13.05.1958, 724/1311 (E.T.30.10.2023); Y. 15. HD., T.10.03.1976, 1617/1052 (E.T.30.10.2023).

Karma görüşe göre, tahkim sözleşmesi tarafların serbest iradeleri ile oluşması sebebiyle borçlar hukuku hükümlerine tabi olmasının yanı sıra uyuşmazlığın tahkimde çözümüne yönelik usule ilişkin hükümlerin yer almasından dolayı bir usul hukuku sözleşmesi özelliği göstermesi sebebiyle karma yapılı bir sözleşmedir.³³

1.1.2. Tahkimin Olumlu ve Olumsuz Yanları

Taraflar aralarında kararlaştırdıkları takdirde ticari uyuşmazlıkların çözümü için mahkemeler yerine tahkim yolunu tercih edebilmektedirler. Özellikle diğer alternatif uyuşmazlık yollarının aksine tahkimde mahkemeler gibi kesin hüküm niteliğinde bağlayıcı kararlar verilmesi ve hakem kararlarına karşı bir üst merciye başvurulması bir başka deyişle temyiz yolunun kapatılmış olması ile HMK m. 439 ve MTK m.15/A hükümlerinde sadece hakem kararlarının iptalinin öngörülmesi sebebiyle³⁴ tahkim, ticari uyuşmazlıkların çözümünde her geçen gün daha fazla kullanılmaktadır. Bununla birlikte, esasen uluslararası ticari uyuşmazlıklarda diğer tarafın vatandaşı olduğu devlet yargısında uyuşmazlıkların görülmesi halinde taraflı kararların verilebileceği endişeleri sebebiyle tahkim çözüm yöntemi tercih edilmektedir.³⁵

Tahkim yolunun tercih edilmesi sebeplerinin başında hızlılık gelmektedir. Mahkemelerdeki iş yoğunluğunu hesaba katınca yargılamalar çok uzun sürmektedir ancak hakemlerin çözmesi gereken dosya sayısının mahkemelere nazaran daha az olması ayrıca hâkimlerin aksine hakemlerin daha esnek çalışma saatlerinin bulunması sebebiyle somut uyuşmazlık üzerinde daha çabuk değerlendirmelerde bulunmaları mümkün hale gelmektedir.³⁶

Tahkimin bir diğer avantajı ise tarafların serbest iradeleri ile tahkim anlaşmasında uyuşmazlığın çözümüne ilişkin usul ve esasları belirleyebilmesidir. Bu sayede örneğin

³³ Yavuz, s. 20; Kaldırım, s.9

³⁴ Kaldırım, s.17; Buluttekın, s.284.

³⁵ Erdem H.Ercüment, Resolving International Trade Dispute Through Arbitration, Prof.Dr.Fırat Öztan'a Armağan, C.I, Ankara 2010,s.841.

³⁶ Buluttekın, s.259.

tarafklar arasında uluslararası tebligatın yapılması özellikle aylar sürebilirken tarafların kararlaştırmaları halinde daha kolay gerçekleşecek bir tebligat usulü belirlenerek kısa sürede tebligatın yapılması sağlanabilecektir. Anlaşılaçağı üzere, bu durum tahkimde zaman ve masraftan tasarruf edilerek uyuşmazlığın daha kolay çözölmesini sağlayacaktır.³⁷

Tahkimin olumlu yanlarından birisi de ticari uyuşmazlığın uzman kişilerce çözölmenmesidir. Devlet yargısında uyuşmazlıklar görevli ve yetkili mahkemelerde görölmesi sebebiyle uyuşmazlık konusu ile uzmanlaşmış hâkim tarafından yargılamanın yapılmasını istemek mümkün olmamaktadır.³⁸ Ayrıca, taraflar aralarında kararlaştırmaları halinde uyuşmazlığın çözölümünü alanında uzmanlaşmış hakemler tarafından yapılmasını isteyebilmeleri mümkündür. Uyuşmazlığın çözölümünün uzman kişilerce gerçekleştirilmesi hem zamandan tasarruf edilmesine hem de daha adil ve doğru kararların verilmesini sağlayacaktır.³⁹

Tahkimin gizlilik özelliğı de tercih edilme sebeplerinden birisidir. Devlet mahkemelerinde HMK m.28’de düzenlenen aleniyet ilkesi gereğı duruşma yapılması ve kararların bildirilmesi alenidir. Ancak tahkim yargılamasında duruşmalar gizli bir şekilde yapılmakta olup hakem kararları da yayımlanmamaktadır. Tahkimin gizliliğı sayesinde şirketlerin mali durumları, şirketin ticari sırları, ticari defterleri kamuya açıklanmadan şirkete ilişkin uyuşmazlıklar çözölme kavuşturulmaktadır.⁴⁰

Tahkimin avantajlarından bir diğeri ise ucuz olmasıdır. Esasen tahkimin ucuz olup olmadığı tartışmalı bir husustur. Zira tahkim, büyük miktardaki uyuşmazlıklar için ucuz bir çözölüm yolu iken küçük miktardaki uyuşmazlıklar için pahalı olabilmektedir. Özellikle, tahkim yargılamasının tercih edilmesinde ucuz olup olmadığından ziyade

³⁷ Akıncı, s.9; Buluttekın, s.259-260.

³⁸ Akıncı, s.8.

³⁹ Akıncı, s.8; Buluttekın, s.261; Alangoya Yavuz, Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliğı ve Denetlenmesi, Fakölter Matbaası, İstanbul,1973, s. 19.

⁴⁰ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 608; Akıncı, s.9.

tahkimde yapılan hızlı yargılama sonucu tarafların hak kayıplarının az olması sebebiyle ekonomik olarak getirisinin daha fazla olması önem arz etmektedir.⁴¹

Mahkemelere nazaran tahkim kararlarının daha kolay tenfiz edilebilmesi de bir başka tercih sebebidir. Yabancı mahkeme kararının Türkiye’de tenfiz edilebilmesi için kararın verildiği mahkemenin bulunduğu ülke ile Türkiye arasında karşılıklılık koşulunun gerçekleşmesi gerekmektedir. Ancak Türkiye’nin az sayıda ülke ile mahkeme kararlarının tenfizi adına anlaşma imzalamış olmasına rağmen hakem kararlarının tenfizi konusunda ise 10 Haziran 1958 tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkında New York Sözleşmesi’ne⁴² Türkiye’de dâhil dünyadaki neredeyse bütün ülkeler taraf olduğu için bahsi geçen sözleşmeye taraf olan her ülkede hakem kararları tenfiz edilebilecektir.⁴³

Tahkimin tercih edilmesini sağlayan olumlu özelliklerin yanı sıra olumsuz özellikleri de bulunmaktadır. Taraflar aralarında anlaşmaları halinde uyuşmazlığı çözecek hakemleri belirleyebilmeleri mümkündür. Ancak taraflar alanında uzman olmayan veya taraflı karar vereceğinden şüphe duyulan hakemlerin uyuşmazlık çözümü için yetkilendirdikleri takdirde adil ve hakkaniyetli olmayan kararların ortaya çıkması söz konusu olacaktır.

Tahkimde verilen kararların üst bir hakemlik veya mahkemelerde yapılabilecek benzer olarak üst mahkeme tarafından temyiz incelemesinin yapılmaması tahkimin olumsuz yanlarından birisi olarak görülmektedir.⁴⁴ Ancak hem HMK hem MTK’da düzenlenen hakem kararlarının iptal edilebilirliği uygulaması insan hatasından kaynaklanan doğru ve adil olmayan kararların ortaya çıkarak tarafların hak kaybına uğramalarına engel olacaktır.⁴⁵

⁴¹ Akıncı, s.9.

⁴² 3731 sayılı Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun 21.05.1991 tarihli ve 20877 sayılı Resmî Gazete’de Konvansiyonun onaylanmasına dair 15 Ağustos 1991 tarihli ve 91/2151 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ise 25.09.1991 tarihli ve 21002 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

⁴³ Akıncı, s.7-8.

⁴⁴ Kaldırım, s.13; Yılmaz Ejder, Hukuk Davlarında Yasa Yollarına Başvuru Hakkı ve Bu Hakkın Sınırlandırılmasının Yerindeliği Sorunu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 1988/1, s.132.

⁴⁵ Buluttekin, s.284.

Tahkim yargılamasının hızlı bir şekilde yapılması özellikle delillerin toplanması aşamasının kısa sürmesine neden olmaktadır. Bu durumda her ne kadar uyuşmazlık çözümü kısa sürede sonuçlansa da yeterli miktarda bilgi toplanmadan kapsamlı ve uyuşmazlığı tam anlamıyla çözmeyen kararların verilmesi söz konusu olacaktır.⁴⁶ Tahkimin bir diğer dezavantajı ise tahkim yargılamasının ve kararlarının açıklanmasının gizli bir şekilde yapılması ile hakem kararlarının üst merci tarafından incelenmemesi durumlarının hakem kararlarına ilişkin emsal kararların oluşmasını engellemesidir.

Sonuç olarak, her ne kadar tahkim bünyesinde olumlu ve olumsuz özellikleri barındırsa da özellikle ticari uyuşmazlıklarda şirketlerin devlet yargısına ilişkin endişeleri sebebiyle tahkim her geçen gün daha fazla tercih edilmektedir.

1.2. TAHKİME ELVERİŞİLİK VE TAHKİME ELVERİŞİLİKTE GÖZETİLEN ÖLÇÜTLER

1.2.1. Tahkime Elverişlilik Kavramı

Tahkime elverişlilik kavramı, en yalın hali ile bir uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözülmesinin uygun olup olmadığını ifade etmek için kullanılmaktadır. Esasen tahkime elverişlilik, hangi konuların tahkime sunulup sunulamayacağına ilişkin basit bir soruyu içermektedir.⁴⁷

Tahkim kural olarak tarafların serbest iradesine dayanmakla birlikte taraflar aralarında çıkan her türlü uyuşmazlığın çözümü için hakeme başvurabilmektedir.⁴⁸ Ancak taraflar uyuşmazlığın çözümü için tahkim yolunu tercih etmek, tahkim yargılama usulünü

⁴⁶ Yıldırım Burçin, Anonim Ortaklıklarda Şirket İçi Uyuşmazlıkların Milletlerarası Tahkim Yoluyla Çözülmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012, s. 24.

⁴⁷ Lew/Mistelis/Kröll, s. 187.

⁴⁸ Huysal Burak, Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkime Elverişlilik, Vedat Kitapçılık İstanbul, 2010, s.13; Mehmet Sarı, Tahkime Elverişlilik, Terazi Hukuk Dergisi, S. 32, 2009, s.147; Hanotiau Bernard, Objective Arbitrability, Its Limits, Its Problem Areas, Objective Arbitrability Antitrust Disputes Intellectual Property Disputes, (ASA Conference Zürich On 19 November 1993), ASA Special Series No.6, 1994, s.54.

belirlemek, uygulanacak hukuku, tâbi olunacak hukuku belirlemek gibi hususları serbest iradeleri ile tespit edebilmelerine rağmen kamu düzeni ve milli çıkarları gözetmek adına tahkime elverişlilik konusunda devletler bazı kısıtlamalar öngörebilmektedir.⁴⁹

Uyuşmazlık çözümünde asıl yetkili olan devlet yargısıdır.⁵⁰ Tahkim ise bünyesinde irade serbestisini barındıran ve devlet yargısının alternatifi olan bir uyuşmazlık çözüm metodudur. Tahkim devlet yargısının bir alternatifi olarak görülmesine rağmen devletler kamu düzeni gerekçesiyle bazı uyuşmazlıkların münhasıran devlet mahkemelerinde görülmesine karar verebilmektedir.⁵¹ Hangi uyuşmazlıkların çözümünde münhasıran devlet yargısının yetkili olduğunu devletler sosyolojik, kültürel ve ekonomik yapılarını dikkate alarak belirlemeleri sebebiyle tahkime elverişlilik konusunun düzenlenişi ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.⁵²

Türk hukukunda tahkime elverişliliğe ilişkin hükümler HMK ve MTK'da yer almaktadır. HMK'da yer alan tahkime ilişkin hükümlere yer verilen on birinci kısımda yer alan hükümler MTK'nın tanımladığı anlamda yabancılik unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanacaktır. Bir başka deyişle milli tahkime ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi bu Kanun çerçevesinde yapılacaktır.

⁴⁹ Huysal, s.13-14; Hanotiau, Objective Arbitrability, s.26.

⁵⁰ Huysal, s.13; Sarı, s.146; Hanotiau, Objective Arbitrability, s.26.

⁵¹ Özbek Mustafa Serdar, Tahkim Hukuku, C. I, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s.785; Huysal, s.13; Hanotiau, Objective Arbitrability, s.26.

⁵² Huysal, s.14-15.

Tahkime elverişliliğe ilişkin olarak HMK m. 408’de taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişli kabul edilmeyeceği ifade edilmiştir.⁵³

Türk hukukunda tahkime elverişliliğe yönelik bir diğer düzenleme ise MTK’da yer almaktadır. MTK, yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya bu Kanun hükümlerinin taraflar ya da hakem veya hakem kurulunca seçildiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanacaktır.⁵⁴

1.2.2. Tahkime Elverişlilik Türleri

1.2.2.1.Genel Olarak

İrade serbestisi gereği taraflar herhangi bir anlaşmazlığı tahkime götürebilme yetkisine sahiptir. Ancak devletler bir önceki başlıkta bahsettiğimiz gibi bu serbestiyi sınırlandırıcı hükümler öngörebilmektedirler. HMK m. 408 ve MTK m. 1’de belirtildiği üzere taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi

⁵³ Tarafların iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklarla, taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklara ilişkin uyuşmazlıklarda bu Kısım hükümleri uygulanmayacaktır. Tahkime elverişliliğe ilişkin bu kural, hukukumuzda 1086 sayılı Kanunun 518 inci maddesi ile girmiştir. Ayrıca bu maddeye, Milletlerarası Tahkim Kanununun 1 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan düzenlemeye paralel bir biçimde taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklara ilişkin uyuşmazlıkların da tahkime elverişli olmadığı hususu eklenmiştir, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574), Dönem: 23, Yasama Yılı: 3, Sıra Sayı No: 393, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c089/tbmm23089050ss0393.pdf>, E. T.:18.03.2023

⁵⁴ Aşağıdaki hâllerden herhangi birinin varlığı, uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıdığını gösterir ve bu durumda tahkim, milletlerarası nitelik kazanır. 1. Tahkim anlaşmasının taraflarının yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da işyerlerinin ayrı devletlerde bulunması. 2. Tarafların yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da işyerlerinin; a) Tahkim anlaşmasında belirtilen veya bu anlaşmaya dayanarak tespit edilen hâllerde tahkim yerinden, b) Asıl sözleşmeden doğan yükümlülüklerin önemli bir bölümünün ifa edileceği yerden veya uyuşmazlık konusunun en çok bağlantılı olduğu yerden, başka bir devlette bulunması. 3. Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşmeye taraf olan şirket ortaklarından en az birinin yabancı sermayeyi teşvik mevzuatına göre yabancı sermaye getirmiş olması veya bu sözleşmenin uygulanabilmesi için yurt dışından sermaye sağlanması amacıyla kredi ve/veya güvence sözleşmeleri yapılmasının gerekli olması. 4. Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşme veya hukukî ilişkinin, bir ülkeden diğerine sermaye veya mal geçişini gerçekleştirmesi. 21.1.2000 tarihli ve 4501 sayılı Kanun hükümleri saklıdır.

olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıkları tahkime elverişli olarak görmeyen yaklaşım hangi konularda tahkime başvurulabileceğini belirlemektedir. Söz konusu durum objektif tahkime elverişlilik olarak ifade edilmektedir. Öte yandan, hangi kişilerin tahkim yargılamasına katılacağına belirlenmesi ise sübjektif tahkime elverişlilik olarak ifade edilmektedir.⁵⁵ Ayrıca, objektif ve sübjektif tahkime elverişlilik ayrımının yanı sıra mutlak ve nispi elverişsizlik şeklinde de tahkime elverişliliği tasniflemek mümkündür.⁵⁶

1.2.2.2. Objektif Tahkime Elverişlilik

Objektif tahkime elverişlilik bir uyuşmazlığın konusu itibariyle tahkim yoluyla çözülebilmesinin mümkün olup olmadığını ifade etmek için kullanılmaktadır.⁵⁷ Temel olarak objektif tahkime elverişlilik tahkimin kapsamını, tarafların uyuşmazlığı tahkimde çözme iradelerini kısıtlamaktadır.⁵⁸ Bir başka deyişle, objektif tahkime elverişlilik kamu düzenini ve kamunun korunması gerekçeleriyle tarafların serbest iradelerini sınırlandırıcı hükümler öngörmektedir.

HMK m. 408 ve MTK m. 1/4' te öngörülen hükümler hangi uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğunu belirlemekte olup objektif tahkime elverişliliğe ilişkin hükümler içermektedir. Hükümlerde taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olmayacağı kabul edilmektedir.

İki tarafın iradesine tabi uyuşmazlıklardan anlaşılması gerekenin öğretide tarafların sulh olmak suretiyle sona erdirebildikleri uyuşmazlıklar olarak anlaşılması gerektiği ifade

⁵⁵ Huysal, s.18; Hendem, s.31; Eyüboğlu Ceren, Türk Hukukunda Tahkim Anlaşmasının Geçerliliği (Ankara Barosu Dergisi Y.2017, S. 3, s.227-241), s.237.

⁵⁶ Hendem, s.31; Taşpınar Ayvaz Sema, Bedensel Zararlarda Tahkim, Türkiye Barolar Birliği Bedensel Zararlardan Dolayı Hukuki Sorumluluk Uluslararası Kongresi, Kıbrıs 2019, s. 418-420.

⁵⁷ Özbek, s.789; Hanotiau, Bernard/Olivier, Caprasse: Arbitrability, Due Process, and Public Policy under Article V of the New York Convention-Belgian and French Perspectives (Journal of International Arbitration, Vol. 25, No. 6, December 2008, s.724 721-742); Lew / Mistelis/ Kröll, s.188.

⁵⁸ Lew / Mistelis/ Kröll, s.188; Hendem, s.33.

edilmiştir.⁵⁹ Ancak uyuşmazlık üzerinde taraflarca serbestçe tasarruf edilmesinden sadece uyuşmazlığın sulh, kabul gibi usule ilişkin işlemler ile sona erdirilmesi anlaşılmamalı bunun yanı sıra maddi hukuk bakımından uyuşmazlık üzerinde tarafların serbest iradeleri ile tasarruf edebilmelerinin de anlaşılması gerekmektedir.⁶⁰ Örnek vermek gerekirse tüketici, iş hukuku veya kira sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar gibi zayıf tarafın korunmasının amaçlandığı durumlarda uyuşmazlık sulh yoluyla sona erdirilebilmesine rağmen kamu düzeni gerekçesiyle tahkime elverişli kabul edilmeyecektir.⁶¹ Bir başka deyişle, bir uyuşmazlığın sulh olarak sona erdirilmesi taraf iradelerine tabi işlerden kabul edilmesi anlamına gelmekle birlikte bu iradenin kamu düzeni gerekçesiyle sınırlandırılması söz konusu olabilmektedir.

HMK m. 412 hükmüne göre tahkim sözleşmesi, tarafların, sözleşme veya sözleşme dışı bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamının veya bir kısmının çözümünün hakem veya hakem kuruluna bırakılması hususunda yaptıkları bir anlaşma olarak tanımlanmaktadır. Hükmün gerekçesinde tarafların uyuşmazlıkların tamamının ya da sadece bir kısmının tahkim yolu ile çözümünü kararlaştırabilecekleri belirtilmiş olup son durumda uyuşmazlıklardan diğer kısmı için genellikle mahkemeye gidilebilmesinin mümkün olacağı belirtilmiştir.⁶²

1.2.2.3. Sübjektif Tahkime Elverişlilik

Sübjektif tahkime elverişlilik bir gerçek ya da tüzel kişinin tahkim anlaşmasına ya da tahkim yargılamasına taraf olup olmayacağına ilişkindir.⁶³ HMK ve MTK tahkime elverişlilik hususunu hangi konuları tahkim ile çözmeye uygun olduğu savından yola çıkarak düzenlemiş olup kimlerin tahkim anlaşmasının tarafı olacağına ilişkin bir belirleme yapmamıştır. Sübjektif tahkime elverişlilik tarafların tahkim anlaşması

⁵⁹ Taşpınar Ayvaz, s.414.

⁶⁰ Huysal, s.313.

⁶¹ Taşpınar Ayvaz, s.416.

⁶² Hendem, s.34.

⁶³ Sarı, s.161; Hendem, s.31; Huysal, s.18.

akdetmesiyle alakalı olup tarafların durumlarından ziyade taraf ehliyeti ile ilgili bir durumdur.⁶⁴

Sübjektif tahkime elverişlilik tarafların tahkim sözleşmesini akdetmeleri için sahip olmaları gereken yetki ile ilgilidir. Bu sebeple, tarafların tahkim sözleşmesi yapabilme yetkisi ile ilişkili olan sübjektif tahkime elverişliliğin belirlenmesinde tahkim anlaşmasının hukuki niteliği önem arz etmektedir. Tahkim anlaşması bir maddi hukuk sözleşmesi veya usule yönelik etkileri olan maddi hukuk sözleşmesi olarak kabul edildiği takdirde tarafların haklardan yararlanma ve hakları kullanma ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Ancak tahkim anlaşması usule yönelik bir sözleşme olarak kabul edildiğinde tarafların taraf ve dava ehliyetlerinin varlıkları araştırılacaktır.⁶⁵ Zira taraflar sözleşmeyi akdetmek için gerekli ehliyete sahip olmadıkları takdirde tahkim sözleşmesi geçersiz kabul edilecektir.⁶⁶ Bir başka deyişle, sübjektif tahkime elverişlilik tarafların anlaşmayı akdetme yetkileri⁶⁷ ile ilgi bir durum olmasının yanı sıra tahkim anlaşmasının geçerliliğine de ilişkin bir husustur.⁶⁸

1.2.2.4. Mutlak-Nispi Tahkime Elverişlilik

Öğretide objektif-sübjektif tahkime elverişlilik ayrımının yanı sıra mutlak ve nispi tahkime elverişlilik tasnifinin de yapıldığı görülmektedir. Mutlak ve nispi elverişlilikte uyumsuzluk konu yönünden tahkime elverişli olmasına rağmen herhangi bir kanuni

⁶⁴ Taşpınar Ayvaz, s.415; Sarı, s.161.

⁶⁵ Deren Yıldırım Nevhis, Milletlerarası Tahkimin Esaslı Sorunları, Alkım Yayınevi, İstanbul,2004, s.31.

⁶⁶ Sarı, s.161.

⁶⁷ Vekilin veya vasinin tahkim anlaşması yapmak için sahip olması gereken ehliyete ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Sarı, s.161-162; Devletlerin veya devlet kurumlarının tahkim anlaşması yapmalarına hiçbir şekilde izin verilmeyebilir veya tahkim anlaşması yapabilmeleri için özel izin almaları gerekebilir, bkz. Lew / Mistelis/ Kröll, s.187; Devlet veya kamu tüzel kişilerinin tahkim anlaşması yapıp yapamayacaklarına ilişkin olarak ülkemizde 14.08.1999 tarihli ve 23786 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4446 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile Anayasa’nın 125. maddesine yapılan ekleme ile kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyumsuzlukların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözümlenebileceği belirlenmiş olup kamu tüzel kişileri tahkim sözleşmesine taraf olabilmeleriyle birlikte sübjektif olarak tahkime elverişli konuma gelmişlerdir, bkz. Hendem, s.32.

⁶⁸ Özbek, Tahkim I, s.790.

düzenleme veya yargı kararı kapsamında uyuşmazlık doğduktan sonra tahkim anlaşması yapılması durumu nispi tahkime elverişliliktir.⁶⁹ Ancak herhangi bir kısıtlamaya tabi olmadan uyuşmazlık doğmadan önce de tahkim anlaşması yapılabildiği durumda mutlak tahkime elverişlilik söz konusudur.

Nispi elverişliliğe ilişkin düzenlemelerden biri olan 04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu⁷⁰ m. 262’de yerleşim yeri Türkiye’de olan alıcının, tarafı olduğu taksitle satış sözleşmesinden doğacak uyuşmazlıklar konusunda, yerleşim yerindeki mahkemenin yetkisinden önceden feragat edemeyeceği ve tahkim sözleşmesi de yapamayacağı belirtilmiştir. Benzer şekilde, TTK m. 1271’de tazminat istemi doğmadan önce yapılan yetki ve tahkim sözleşmelerinin geçerli olmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Sonuç olarak, mutlak ve nispi tahkime elverişlilikte esasen objektif olarak tahkime elverişli bir uyuşmazlık olmasına rağmen sadece tahkim sözleşmesinin yapılacağı zaman bakımından bir kısıtlama öngörülmektedir.⁷¹

1.2.3. Tahkime Elverişlilik Değerlendirilmesinde Gözetilen Ölçütler

1.2.3.1.Mevzuatta Öngörülen Ölçütler

Taraflar istedikleri uyuşmazlıklara ilişkin hakemlere başvurma özgürlüğüne sahiptirler. Ancak devletler genellikle uyuşmazlıkların kendi mahkemelerinde ve kendi uygulama ile kanunlarına göre çözümlenmesini isteme eğilimindedirler.⁷² Bu kapsamda devletler tahkimin temelini oluşturan tarafların serbest iradelerini kısıtlama ve sınırlandırma yoluna başvurmaktadır. Tahkimin temel dayanak noktası olan tasarruf özgürlüğünün kamu düzeni, siyasi ve ekonomik politikalar çerçevesinde şekillenen kanunlar ve

⁶⁹ Taşpınar Ayvaz, s.418.

⁷⁰ RG. T. 04.02.2011, S.27836.

⁷¹ Taşpınar Ayvaz, s.420.

⁷² Huysal, s.94; Lazareff Serge, Mandatory Extraterritorial Application Of National Law Rules, Planning Efficient Arbitration Proceedings:The Law Applicable In International Arbitration- ICCA Congress, Vienna 1994,s.550.

içtihatlarla sınırları belirlenmektedir.⁷³ Kanun koyucu tarafından HMK m. 408 ve MTK m.1 hükümlerinde tahkime elverişlilik için bazı ölçütler öngörülmüştür. Söz konusu düzenlemelerde, incelediğinde taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklara ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde tarafların tahkim yolunu tercih etmelerinin mümkün olmadığı belirlenmiştir.

Ayni hak; eşya üzerinde kurulan, eşya üzerinde doğrudan doğruya hâkimiyet yetkisi veren ve herkese karşı ileri sürülebilen haktır.⁷⁴ Taşınmazın aynından kaynaklanan uyuşmazlıkların belirlenmesinde sadece mülkiyet hakkı değil bunun yanı sıra sınırlı ayni haklar arasında sayılan rehin, irtifak ve taşınmaz yükünden kaynaklanan uyuşmazlıklar da dikkate alınmaktadır.⁷⁵

HMK ve MTK'da yer alan hükümlerin yanı sıra Yargıtay da birçok kararında taşınmazın aynından kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişsiz olduğunu ifade etmiştir.⁷⁶ Buna ek olarak Yargıtay taşınmaz aynından kaynaklanan uyuşmazlıkların kamu düzeni ile ilgili olduğu için taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde görülmesi gerektiğini belirterek bu uyuşmazlıkların tahkim yargı yoluna taşınmayacağını belirtmiştir.⁷⁷ Yargıtay, taşınmazın aynına ilişkin uyuşmazlıkların tahkime elverişli olup olmadığını tespit ederken taşınmazın aynının kamu düzenini ilgilendirdiği noktasından hareket etmektedir.

Serbestçe devredilebilen taşınmazların aynından kaynaklanan uyuşmazlıklar üzerinde davanın kabulü ve sulh olunabilme imkânının olduğu anlaşmazlıklardandır. Bu sebeple,

⁷³ Erdem H. Ercüment, Tahkim Anlaşması, (Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.241-273, s.255.

⁷⁴ Oğuzman M. Kemal / Seliçi Özer / Oktay Özdemir Saibe, Eşya Hukuku, 19.B., Filiz Kitabevi, İstanbul, 2016, s.4.

⁷⁵ Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s.19-20; Ekşi Nuray, Hukuk Muhakemeleri Kanununda Tahkim, 2.B., Beta Yayınları, İstanbul, 2019, s. 52.

⁷⁶ Y.15 HD., T.23.09.2002, E.4321, K.4067; Y.15.HD, T.18.03.1986, E.3919, K. 1044, (Kazancı İçtihat Bankası), (E.T.:08.01.2023); Yılmaz Süleyman / Çavuşoğlu Gökçe Filiz, Türk Hukukunda Tahkime Elverişlilik Kavramı ve Taşınmaz Aynına İlişkin Uyuşmazlıkların Tahkimde Görülmesi, İnÜHFD, Y. 2019, C. 10, S. 2, s.602, dpn.81.

⁷⁷ Y.15.HD, T. 18.06.2007, E. 2007/2680, K. 2007/4137, (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.:08.01.2023)

öğretide taşınmazın aynından kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olarak addedilmişlerdir.⁷⁸ Temel olarak kanun koyucu taşınmazlara atfettiği öneme binaen taşınmazlardan kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkim yerine devlet mahkemelerinde çözümlenmesi gerektiğini HMK ve MTK’da yer alan hükümlerde ifade etmiş olmakla birlikte günümüz modern çağda taşınır malların hukuki ve maddi önemlerinin taşınmaz malları geçmesi sebebiyle böyle bir ayırım yapılarak tahkime elverişliliğin belirlenmemesi gerekmektedir.⁷⁹

Mevzuat hükümlerinde tahkime elverişlilik için öngörölmüş diğör bir ölçüt ise iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklarda tahkime gidilememesidir. Bir başka deyişle, tarafların arzularına tabi olmayan, tarafların serbestçe tasarrufta bulunamayacakları uyuşmazlıklar tahkime elverişli kabul edilmeyecektir.⁸⁰ Tarafların serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri uyuşmazlıkları belirlerken “sulh” kavramına bakılmasında fayda olacaktır. HMK m. 313 hükmüne göre sulh, görölmekte olan bir davada, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla, mahkeme huzurunda yapmış oldukları bir sözleşme olmakla birlikte ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıkları konu alan davalarda yapılabilecektir. Anlaşılağı üzere, tarafların sulh sözleşmesi ile sona erdirebildikleri uyuşmazlıklar temel olarak tarafların serbest iradelerine tabi işlerdendir. Bu sebeple, tarafların sulh olabildikleri uyuşmazlıklar aynı zamanda tahkime elverişli uyuşmazlıklar olarak kabul edilecektir. Bir başka deyişle, maddi hukukun taraflara anlaşıarak uyuşmazlık üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi verdiğı durumlarda uyuşmazlık hakemler önünde görölebilecektir.⁸¹ Sulh yoluyla sonlandırılabilen uyuşmazlıkların

⁷⁸ Yeşilirmak Ali, Türkiye’de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, B.1, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul,2011, s.84.

⁷⁹ Yılmaz / Çavuşoğlu, s.603; Hukuk Usul Muhakemeleri Kanunu döneminde taşınmazın aynından kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğı birçok yazar tarafından savunulmaktadır. *Alangoya*, taşınmazın aynından kaynaklanan uyuşmazlıklar tarafların arzularına tabi işlerden olması sebebiyle tahkime elverişli kabul edilecektir, *Alangoya*, Tahkimin Niteliğı, s.84; Huysal, s.269.

⁸⁰ Y.11.HD, T. 12.04.2005, E. 2004/6686, K. 2005/3600, (Kazancı İçtihat Bankası), (E.T.:22.02.2023)

⁸¹ İldır Gülgün, İş Kanunu’na Göre Uyuşmazlıkların Özel Hakem Yolu ile Çözümü, *Terazi Hukuk Dergisi*, C.1, S.2, Ekim,2016, s.13.

tahkime elverişli kabul edileceği varsayımı irade özgürlüğünün usul hukukuna yansması olan tasarruf ilkesi⁸² açısından⁸³ da doğru bir yaklaşım olacaktır.⁸⁴

Sulh olmanın yanı sıra kabul ve feragat işlemleri ile davaya son verilebilen uyuşmazlıkların da tarafların serbest iradesine dayanan uyuşmazlıklar kapsamına dâhil edilip edilemeyeceği sorusu akla gelmektedir. HMK'ya göre feragat, davacının, talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesi iken kabul, davacının talep sonucuna, davalının kısmen veya tamamen muvafakat etmesidir. Madde gerekçesinde kısmen feragatin mümkün olduğu talep sonucundan kısmen vazgeçilebileceği belirtilmesinin yanı sıra davacının her davadan hiçbir kayda tâbi olmaksızın feragat edebileceği ifade edilmiştir. Ancak ayırım yapılmaksızın her davada feragate başvurulabilmesinin aksine davanın kabulü tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri davalarda söz konusu olacaktır. Bu sebeple kabul ile sonlandırılabilen her uyuşmazlık tarafların arzularına tabi olan uyuşmazlıklardan kabul edildiği için tahkime elverişlidir. Bu durumun aksine davacının davadan hiçbir şarta tabi olmaksızın feragat edebilmesinin mümkün olması sebebiyle davadan feragat etmenin tahkime elverişliliğinin belirlenmesinde tek başına bir etkisi bulunmamaktadır.⁸⁵

Tahkime elverişliliğinin belirlenmesinde mevzuatta öngörülen ölçütlerin yanı sıra Türk hukukunun yapısından kaynaklanan veya yargı içtihatları ile belirlenen bazı elverişlilik ölçütleri de bulunmaktadır. Yabancı unsur bulunan durumlarda kanunlar ihtilafı kuralları uygulanmadan, doğrudan uygulanan emredici hükümler olarak tanımlanan müdahaleci kuralların varlığı⁸⁶ ve mahkemelerin münhasır yetkisi gibi ölçütleri de

⁸² HMK m.24'te tasarruf ilkesi "(1) Hâkim, iki taraftan birinin talebi olmaksızın, kendiliğinden bir davayı inceleyemez ve karara bağlayamaz. (2) Kanunda açıkça belirtilmedikçe, hiç kimse kendi lehine olan davayı açmaya veya hakkını talep etmeye zorlanamaz. (3) Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri dava konusu hakkında, dava açıldıktan sonra da tasarruf yetkisi devam eder" şeklinde ifade edilmiştir.

⁸³ Hendem, s.43.

⁸⁴ Taşpınar Ayvaz, s.414.

⁸⁵ Hendem, s.48.

⁸⁶ Huysal, s.96; Doğrudan uygulanan kurallar hakkında daha geniş ve detaylı bilgi için bkz. Özdemir Kocasakal Hatice, Doğrudan Uygulanan Kurallar ve Sözleşmeler Üzerindeki Etkileri, İstanbul 2001, s. 1 vd.

bünyesinde barındıran kamu düzeni kapsamı sebebiyle ayrı başlık altında incelenmesinde fayda olacaktır.

1.2.3.2. Kamu Düzeni ve Tahkime Elverişlilik

Tahkimde, tarafların serbest iradelerinin sınırlandırılmasında tahkime elverişlilik ölçütünün yanı sıra kamu düzeni de önemli bir kıstastır.⁸⁷ Esasen tahkime başvurulmasında engel olarak görülen birçok konunun temelinde kamu düzenine ilişkin endişeler yer almaktadır.⁸⁸

Tahkimin temel dayanağı olan tarafların serbest iradelerini kısıtlayan kamu düzeni kavramı, herhangi bir kanunda tanımı bulunmamakla birlikte ülkeden ülkeye zamandan zamana değişiklik gösteren ve çerçevesinin belirlenmesi oldukça zor olan bir husustur.⁸⁹ Kamu düzeni kavramının bu belirsiz içeriğinden dolayı öğretide ve yargı kararlarında çeşitli şekillerde tanımı yapılmaya çalışılmıştır. Kamu düzeni kavramı genel olarak bir ülkede hâkim olan sosyal, siyasal ve ekonomik koşullara göre değişkenlik gösteren toplum ve devletin çıkarını gözeten kurallar bütünü olarak ifade edilmesi mümkündür.⁹⁰

Anayasa Mahkemesi'nin bir kararında kamu düzeni kavramı;

"...(Kamu Düzeni) deyiminin; toplumun huzur ve sükûnunun sağlanmasını, devletin ve devlet teşkilâtının muhafazasını hedef tutan her şeyi ifade ettiği, bir başka deyimle

⁸⁷ Huysal, s.153.

⁸⁸ Şanlı Cemal, Milletlerarası Ticari Tahkimde Esasa Uygulanacak Hukuk, Sevinç Matbaası, Ankara, 1986, s.27.

⁸⁹ Hendem, s.51, dñn, 229; "Gerek kanunlarda ve gerekse hukuk öğretiminde kamu düzeninin değişmez bir tarifi yapılmamıştır. Ancak ve özellikle Türk Milletler arası Özel Hukuku yönünden Yargıtay kararlarında yer alan unsurlar genel ahlak ve adaba aykırılık, Türk Kanunlarının ana kurallarına ve Türk Kanunlarının dayandığı genel siyasetle bağdaşmazlık hallerinin kamu düzenine aykırı sayıldığı gözlemlenmektedir" (Y. 2. HD, T.23.03.1998, E. 1998/2474, K. 1998/3498, (Kazancı İçtihat Bankası), (E.T.:22.02.2023).

⁹⁰ Uluocak Nihal, Kanunlar İhtilâfı (Yasama Yetkisi Kuralları), Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1971, s. 214; Şanlı, s. 379.

cemiyetin her sahadaki düzeninin temelini teşkil eden bütün kuralları kapsadığı sonucuna varılmaktadır."⁹¹

Bununla birlikte Yargıtay tarafından ise kamu düzeni kavramı şöyle tanımlanmaktadır; *"O halde iç hukuktaki kamu düzeninin çerçevesi, Türk hukukunun temel değerlerine, Türk genel adap ve ahlâk anlayışına, Türk kanunlarının dayandığı temel adalet anlayışına, Türk kanunlarının dayandığı genel siyasete, Anayasada yer alan temel hak ve özgürlüklere, milletlerarası alanda geçerli ortak prensip ve özel hukuka ait iyiniyet prensibine dayanan kurallara, medeni toplulukların müştereken benimsedikleri ahlâk ilkeleri ve adalet anlayışının ifadesi olan hukuk prensiplerine, toplumun medeniyet seviyesine, siyasi ve ekonomik rejimine, insan hak ve özgürlüklerine aykırılık şeklinde çizilebilir.*"⁹²

Anlaşılabacağı üzere, kamu düzeni devletin ve toplumun çıkar ve menfaatlerini koruyan, Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlükleri, Türk kanunları ile örf ve âdet kurallarını kapsayan kurallar bütünüdür.⁹³

Öğreti ve yargı kararlarının genel kabulüne göre, kamu düzeni, tahkim yoluna gidilmesindeki en büyük engellerden birisidir.⁹⁴ Zira HMK ve MTK'da yer alan hükümlere bakıldığında tarafların tasarruf yetkisine sahip olduğu uyuşmazlıklar tahkime elverişli kabul edilmiştir. Özellikle öğretilde, toplum ve devletin çıkarını koruyan hususların tarafların serbest iradeleri ile tasarruf edemeyecekleri konular arasında yer aldığı ileri sürülerek kamu düzenini ilgilendiren konularda tahkim anlaşmasının yapılamayacağı ifade edilmiştir.⁹⁵ Benzer şekilde birçok yargı kararı da esasen hakemlerin kamu düzenine ilişkin kuralları gereği gibi uygulamayacağı endişeleri

⁹¹ AYM., T. 28.01.1964, E. 1963/128, K. 1964/8 RG: 17.04.1964- 11685. (<https://www.resmigazete.gov.tr/>) (E.T.:22.02.2023).

⁹² Y. İBGK., T. 10.02.2012, E. 2010/1, K. 2012/1, R.G. 20.09.2012- 28417. (<https://www.resmigazete.gov.tr/>) (E.T.:22.02.2023).

⁹³ Şanlı Cemal / Esen Emre / Ataman Figanmeşe İnci, Milletlerarası Özel Hukuk, 5. B., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016, s. 72; Kemal Dayınlarlı, Millî-Milletlerarası Kamu Düzeni Tahkime Etkileri ve Sonuçları, 2. B., Dayınlarlı Yayıncılık, Ankara 2011, s.20.

⁹⁴ Huysal, s.199; Alangoya, s.83.

⁹⁵ Alangoya, s.83; Huysal, s.199.

sebebiyle kamu düzenini ilgilendiren uyuşmazlıkların hakemler önünde görülmeyeceğinin altını çizmiştir.⁹⁶

Kamu düzenini tahkim için engel olarak gören söz konusu bu yaklaşım, kamu düzeninin kapsamının oldukça belirsiz olması ve geniş yorumlandığı takdirde bazı sorunlara yol açabileceği ifade edilerek eleştirilmiştir. Nitekim kamu düzenini tesis etmek amacıyla yapılan müdahale sonucunda bireylerin hak kayıpları yaşaması mümkündür.⁹⁷ Öte yandan, mahkemeler hakemlerin kamu düzeni kurallarını uygulamayacağını düşünerek hakemler tarafından çözülmesini istemedikleri konularda kamu düzeninin arkasına sığınarak tarafların serbest iradeleri kısıtlanarak baştan itibaren tahkimin engellenmesinde herhangi bir fayda bulunmamaktadır.⁹⁸ Tarafların en baştan itibaren tahkim yoluna başvurmalarının engellenmemesi gerekmektedir. Zira tahkim yargı yoluna başvurulduktan sonra mahkemeler tarafından kamu düzenine aykırı olan hakem kararlarının iptali suretiyle denetlenmesi mümkündür.⁹⁹ Tüm bu sebeplerle bir uyuşmazlığın tahkime elverişli olup olmadığının belirlenmesinde kamu düzeni kavramı dar yorumlanmalı ve uyuşmazlıkların devlet mahkemeleri yerine günümüz dünyasındaki tahkime başvurma eğilimine ayak uydurularak hakemler önünde görülmesi sağlanmalıdır.¹⁰⁰

⁹⁶ Huysal, s. 248.

⁹⁷ Ruhi Ahmet Cemal, Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni Müdahalesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s.27.

⁹⁸ Huysal, s.248.

⁹⁹ Huysal, s.204.

¹⁰⁰ Hendem, s.60; Huysal, s.249.

1.3. ANONİM ŞİRKETE İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLARDA TAHKİME ELVERİŞİLİK VE ELVERİŞİLİK DEĞERLENDİRMESİNDE GÖZETİLEN İLKE VE KURALLAR

1.3.1. Anonim Şirkete İlişkin Uyuşmazlıklarda Tahkime Elverişlilik

1.3.1.1.Genel Olarak

Ticari hayatta önemli bir role sahip olan anonim şirketler için tahkim yargı yolunun büyük avantajları bulunmaktadır. Özellikle anonim şirketlere ilişkin ihtilafların karmaşıklığı ve ayrıca şirketin farklı ülke vatandaşlıklarına sahip pay sahiplerinden meydana gelmesi gibi durumların varlığı anonim şirketlere ilişkin uyuşmazlıklarda tahkim yolunun tercih edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.¹⁰¹ Ancak anonim şirketlerin ticari hayatta sahip oldukları bu öneme istinaden kanun koyucu şirketler hukuku için pek çok emredici hüküm belirlemiştir. Öte yandan, şirketler hukukuna ilişkin emredici hükümlerin fazlalığına rağmen TTK'da söz konusu uyuşmazlıkların çözümünde tahkim yolunun kullanılmasına ilişkin bir hüküm bulunmamakla birlikte engelleyici herhangi bir hüküm de yer almaktadır.

Anonim şirket uyuşmazlıklarının tahkime elverişliliğinin belirlenmesinde HMK m. 408 ile MTK m. 1 hükümlerinin esas alınması gerekmektedir. Söz konusu hükümlere göre taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar tahkime elverişli kabul edilmeyecektir. Bu kapsamda, her ne kadar anonim şirketler hukuku emredici hükümlerle düzenlenmiş olmasına rağmen somut uyuşmazlığın içeriğine bakılarak anlaşmazlığın taraf iradelerini ilgilendirmesi durumunda uyuşmazlığın çözümünde tahkimden faydalanılabilecektir.¹⁰²

¹⁰¹ Taş Mehmet, Türk Hukukunda Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının İptali Davalarının Milletlerarası Ticari Tahkimde Görülmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s.31.

¹⁰² Deren Yıldırım Nevhis, Uncitral model kanunu ve milletlerarası tahkim kanunu çerçevesinde milletlerarası tahkimin esaslı sorunları, İstanbul, Alkım, 2004, s: 30;Taş,s.31.

HMK’da düzenlenen tahkime elverişlilik kıstaslarının yerinde olmadığı; ekonomik menfaatlere ilişkin her uyuşmazlığın tahkim ile çözümlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.¹⁰³ Hatta söz konusu ekonomik menfaatlere ilişkin hükümler emredici olarak düzenlense bile devlet yargısı münhasır yetkili olarak belirlenmedikçe, tahkim yoluna başvurulmasının mümkün olacağı ifade edilmiştir.¹⁰⁴

Anonim şirketler hukukunu düzenleyen yasa hükümlerinde emredici hükümlerin bulunması kamu düzenine ilişkin bir sınırlamanın öngörüldüğü anlamına gelmektedir. Türk hukukundaki hâkim görüşe göre, kamu düzenini ilgilendiren uyuşmazlıklarda tahkim yargı yoluna başvurulamamaktadır. Ancak uyuşmazlıkların tahkime elverişli olmasının en temel ölçütünün taraf iradelerine ilişkin olması sebebiyle taraf iradelerini engelleyen somut bir hüküm bulunmadıkça uyuşmazlıkların kamu düzeni gerekçesiyle tahkime elverişliliğin sınırlandırılması doğru olmayacaktır.¹⁰⁵ Bu sebeple, kamu düzenine ilişkin olma kıstasının bir tahkim engeli olarak görülmeden önce her somut uyuşmazlık ayrı ayrı değerlendirilerek incelenmelidir.¹⁰⁶

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun kollektif şirketin feshine ilişkin verdiği kararında söz konusu karara konu olan uyuşmazlığın tarafların serbest iradesine dayanan uyuşmazlıklardan kaynaklandığı ve esas sözleşmede yer alan tahkim şartına istinaden tahkim yolunun kullanılabileceği ifade edilmiştir.¹⁰⁷ Benzer şekilde 1966 tarihli Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararına göre kollektif şirketlerde ortaklar arasındaki ortalık işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda tahkime başvurulmasını öngören sözleşme hükmünün, TTK’nın kollektif şirketlere ilişkin hükümlerine aykırılık teşkil etmeyeceği ve atanan hakemlerin yargılama sırasında yapacakları işlemlerin emredici hükümlerle sınırlı olduğu ifade edilmiştir.¹⁰⁸

¹⁰³ Karasu Rauf, Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, Güncelleştirilmiş 2.B., Yetkin Yayınları, Ankara 2015, s.174.

¹⁰⁴ Karasu, s.174.

¹⁰⁵ Huysal, s.248.

¹⁰⁶ Deren Yıldırım Nevhis, s.30.

¹⁰⁷ Rasih Yeğengil, Tahkim, 1974, s.357, Y. HGK., T.22.01.1947-287.

¹⁰⁸ Yeğengil, s.367, Y.HGK., T.12.04.1966-3-428.

Sonuç olarak, yukarıda bahsedilen Yargıtay kararları ve öğretide ileri sürülen görüşler çerçevesinde emredici hükümler tahkime engel oluşturmamakta olup nitekim tahkim yargılaması sırasında hakemlerin emredici hükümleri uygulama zorunlulukları bulunmakla birlikte taraf iradelerine tabi uyuşmazlıklar tahkim ile çözülebilecektir.¹⁰⁹

1.3.1.2. Şirket Pay Sahibinin Şirket Tüzel Kişiliği ile Şirket Organları Arasındaki Uyuşmazlıklar

Anonim şirketin yapısı, beraberinde genel kurul yönetim kurulu kararlarının iptali davası, sorumluluk davası gibi birçok uyuşmazlık türünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Söz konusu uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği hususunda inceleme yapılırken kolaylık sağlanması adına çeşitli şekillerde sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Öğretide bazı yazarlar objektif tahkime elverişlilik kriterlerinden yola çıkarak tahkime konu olabilecek uyuşmazlıkları “malvarlığına ilişkin uyuşmazlıklar” ve “malvarlığına ilişkin olmayan uyuşmazlıklar” olarak incelemiştir.¹¹⁰

Öğretide bazı yazarlar tarafından ise uyuşmazlığın hangi taraflar arasında cereyan ettiği dikkate alınarak bir inceleme yapılmıştır. Bu doğrultuda, korporatif düzlemdeki ve korporatif düzlem dışındaki uyuşmazlar olarak sınıflandırılmıştır.¹¹¹ Bu kapsamda, şirketler hukuku temeline dayalı¹¹² olarak şirket ve pay sahipleri arasındaki uyuşmazlıklar ve şirketin organizasyonel yapısına ilişkin ortaya çıkan uyuşmazlıklar korporatif düzlemdeki uyuşmazlıklar olarak ifade edilmektedir.

TTK m.1521’de düzenlenen “Şirket davalarında uygulanacak yargılama usulü” başlıklı hüküm “(1) Ticaret şirketlerinde, ortakların veya pay sahiplerinin şirketle veya

¹⁰⁹ Taş, s.34; Karasu, s.174.

¹¹⁰ Huysal, s.298; Zengin Burcu, Şirketler Hukukunda Tahkime Elverişlilikle İlgili Temel Meseleler, Terazi Hukuk Dergisi, C. 9, S. 95, Y.2014, s.104.

¹¹¹ Ayoğlu Tolga, Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul,2018, s.1; Ercüment Erdem (Editörler: Süheyla Balkar/Hatice Özdemir Kocasakal, Şirketler Uyuşmazlıklarının Tahkime Elverişliliği, Tahkim Anlaşması, On İki Levha Yayınları,2021, s.8 vd.

¹¹² Ayoğlu, s.75; Mildon Yasemin, Anonim Ortaklıklar Hukukunda Korporatif Düzlem ile Bağlantılı Paralel Yargılamalar, On İki Levha Yayınları,2020, s.3.

birbirleriyle şirket ortaklığından veya pay sahipliğinden kaynaklanan davalarda veya şirketin yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri, müdürleri, tasfiye memurları ya da denetçilerine karşı açılacak davalarda basit yargılama usulü uygulanır.” şeklinde ifade edilmiştir. Söz konusu hüküm korporatif düzlemdeki şirket uyuşmazlıklarının belirlenmesinde kolaylık sağlamakla¹¹³ birlikte çalışmamızda da yararlanılan sınıflandırma kapsamında çalışmamızın ana konusunu oluşturan pay sahipliğinden doğan hak ve yükümlülüklerden kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği ikinci bölümde inceleme konusu yapılmıştır.

1.3.1.3. Pay Sahiplerinin Kendi Aralarındaki Uyuşmazlıklar

Şirket esas sözleşmesinin şirketler hukuku temeline dayalı olan ve şirket tüzel kişiliği düzenine ilişkin korporatif içeriği emredici hükümler ile kısıtlanmaktadır. Ayrıca, özellikle pay sahipleri için sadece sermaye koyma borcunu öngören tek borç ilkesi de şirket esas sözleşmesini kısıtlayan bir diğer durumdur. Pay sahipleri, belirtilen bu gibi kısıtlama hallerinden kaçınmak ve şirket ile pay sahibi arasındaki ilişkiden farklı olarak kendi aralarındaki ilişkiyi düzenlemek adına pay sahipleri sözleşmesi akdetmektedirler.¹¹⁴

Pay sahipleri kendi aralarındaki uyuşmazlıklar, aralarındaki ilişkiyi düzenledikleri pay sahipleri sözleşmesinden kaynaklanabileceği gibi ortak girişim sözleşmesinden de kaynaklanabilmektedir. Hukuken ve iktisaden birbirinden bağımsız birden fazla gerçek veya tüzel kişi, belirli bir işi ya da süreklilik arz eden bir faaliyeti, bir ticaret ortaklığı kurarak veya böyle bir ortaklık söz konusu olmaksızın gerçekleştirmek ve kazanç elde etmek amacıyla bir sözleşme çerçevesinde bir araya gelmekte ve o faaliyetin rizikolarını her biri müteselsilen sorumluluk altına girmek suretiyle üstlenerek ortak girişim (*joint venture*) sözleşmesi akdetmektedirler.¹¹⁵ Ayrıca, pay sahiplerinin kendi aralarında

¹¹³ Mildon, s.3.

¹¹⁴ Mildon, s.37.

¹¹⁵ Barlas Nami, *Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri*, 4. B., Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016, s. 284; ortak girişim sözleşmeleri temel olarak salt sözleşmeye dayalı ortak girişim ile sermayeye katılmalı ortak girişim iki tür ile karşımıza çıkmaktadır. Sermayeye katılmalı ortak girişim hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Altay Sıtkı Anlam, *Anonim Ortaklıklar Hukuku'nda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009.

doğacak uyuşmazlıklarından bir diğeri ise pay devrine ilişkin olarak yapılan borçlandırıci işlem niteliğindeki pay devir sözleşmeleridir.

1.3.2. Anonim Şirkete İlişkin Uyuşmazlıklarda Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesinde Gözetilen İlke ve Kurallar

1.3.2.1.Genel Olarak

Bir uyuşmazlığın tahkime elverişli olup olmadığının tespit edilmesinde en temel ölçüt uyuşmazlığın taraf iradelerine tabi işlerden olmasıdır. Kamu düzeni, üçüncü kişilerin hak ve menfaatlerinin etkilenmesi, münhasır yetki kuralları gibi unsurlar genel olarak tahkime elverişliliği etkileyen durumlardır. Ancak anonim şirketler hukukunun kendine has yapısı nedeniyle ortaya çıkan tek borç ilkesi, emredici hükümler ilkesi, hakem kararlarının ticaret siciline tescil edilip edilemeyeceği gibi hususlar anonim şirkete ilişkin uyuşmazlıkların tahkime elverişliliğinin belirlenmesinde önem arz edecektir.

1.3.2.2. Şirketler Hukuku Alanında Emredici Hükümlerin Varlığı

Bir uyuşmazlığa ilişkin emredici hükümlerin varlığı o uyuşmazlığın kamu düzeninden ileri geldiği ve tahkime elverişsiz olduğu anlamına gelmeyecektir.¹¹⁶ Zira şirketler hukuku alanının emredici hükümlerle düzenlenmesi irade serbestisini ortadan kaldırmamaktadır.¹¹⁷

TTK m. 340'ta esas sözleşmede, Kanun'un anonim şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak Kanun'da buna açıkça izin verilmişse sapılabileceği ifade edilmiş olup diğer kanunların, öngörülmesine izin verdiği tamamlayıcı esas sözleşme hükümlerinin o kanuna özgülenmiş olarak hüküm doğuracakları belirtilmiştir. Söz konusu hüküm emredici hükümlerin varlığını belirlemekle birlikte, Kanun'da açıkça izin verilmişse ve madde gerekçesinde belirtildiği şekliyle amaca uygun düşen, metodoloji öğretisine

¹¹⁶ Yıldırım, s.29.

¹¹⁷ Kayıklık Abdurrahman, Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü İhtilaflarında Tahkim, BATİDER, C.36, S.4, 2020, s.149.

aykırı olmayan, tatmin edici gerekçelere dayanan, sonuçları adil olan ve menfaatler dengesini gözetten bir yorumla emredici hükümlerden sapılabilecektir. Bu noktadan hareketle, emredici hükümlerin varlığına rağmen tasarruf serbestisinin olduğu anlaşılmaktadır.

Mahkemelerin uygulamakla zorunlu oldukları emredici hükümler, haliyle hakemler tarafından da uygulanacaktır.¹¹⁸ Öte yandan, hakemler tarafından emredici hükümlere uyulmaması halinde hakem kararı daha sonra tanıma ve tenfiz sırasında mahkemeler önüne getirilebileceği gibi iptali de istenebilecektir.¹¹⁹

Kamu düzeni kamunun çıkarlarını korumaya yönelik olmasına rağmen şirketler hukukunda yer alan emredici hükümler daha ziyade özel kişilerin menfaatlerini korumaya yöneliktir.¹²⁰ Bu sebeple, şirketler hukukunun emredici hükümlerle düzenlenmesi tahkime elverişli bir alan olmadığı anlamına gelmeyecektir.

1.3.2.3. Tek Borç İlkesi

Anonim şirket esas sözleşmesinde tahkim şartına yer verilip verilemeyeceği durumunun tek borç ilkesi açısından da incelenmesinde fayda bulunmaktadır. Tek borç ilkesi TTK m. 480'de yer almaktadır. Hüküm kanunda öngörülen istisnalar dışında, esas sözleşmeyle pay sahibine, pay bedelini veya payın itibarî değerini aşan primi ifa dışında borç yükletilemeyeceğini belirlemiştir.¹²¹ Dolayısıyla pay sahibine taahhüt etmiş olduğu sermayeyi ödemekten başka borç yüklenmeyecek; yüklenmesi halinde anonim şirket yapısına yabancı ve aykırı olacaktır.¹²² Ancak söz konusu pay sahibine taahhüt ettiği sermaye borcu dışında başka bir borç yüklenemeyeceği anlamına gelmemektedir.

¹¹⁸ Kayıklık, s.149; Ayoğlu, s.82-83.

¹¹⁹ Huysal, s.117-118.

¹²⁰ Yıldırım, s.51-52.

¹²¹ TTK m.480/4'te belirtilen pay devirlerinin şirketin onayına bağlı olduğu hâllerde, esas sözleşmeyle pay sahiplerine sermaye taahhüdünden doğan borçtan başka, belli zamanlarda tekrarlanan ve konusu para olmayan edimleri yerine getirmek yükümlülüğü de yüklenebileceği anılan maddenin birinci fıkrasında ifade edilen kanuni bir istisna oluşturmaktadır.

¹²² Ayoğlu, s.34.

Nitekim Nomer'e göre hüküm pay sahibinin sermaye borcunu düzenlemekte olup pay sahibinin edim yükümlülüğünün sınırını çizmemektedir.¹²³

Anonim şirkete ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde, esas sözleşmede tahkim şartına yer verilmesinin tek borç ilkesine aykırılık oluşturup oluşturmayacağı öğretide tartışmalı bir husustur. Öğretide savunulan bir görüşe göre, tek borç ilkesi pay sahibinin malvarlıksal veya kişisel bir yükümlülük altına girmesini engellemektedir ancak esas sözleşmede tahkim şartının öngörülmesi pay sahibinin bahsedilen tarzda bir yükümlülük altına girmesi anlamına gelmemekle beraber tek borç ilkesine aykırılık oluşturmayacaktır.¹²⁴ Anonim şirkete ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde tahkimin tercih edilmesinin mahkemelere göre bazı mali külfetleri olabilmesine rağmen esas sözleşmede tahkim şartının öngörülmesi pay sahipleri açısından ek bir yükümlülük oluşturmamaktadır.¹²⁵ Nitekim tahkimin mahkemelerden tek farkı alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olmasıdır.¹²⁶

Başka bir görüşe göre, esas sözleşmede tahkim şartına yer verilmesinin pay sahibi açısından ikinci bir yükümlülük oluşturmayacak olup şirket ile pay sahibi arasında çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü için mahkemeler yerine alternatif çözüm mekanizması olan tahkimin seçilmesi anlamına gelecektir.¹²⁷

Esas sözleşmede tahkimin öngörülmesinin, anlaşmazlık halinde pay sahibine tahkime götürme borcu yükleyip yüklediği hususu öğretide inceleme alanı bulmuştur. Esasen esas sözleşmede tahkim şartının varlığı, pay sahibinin anlaşmazlığı ne mahkemelere ne de tahkime götürme borcu altına sokmaktadır.¹²⁸ Bu durum usul hukuku bakımından bir

¹²³ Nomer N.Fusun, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul,1998, s.90-113.

¹²⁴ Yıldırım, s.31.

¹²⁵ Yıldırım, s.31-32; Kayıklık, s.155.

¹²⁶ Karan Hakan, Milletlerarası Ticari Tahkimin Hukuki Mahiyeti ve Bu Alandaki Kanunlaştırmalara Etkisi, Prof. Dr. Mahmut Tevfik Birsal'e Armağan, İzmir, s. 228.

¹²⁷ Ayoğlu, s.35.

¹²⁸ Kayıklık, s.156.

yükümlülük teşkil etmekte olup tahkim şartına rağmen mahkemelerde dava açılması halinde, tahkim ilk itiraz ile karşılaşılması söz konusu olabilmektedir.¹²⁹

Esas sözleşmede tahkim şartının yer alması, pay sahibinin taahhüt ettiği pay bedellerinin ödenmesi borcundan farklı olarak malvarlıksal veya konusu para dışında ek bir yükümlülük yüklememekte ve tek borç ilkesini ihlal etmemektedir. Zira tahkim şartının öngörülmesi doğabilecek uyuşmazlıkların devlet yargısı yerine alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan tahkimde görülmesini sağlamaktadır.

1.3.2.4. Kesin Yetki Kuralı

TTK m. 353/1, m. 454/7, m. 530, m. 531, m. 561’de yer alan hükümlerde bu tür davalar için şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinin yetkili kılınması anılan uyuşmazlıkların çözümünde tahkim yoluna başvurulması hususunda tereddüt oluşturmaktadır. Nitekim kesin yetki kuralının varlığının tahkim yolunun kullanılmasında engel oluşturabileceği öğretide de tartışılmıştır. Söz konusu hususa ilişkin öğretide yer alan görüşlere değinmeden önce HMK bakımından mahkemelerin yetkisine değinilmekte fayda olduğu kanısındayız.

Mahkemelerin yetkisi ile davaya hangi hukuk mahkemesinin bakacağından ziyade coğrafi bakımdan hangi mahkeme tarafından görüleceği belirlenmektedir.¹³⁰ HMK m.5’e göre genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. Ancak bazı davalar için genel mahkemenin yanı

¹²⁹ HMK m.413’te tahkim itirazı “(1) Tahkim sözleşmesinin konusunu oluşturan bir uyuşmazlığın çözümü için mahkemede dava açılmışsa, karşı taraf tahkim ilk itirazında bulunabilir. Bu durumda tahkim sözleşmesi hükümsüz, tesirsiz veya uygulanması imkânsız değil ise mahkeme tahkim itirazını kabul eder ve davayı usulden reddeder. (2) Tahkim itirazının ileri sürülmesi, tahkim yargılamasına engel değildir.” hükmüne amirdir.

¹³⁰ Kuru Baki, Medeni Usul Hukuku El Kitabı C. 1, Yetkin Yayınları, Ankara -İstanbul,2020, s.166.

sıra başka mahkemeler de yetkili olarak kabul edilmiştir.¹³¹ Bu tarz yetki kuralları özel yetki kuralı olarak adlandırılmaktadır.¹³²

Öngörülen özel yetki kuralları ile genel yetki ortadan kalmamakta davacı dilediği takdirde özel yetkili mahkeme yerine genel yetkili mahkemede de dava açabilmektedir. Kesin nitelikteki özel yetki kuralları ise genel yetkili mahkemeyi bertaraf etmekle birlikte münhasır kesin yetkili mahkemeler yaratmaktadır.¹³³

Konumuz özeline dönecek olursak, öğretide birçok yazar tarafından anonim şirket genel kurul kararlarının iptali davası, anonim şirketin haklı sebeplerle fesih davası gibi çeşitli anonim şirket anlaşmazlıklarına ilişkin davaların şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde açılmasının öngörülmesinin devlet yargısının kesin yetkisi olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışılmıştır.

Bazı yazarlara göre, TTK'da ihtilaflara ilişkin olarak şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesini yetkili kılan hükümlerin emredici nitelik taşıması sebebiyle mahkemelerin yetkisinin kesin yetki kabul edilmesi gerektiğinden dolayı açılacak davaların hakemler tarafından görülmesi mümkün olmayacaktır.¹³⁴ Bu görüşün temelinde yatan ise mahkemelerin kesin yetkisinin kamu düzeninden ileri gelmesinden dolayı mahkemelerin kesin yetkisi bertaraf edilerek tahkime gidilemeyecek olmasıdır.

Diğer bir görüşe göre, taraf iradelerine tabi uyuşmazlıkta, sırf o konuda görevli ve yetkili mahkemenin belirlenmiş olması tahkime başvurulamayacağı anlamına

¹³¹ Bkz. HMK m.8 vd.

¹³² Kuru Baki, Aydın Burak, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 7. B., Yetkin Yayınları, Eylül 2022, s.63.

¹³³ Alangoya Yavuz/ Yıldırım M. Kâmil/Deren Yıldırım Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, 6.B., Alkım Yayınevi, İstanbul, s.104.

¹³⁴ Moroğlu Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s.305; Bahtiyar Mehmet, Anonim Ortaklık Ana Sözleşmesi, Beta Yayıncılık, 2001, s.211.

gelmemektedir.¹³⁵ Zira anonim şirketlere ilişkin ihtilaflar aile veya ceza hukukundaki gibi yüksek kamu menfaati içeren uyuşmazlıklar değildir.¹³⁶

Başka bir görüşe göre, TTK'da şirket merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeyi yetkili kılan hükümlerin amacı münhasır yetkili mahkemeyi belirlemekten ziyade davaların devlet mahkemeleri önünde açılması durumunda hangi yer mahkemesinin davaya bakacağını belirlemektir.¹³⁷

Sonuç olarak, TTK'da yer alan hükümlerde yetkili mahkemenin belirlenmesine rağmen bu yetkinin kesin yetki olduğuna veya tahkim yoluna başvurulmasını engelleyeceğine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Nitekim sorumlular aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkemeyi düzenleyen TTK m.561'in gerekçesine bakıldığında davanın şirket merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesinde görülebileceği belirtilmesine rağmen tahkim ve yetki sözleşmesi yapma yolunun açık olduğu da belirtilmiştir. Gerekçeden de anlaşılacağı üzere, yetkilinin mahkemenin belirlenmesinin anonim şirketlere ilişkin davaların hakemler önünde görülmesine engel teşkil etmemektedir.

1.3.2.5. Anonim Şirketler Hukukundan Kaynaklanan Davaların *Erga Omnes* Etkisi

Tahkim, tarafların aralarında doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkları hakemler önünde çözmelerini sağlayan bir yargılama usulüdür.¹³⁸ Tanımdan da anlaşılacağı üzere, tahkim yargılaması sonunda verilecek kararlar sadece tarafları etkilemesine rağmen anonim şirkete ilişkin davalar sonucunda verilecek hüküm ise yalnız davanın taraflarını değil tüm ilgilileri etkileyebilmektedir. Bu durum anonim şirketlere ilişkin anlaşmazlıkların çözümünde tahkimin elverişliliğine yönelik tartışmaları da beraberinde getirmektedir.

¹³⁵ Huysal, s.311; Kayıklık, s.148, Taş, s.60.

¹³⁶ Huysal, s.311; Kayıklık, s.148.

¹³⁷ Ayoğlu, s.87.

¹³⁸ Tahkim kavramı ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Nomer/ Ekşi/ Öztekin Gelgel, s.1 vd.

Kesin hükmün taraflar arasında sonuç doğurduğuna ilişkin genel hükmün aksine¹³⁹ şirketler hukukunun doğası gereği pek çok kişi grubunu bünyesinde barındırmasından dolayı özellikle genel kurul kararının iptali, yokluk ve butlanının tespitine ilişkin davalar sonucu verilecek kararın, sadece tarafları etkilemeyeceği aşîkârdır. Nitekim TTK m. 450/1’de özel olarak genel kurul kararının iptaline veya butlanına ilişkin mahkeme kararının, kesinleştikten sonra bütün pay sahipleri hakkında hüküm ifade edeceği açıkça düzenlenmiştir.

Tahkim anlaşmasının taraflar arasında cereyan etmesinden dolayı yeni pay sahiplerinin veya anlaşmaya taraf olmayan diğer kişi gruplarının tahkim anlaşmasıyla bağılı olmama durumu ortaya çıkabilmektedir.¹⁴⁰ Bu durumun önüne geçilmesi adına öğretide, tahkim anlaşmasında veya esas sözleşmede yer alan tahkim şartında; hakemler tarafından verilecek kararların tüm ilgilileri kapsayacağını düzenlenmesi¹⁴¹ veya ilgililerin tahkim yargılamasından haberdar edilerek bağılı olacakları karara ilişkin kendi iddia ve savunmalarını sunma imkânının tanınması önerilmektedir.¹⁴² Kanımızca, pay sahipleri sözleşmesinin aksine esas sözleşmeye usulünce konulmuş bir tahkim şartının şirketi, organları, pay sahiplerini, intifa hakkı sahiplerini, şirkete sonradan katılarak pay sahibi olacak kişileri, sonradan intifa hakkını kazanacak kişileri de kapsayacağı açıktır. Ancak, esas sözleşmede yer alan tahkim şartının, esas sözleşmeye tahkim şartının konulduğu sırada üçüncü kişi konumunda bulunan kişileri kapsamamasından dolayı üçüncü kişileri etkileyebilecek bir uyuşmazlık için hukuki yararın da bulunması halinde; bu kişiler dava dışı bırakılarak, etki alanı taraflarla sınırlı olan bir kararın hakemler tarafından verilebilmesi sağlanacaktır.¹⁴³

¹³⁹ Moroğlu, Hükümsüzlük, s.335. HMK m. 303 “(...) (2) Bir hüküm, davada veya karşılık davada ileri sürülen taleplerden, sadece hükmüne bağlanmış olanlar hakkında kesin hüküm teşkil eder. (3) Kesin hüküm, tarafların küllî halefleri hakkında da geçerlidir. (...)”.

¹⁴⁰ Yıldırım, s.37-38.

¹⁴¹ Ayoğlu, s.84-85; Kayıklık, s.151.

¹⁴² Yıldırım, s.38.

¹⁴³ Huysal, s.331.

1.3.2.6. Hakem Kararlarının Ticaret Siciline Tescil Edilip Edilemeyeceği Meselesi

Anonim şirketlere ilişkin uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği açısından incelenmesi gereken diğer bir mesele ise tahkim yargılaması sonucunda verilecek hakem kararının tıpkı mahkeme kararı gibi ticaret siciline tescil edilip edilemeyeceğidir.

MTK, yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya bu Kanun hükümlerinin taraflar ya da hakem veya hakem kurulunca seçildiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanacaktır. Bu sebeple yabancılık unsuru ihtiva eden tahkim yargılamalarına ilişkin hakem kararlarının icra edilebilirliği bakımından MTK m.15/B hükmünde yer alan hükümler uygulanacaktır. Hükme göre, hakem kararının icra edilebilmesi için iptal davası için öngörülen sürenin geçtiği veya tarafların iptal davası açmaktan feragat ettiği hâllerde, hakem kararının icra edilebilir olduğuna ilişkin belgenin alınması gerekmektedir. Ancak yabancılık unsuru taşımayan tahkim yargılamaları sonucunda verilecek hakem kararının icrası için HMK'ya başvurulacak olup mahkemeden icra edilebilirliğine dair bir belge alınması gerekli olmamakla birlikte HMK kapsamında yer alan tahkim yargılamalarında karar verildiği anda Türkiye'de icra edilebilir hale gelmektedir.¹⁴⁴ Öte yandan öğretilde, HMK uygulaması kapsamında yer alan hakem kararları için MTK m.15/B ve HMK m. 302/4 hükümlerinin kıyasen uygulanabileceği de ifade edilmiştir.¹⁴⁵

Hakem kararlarının sicile tescil edilmesi güçlüğü bir tahkim engeli olarak görülmemesi gerektiğini ifade eden ve bizim de katıldığımız bir görüşe göre, hakem kararları ile mahkemeler tarafından verilen kararların eşit statüde yer aldığı ve hakem kararlarının, mahkeme kararları gibi icra edilebilirliklerinin söz konusu olması ve ticaret siciline tescil edilecek kararın muhakkak bir mahkeme kararı olması gerekmemesinden

¹⁴⁴ Hakem kararlarının icrası ve iptal davasına yönelik daha geniş bilgi için bkz. Süral Ceyda, Hakem Kararlarının İcrası ve İptal Davası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.16, Özel Sayı, 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan,2015, s.1377-1411.

¹⁴⁵ Budak Ali Cem, Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Tahkim Hükümleri, Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, C. 1, S.1,2012, s.57-58; HMK m.302 "(...) (4) Hükümün kesinleştiği, ilamın altına veya arkasına yazılıp, tarih ve mahkeme mührü konmak ve başkan veya hâkim tarafından imzalanmak suretiyle belirtilir. (...)".

dolayı hakem kararlarının ticaret siciline tescil edilmeleri önünde bir engel bulunmamaktadır.¹⁴⁶

Başka bir görüşe göre, TTK m. 450’de ifade edilen yönetim kurulunun, genel kurul kararının iptaline veya butlanına ilişkin mahkeme kararının bir suretini ticaret siciline tescil ettirme zorunluluğu, hakem kararlarının ticaret siciline tescil ettirilmesi açısından bir engel teşkil etmeyecektir. Ayrıca hakem kararının icra edilebilirliğine ilişkin bir mahkeme kararının varlığı halinde tahkime elverişlilik değerlendirmesinde tescile ilişkin tereddütler ortadan kalkacaktır.¹⁴⁷

1.4. TAHKİM ŞARTININ DÜZENLENEBİLECEĞİ YERLER

1.4.1. Genel Olarak

Anonim şirketlere ilişkin uyuşmazlıkların çözümü için taraflar tahkime başvurma iradelerini ayrı bir tahkim sözleşmesi yaparak açıklayabilecekleri gibi şirket esas sözleşmesinde yer alacak bir tahkim şartıyla da ortaya koyabilirler.

Şirketin korporatif yapısına ilişkin düzenlemelerin yer aldığı şirket esas sözleşmesinde pay sahiplerinin kendi aralarındaki ilişkiye yönelik herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu sebeple pay sahipleri aralarındaki ilişkiyi düzenlemek adına pay sahipleri sözleşmesi akdetmektedir. Bu durum şirket içi ilişkileri düzenleyen esas sözleşme ile pay sahiplerinin kendi aralarındaki ilişkiyi düzenleyen pay sahipleri sözleşmesinin farklı niteliklere sahip olmasına neden olmakta ve her iki sözleşmenin farklı özelliklerinden dolayı anonim şirket esas sözleşmesinde yer alan tahkim şartının pay sahipleri sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar için çözüm yolu olarak kullanılmamasına neden olmaktadır.¹⁴⁸ Bu sebeplerden dolayı pay sahipleri sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümüne yönelik pay sahipleri sözleşmesinde tahkim şartı öngörülmektedir.

¹⁴⁶ Ayoğlu, s.97.

¹⁴⁷ Yıldırım, s.60.

¹⁴⁸ Yıldırım, s.73.

1.4.2. Anonim Şirket Esas Sözleşmesinde Tahkim Şartına Yer Verilmesi

1.4.2.1. Anonim Şirket Esas Sözleşmesinde Tahkim Şartına Yer Verilip Verilemeyeceği Hususu

TTK m. 335'te esas sözleşmenin yazılı olarak, Kanunda yer alan emredici hükümler göz önünde bulundurularak düzenlenmesi, kurucular tarafından imzalanarak ve imzaların noterce onaylanması veya ticaret sicili müdürü yahut yardımcısı huzurunda imzalanması gerekmektedir. Anonim şirketlerin kuruluşu için hayati öneme sahip olan bahsi geçen belgenin TTK'da tam olarak tanımı yapılmamıştır. Ancak anılan hükümden hareketle sözleşmeyi hukukumuzda şirketin kurucu belgesi olarak gören bir yaklaşım bulunmaktadır.¹⁴⁹ Öte yandan, bu kavramın öğretide çeşitli şekillerde tanımlandığı görülmektedir.¹⁵⁰ Genel olarak, esas sözleşme anonim şirketin temel yapıtaşlarının belirlendiği bir belgedir.¹⁵¹ Diğer bir deyişle, esas sözleşme, anonim ortaklığın temel düzenini oluşturan, ortaklığın iç ve dış ilişkileri ile pay sahiplerinin ortaklığa ve

¹⁴⁹ İsmail Özgün Karaahmetoğlu, Anonim Şirket Esas Sözleşmesinin Yorumlanması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2020, Kayseri, s.24.

¹⁵⁰ Öğretide yapılan esas sözleşme tanımlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Bahtiyar, Ana Sözleşme, s.9,12; Akdağ Güney Necla, Anonim Şirketlerde Kuruluş, Vedat Kitapçılık, 2014, s.279; Tekinalp Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020, s.124.

¹⁵¹ Esas sözleşme, anonim şirketin temel yapıtaşlarının belirlendiği bir belge olması sebebiyle devletler için anayasanın üstlendiği görevi şirketler için yerine getirmektedir. Öte yandan, anayasaların değiştirilmeleri için gereken belirli usul ve esaslar ile nitelikli çoğunluğa benzer şekilde esas sözleşmelerin de değiştirilmeleri için nitelikli çoğunluk öngörülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bahtiyar, Ana Sözleşme, s.9-10; Akdağ Güney, Kuruluş, s.279; Moroğlu, Ana Sözleşmesi ve Hukuki Niteliği, s.515; Kaderoğlu Ezgi, Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesinin Esas Sözleşmeye Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2022, s.15, dpn. 3, TTK'nın da esas sözleşmeyi şirketin anayasası olarak gören yaklaşımı benimsediği çeşitli madde gerekçelerinden anlaşılmaktadır. TTK m.339'da Esas sözleşme iki tür hüküm grubunu içerir. Bunlardan birincisi şekli, ikincisi ise maddi hükümlerden oluşur. Şekli olanlar, organların oluşumu ile ilgilidir; mutlak zorunlu nitelik taşırlar. İkinci grup ise, şirketin kurucuları ve gelecekteki pay sahipleri arasındaki ilişkileri düzenlemekte ve bir çeşit pay sahipleri arası anayasa işlevi göreceği düzenlenmiştir. Ayrıca TTK m.421'de genel karar nisabı genel kurulda mevcut bulunan oyların çoğunluğudur. Bu nisap esas sözleşme ile daha ağırlaştırılabilir, ancak hafifletilemez. Kanun koyucu pay sahipleri yönünden bir anayasa işlevini haiz bulunduğu için esas sözleşmenin çoğunluğun altındaki bir nisapla değiştirilmesini uygun görüleceği hükme bağlanmıştır.

birbirlerine karşı hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenleyen, şekle tâbi, katılıma açık (iltihakı) çok taraflı bir sözleşmedir.¹⁵²

Anonim şirket esas sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözülmesi, sözleşmenin yorumlanması ve sözleşmenin şirket tüzel kişiliği ile üçüncü kişilere etkisinin doğru bir şekilde tespit edilebilmesi için esas sözleşmenin hukuki niteliğinin tespiti önem arz etmektedir.

Anonim şirket esas sözleşmesinin hukuki konusu öğretide uzun yıllar yoğun tartışmalara sahne olmuştur. Öğretide hukuki niteliğe ilişkin tartışmalar üç temel görüş çerçevesinde şekillenmiştir. Tartışmalara konu olan ilk görüş “sözleşme” görüşüdür. Sözleşme görüşüne göre esas sözleşme hukuki işlem temeline dayanmakla birlikte tarafların serbest iradeleri çerçevesinde şekillenen bir sözleşme olarak kabul edilmektedir.¹⁵³ Esas sözleşmenin hukuki niteliğine ilişkin ikinci görüş ise “objektif norm görüşü”dür.¹⁵⁴ Bu görüşün savunucularına göre esas sözleşme iki taraflı bir sözleşme olmamakla birlikte emredici hükümler ilkesi sebebiyle normatif niteliğe sahiptir.¹⁵⁵ Hukuki niteliği açıklayan son görüş ise “karma görüş”tür.¹⁵⁶ Bu görüşün savunucularına göre esas sözleşme kurucular tarafından oluşturulan, kurucuların

¹⁵²Moroğlu Erdoğan, Anonim Ortaklık Ana Sözleşmesi ve Hukuki Niteliği, Kocayusufpaşaoğlu’na Armağan, İstanbul, Beta Yayınları, s.515.

¹⁵³ Ayoğlu, s.48; Bahtiyar, Ana Sözleşme, s.22.

¹⁵⁴ Esas sözleşmenin hukuki niteliği için, şirket iradesinin belirlenmesinin oy birliği ile değil de oy çokluğu esasına göre gerçekleştirilmesinin yanı sıra ortaklığa sonradan dâhil olan pay sahipleri için esas sözleşmenin geçerli olması gibi sebeplerden dolayı objektif norm görüşünün benimsenmesi gerektiğini ifade eden görüşler için bkz. Ayoğlu, s.48; Bahtiyar, Ana Sözleşme, s.21.

¹⁵⁵ Esas sözleşmenin sözleşme niteliğinde olmamasından dolayı ortakların borcunu veya edimini ifa etmek için diğer bir ortağın borcunu ifa etmesi şartına bağlanamayacağına ilişkin bkz. Tekinalp, s.124.

¹⁵⁶ Bu görüşün savunucularına göre, kurucuların şirket kuruluşu yönündeki irade beyanları ile oluşturulan esas sözleşme, teknik olarak bir borç sözleşmesi olmasına rağmen TTK m. 354’te belirtildiği üzere şirket esas sözleşmesinin şirketin kuruluşunu izleyen otuz gün içinde şirketin merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescili ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi’nde ilanı ile tüzel kişilik kazanarak, kendini oluşturan irade beyanlarından sıyrılması ile sözleşme temelinden uzaklaşması ve tüm pay sahiplerini hatta şirkete sonradan katılacak üçüncü kişiler için bağlayıcı ve düzenleyici bir belge haline gelmesi halinde esas sözleşme kanuna benzeyen bir normlar bütününe dönüşecek ve adeta şirketin anayasası haline gelmesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Karasu, Emredici hükümler, s.30; Bahtiyar, Ana Sözleşme, s.9; Akdağ Güney, Kuruluş, s.280-281.

karşılıklı irade beyanlarını içeren bir borçlar hukuku sözleşmesidir.¹⁵⁷ Ancak şirketin tüzel kişiliğini kazanmasıyla birlikte esas sözleşme hükümleri objektif hukuk kuralı haline gelecektir.¹⁵⁸ Bu sayede şirketin karmaşık yapısına ilişkin sorunlara çok yönlü bakılabilecek ve daha kapsamlı çözümler üretilebilecektir.¹⁵⁹

İlk kez TTK m. 340 ile öngörülen emredici hükümler ilkesiyle birlikte kanunda yer alan hükümlerden ancak kanunun açıkça izin vermesi halinde esas sözleşme ile sapılabileceği belirlenmiştir.¹⁶⁰ Öncelikle kanun hükümlerinden sapılabilmesi ancak o konuyu düzenleyen bir hükmün var olması halinde mümkün olacaktır.¹⁶¹ TTK m. 340'ın madde gerekçesine baktığımızda hükümdeki kanunda “açıkça izin verilmişse” ibaresi, maddenin lafzından "sapabilme" imkânının açıkça anlaşılmadığı durumlarda, amaca uygun düşen, tatmin edici gerekçelere dayanan, sonuçları adil olan ve menfaatler dengesini gözetten bir yorumla "sapabilme"nin haklılık kazandığı varsayımları da kapsamaktadır.¹⁶² Gerekçede de belirtildiği üzere, esas sözleşmede ek hükümlere yer verilebileceği anlaşılmaktadır. Benzer şekilde öğretide de esas sözleşmede ilgili hükümleri somutlaştıran veya boşlukların doldurulmasını sağlayan tamamlayıcı hükümlere yer verilebileceği ifade edilmiştir.¹⁶³ Söz konusu ilkeden yola çıkarak öğretide esas sözleşmede tahkim şartına yer verilip verilmeyeceği hususu tartışmalara sebep olmuştur.

¹⁵⁷ Moroğlu, Ana sözleşme, Ana Sözleşme, s. 437-438; Karaahmetoğlu, s.51.

¹⁵⁸ Ayoğlu, s.49; Bahtiyar, Ana Sözleşme, s.30; Karaahmetoğlu, s.51-52.

¹⁵⁹ Bahtiyar, Ana Sözleşme, s.31.

¹⁶⁰ Kanunda yer alan hükümlerden açıkça sapılabilmesine olanak sağlayan hükümlerin belirlenmesinde ilgili hükmün lafzının esas alınması gerektiğini ifade eden Öğretide yer alan görüş için bkz. Şehirali Çelik (Kırca/Manavgat) C.I, s.160-161; diğer taraftan Esas sözleşme ile Kanunda yer alan hükümlerden açıkça sapılabilmesine olanak sağlayan hükümlerin belirlenmesinde hükmün lafzının yanı sıra düzenlemenin ruhu ve amacı dikkate alınarak amaçsal yorum metoduyla hükmün emredici mi yoksa yedek hüküm mü olduğu belirlenmesi gerektiğine yönelik bkz. Karasu, s.50-52; Oruç Hami Şener, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı,4.B., Seçkin Yayınları, Ankara 2019, s.298; Ayoğlu, s.28.

¹⁶¹ Karasu, s.57; Şehirali Çelik Feyzan Hayal (Kırca İsmail / Manavgat Çağlar), Anonim Şirketler Hukuku C.: I, Ankara,2013, s.158.

¹⁶² Kanunda tahdidi düzenlenmeyen konularda esas sözleşmede ek hükümlere yer verilebileceğine ilişkin bkz. Karasu, 58 vd.; Kayıklık, s.158.

¹⁶³ Karasu, s.61; Bahtiyar Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 14.B., Beta Yayıncılık, İstanbul 2020, s.128; Ayoğlu, s.30-31.

Öğretideki hâkim görüşe göre kanunda anonim şirket uyuşmazlıklarının tahkim ile çözümlenebileceğine ilişkin açık bir hüküm bulunmamasına rağmen aksini öngören bir hükümde bulunmamaktadır. Bu kapsamda, emredici hükümler ilkesinin açıklandığı hükmün sadece lafzı dikkate alınmadan amaçsal bir yorum yapılarak tamamlayıcı hükümlere de yer verilebilecektir.¹⁶⁴ Nitekim esas sözleşmede öngörülecek tahkim şartının da tamamlayıcı hüküm statüsünde olması sebebiyle sözleşmede yer alabilecektir.¹⁶⁵

Emredici hükümler ilkesi ile esas sözleşmede yer alan hükümlerle pay sahipleri üzerinde baskı kurulmasının önlenmesi amaçlanmaktadır. Benzer şekilde, anonim şirket uyuşmazlıklarının çözümünde tahkim yargı yolunun esas sözleşmede öngörülmesi pay sahipleri için bir hareket serbestisi sağlayacaktır. Bu itibarla, emredici hükümler ilkesi ile benzer gayelerle düzenlenen tahkim şartına esas sözleşmede yer verilebilmesi mümkün olacaktır.¹⁶⁶

Başka bir görüşe göre, anonim şirketler hukukunda tahkim yargılamasını dışlayan açık bir hükmün bulunmaması ve tahkim iradesinin tarafların serbest iradelerine tabi olmasının anonim şirketler hukuku için de geçerli olması sebebiyle anonim şirket esas sözleşmesinde tahkim kaydı öngörülebilecektir.¹⁶⁷

Bahsi geçen ilkenin yanı sıra esas sözleşmeye tahkim şartının dâhil edilip edilemeyeceği hususunun ayrıca tek borç ilkesi çerçevesinde de değerlendirmesinde fayda bulunmaktadır. Tek borç ilkesi, pay sahibine sermaye getirme borcu dışında başka bir borç yüklenmemesini öngörerek TTK m. 480’de düzenlenmiştir. Öğretide çoğunluk yazara göre tek borç ilkesinden hareketle esas sözleşmede tahkim şartının öngörülmesi pay sahipleri için doğrudan bir mali edim oluşturmayacaktır.¹⁶⁸

¹⁶⁴ Ayoğlu, s.30-31; Karasu, s.51,62.

¹⁶⁵ Kaldırım, s.52.

¹⁶⁶ Kayıklık, s.159-160.

¹⁶⁷ Helvacı Mehmet, Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararlarının İptali Davalarının Tahkim Yargılaması Üzerine Düşünceler, II. Uluslararası Hukuk Sempozyumu “Tahkim”,14 Şubat 2009, Konuşmalar-Tartışmalar-Bildiriler, İstanbul 2009, s.187.

¹⁶⁸ Yıldırım, s.30-31; Kayıklık, s.155.

Yukarıda anılan görüşlere paralel olarak Yargıtay da 09.07.1956 tarihli ve 9353 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 6762 sayılı Ticaret Kanunu (TK)¹⁶⁹ döneminde, nama yazılı pay senetlerinin mirasçılar adına pay defterine yazımı isteminin hakemlerce çözülmesine ilişkin kararında anonim şirket esas sözleşmesinde yer alan tahkim şartı gereği pay sahipleri ile şirket arasında yer alan uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözümlenebileceğini ifade etmiştir.¹⁷⁰

Tahkim şartı şirketin kuruluş sözleşmesinde yer alabileceği gibi sözleşme değişikliğine gidilerek esas sözleşmede de yer alabilir. Anonim şirketin kuruluş sözleşmesinde tahkim şartına yer verilmesi ortaklık ve pay sahipleri açısından herhangi bir sorun oluşturmaz. Ancak, esas sözleşme değişikliği ile sözleşmeye tahkim şartının eklenmesinin istenmesi durumunda esas sözleşme değişikliğinin hangi toplantı ve karar nisapları ile gerçekleştirileceği sorunu ortaya çıkacaktır.

Öğreti tarafından benimsenen görüşe göre, kuruluştan sonra esas sözleşme değişikliği ile tahkim şartının sözleşmeye dâhil edilmek istenmesi halinde pay sahiplerinin oy birliğinin aranması gerekmektedir.¹⁷¹ Bizim de katıldığımız görüşe göre, tahkimin yapısı gereği taraf iradelerine tabi bir çözüm yöntemi olmasından dolayı ve pay sahiplerinin çoğunluğu tarafından alınan bir kararın azınlık pay sahipleri açısından da bağlayıcı olabilme ihtimali sebebiyle tahkim şartının dâhil edildiği esas sözleşme değişikliğinde pay sahiplerinin oy birliğinin aranması gerekecektir.¹⁷²

Sonuç olarak, vazgeçilmez nitelikte olan dava hakkının kullanımını bir şekilde değiştiren bir kararın alınmasında, oy birliğinin aranması gerekmekte olup oy birliğinin varlığının aranmaması durumunda ise tahkim şartının değişikliğe muhalif olan pay sahiplerini bağlayabilme durumuyla karşılaşılacaktır. Söz konusu bu durum Anayasa m.

¹⁶⁹ RG. T. 09.07.1956, S.9353.

¹⁷⁰ Y.11 HD, T.7.4.1983, E.1983/1595, K.1983/1780 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.:16.05.2023)

¹⁷¹ Poroy Reha / Tekinalp Ünal / Çamoğlu Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku I, Güncelleştirilmiş, 13.B., Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019, s.439; Yıldırım, s.82 ve 103-104.

¹⁷² Ayoğlu, s.44-45.

37’de düzenlenen hiç kimsenin kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamayacağı anayasal hükmüne aykırılık teşkil edecektir.¹⁷³

Esas sözleşmede tahkim şartının öngörülmesi durumunda akla gelebilecek bir diğer soru ise tahkim kaydının kimleri etkileyeceğidir. Öğretide yer alan görüşlere göre, şirketler hukukunun esas sözleşme hükümlerine atfettiği bağlayıcılık etkisi sebebiyle anonim şirket esas sözleşmesi şirket, pay sahipleri ve şirketin organları için bağlayıcı bir niteliğe sahiptir.¹⁷⁴ Bu kapsamda, şirket, pay sahipleri ve şirket organları esas sözleşmede yer alan tahkim şartı ile bağlı olacaklardır. Öte yandan, payı ister aslen ister devren elde ederek ortaklığa katılan kişiler için de esas sözleşmede yer alan tahkim kaydı hüküm ifade edecektir.¹⁷⁵ Esasen şirket esas sözleşmesinde yer alan tahkim kaydının sadece mevcut pay sahiplerini etkileyeceği belirtilmedikçe tahkim kaydının anılan pay sahiplerinin yanı sıra ortaklığı ve müstakbel pay sahiplerini de etkileyeceği anlaşılabacaktır.¹⁷⁶

Yukarıda bahsi geçen görüşe benzer şekilde, esas sözleşmenin şirketi, ortakları ve organları birbirine bağlayıcı yapısından dolayı sözleşmede yer alan tahkim kaydı bahsi geçen kişiler için bağlayıcı olacaktır. Hatta pay sahipleri sözleşmesinin aksine esas sözleşmede yer alan tahkim kaydının sözleşmenin ticaret siciline tescili ve ilanı ile sicilin olumlu etkisi sayesinde ortaklığa yeni katılan pay sahipleri ile intifa hakkı sahipleri esas sözleşme hükümlerinden haberdar olacak ve sözleşmede yer alan tahkim şartı ile bağlı hale gelmeleri mümkün olacaktır.¹⁷⁷

Aynı yönde şirket esas sözleşmesine ilişkin ticaret sicili kayıtlarının aleni olması sebebiyle pay iktisap edilmeden kayıtların incelenebilmesi mümkündür. Bu sebeple, anonim şirkete sonradan katılan pay sahiplerinin rızaları olmaksızın esas sözleşmede yer

¹⁷³ Kayıklık, s.162.

¹⁷⁴ Huysal, s.296; Kayıklık, s.160.

¹⁷⁵ Helvacı, Tahkim, s.190; Kayıklık, s.160.

¹⁷⁶ Veziroğlu Cem, Arbitration Of Corporate Law Disputes In Joint Stock Companies Under Turkish Law: Acomparative Analysis, Global Relations Forum Young Academics Program Policy Paper Series, No.9, Mart 2019, s.1-30, s.18.

¹⁷⁷ Huysal, s.296-297.

alan tahkim şartıyla bağlı olmayacaklardır.¹⁷⁸ Ancak tahkim kaydının ortaklığa yeni katılan pay sahipleri için bağlayıcı olması durumu, ticaret sicilinin olumlu etkisinden ziyade esas sözleşmeye şirketler hukukunun tanıdığı bağlayıcılık etkisi ile esas sözleşmenin şirkete katılan yeni pay sahiplerinin dâhil oldukları yapılanmanın temel yapısının belirleyen bir belge olmasından kaynaklanmaktadır.¹⁷⁹ Zira anonim şirket esas sözleşmesinin tamamı ticaret siciline tescil ve ilan edilmesine rağmen TTK m. 36/1’de düzenlenen sicilin olumlu etkisinden sadece TTK m.354’te sayılanlar yararlanacak olup bu sayım içinde tahkim şartı yer almamaktadır.¹⁸⁰

Anonim şirket esas sözleşmesinde yer alan tahkim kaydı ile yönetim kurulu da bağlı olacaktır. Zira yönetim kurulu, şirkete ilişkin temel yönetim konularını içeren esas sözleşme ile bağlı olduğu gibi esas sözleşmede yer alan uyuşmazlık çözüm yöntemi ile de bağlı olması gerekmektedir.¹⁸¹ Yönetim kurulu üyeleri bu görevi kabul etmekle birlikte esas sözleşmede yer alan tahkim şartını da kabul etmiş olacaklardır.¹⁸²

Esas sözleşmede yer alan tahkim kaydının iflas idaresi ve tasfiye memurları açısından bağlayıcılığı hususuna ilişkin olarak; iflas memurlarının, tasfiye halindeki şirketin yönetim ve temsiline ilişkin görevi ifa ederek şirketin bir organı olarak görev yapması sebebiyle esas sözleşmede yer verilen tahkim kaydı söz konusu bu kişiler için de bağlayıcı olacaktır ve benzer şekilde 19.6.1932 tarihli ve 2128 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun¹⁸³ “İflas idaresinin vazifesi” başlıklı 226’ncı maddesinde de iflas idaresinin sulh olabileceği ve tahkim yapabileceğinden açıkça bahsedilmektedir.¹⁸⁴

¹⁷⁸ Kayıklık, s.161.

¹⁷⁹ Helvacı, s.190.

¹⁸⁰ Ayoğlu, s.67.

¹⁸¹ Shell Richard G., Arbitration and Corporate Governance, North Carolina Law Review, C.67,1989, s.517 vd, s.552.

¹⁸² Caprasse Oliver, Les Sociétés et L’arbitrage, Bruxelles-Paris,2002, s.378-379, no.412-413.

¹⁸³ RG.T. 19.6.1932, S. 2128.

¹⁸⁴ Huysal, s.297, İmregün Oğuz, Anonim Ortaklıklar, İstanbul, 1989, s.484; İİK m. 226 “Masanın kanuni mümessili iflas idaresidir. İdare masanın menfaatlerini gözetmek ve tasfiyeyi yapmakla mükelleftir. (Değişik: 6/6/1985-3222/27 md.) İdare, iki milyar liraya kadar olan alacaklardan doğrudan doğruya, daha ziyade alacaklardan alacaklılar toplanmasının vereceği yetkiyle sulh olabilir ve tahkim yapabilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Öğretide yer alan başka bir görüş ise esas sözleşmede yer alan tahkim şartının bağlayıcılığı hususunda maddi ve şekli esas sözleşme hükmü ayırımına giderek konunun incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Esas sözleşmede yer alan bir hükmün maddi veya şekli esas sözleşme hükmü olup olmadığının belirlenmesinde hükmün sözleşmede yer almasından ziyade hükmün maddi/gerçek bir etki taşıyıp taşımadığına bakılarak karar verilmesi gerekmektedir.¹⁸⁵ Esas sözleşmede yer verilen maddi sözleşme hükümleri şirketin korporatif yapısına ilişkin yani şirket tüzel kişiliğinin temel yapısına yönelik düzenlemelerden olması sebebiyle esas sözleşmenin sadece maddi sözleşme hükümleri ortaklık ile mevcut veya şirkete sonradan katılan pay sahipleri için bağlayıcı olacaktır.¹⁸⁶ Şekli esas sözleşme hükmü ise şirketin temel yapısına ilişkin olmayan, pay sahipliğine değil de, belli pay sahiplerine yönelik hükümlerdir.¹⁸⁷ Bu noktadan hareketle öğretide yer alan görüşe göre, esas sözleşmede yer alan tahkim şartının şirketin korporatif yapısına ilişkin olmaması sebebiyle şekli sözleşme hükmü olarak kabul edilecektir.¹⁸⁸ Bu itibarla, esas sözleşme yer alan tahkim şartının şekli sözleşme niteliği sebebiyle ortaklığa sonradan dâhil olmuş yeni pay sahipleri için bu şartın bağlayıcı olmayacağı öğretide ileri sürülen görüşler arasındadır.

Yukarıda bahsi geçen benzer görüşe göre, tahkimin iradi ve ihtiyari yapısı dikkate alındığında esas sözleşmede yer alan tahkim şartının şekli esas sözleşme hükmü olacağı ve bu sebeple tahkim kaydı ile esas sözleşmede yer alan tahkim şartına açıkça rıza göstermeyen pay sahipleri ile ortaklığa yeni katılan pay sahipleri bağlı olmayacaktır.¹⁸⁹ Ayrıca, payı devralan kişinin tahkim kaydı ile bağlı olduğuna dair örtülü bir iradesi olmadığı takdirde tahkim şartının payı devralan pay sahibini bağlamayacağı öğretide ileri sürülen görüşler arasındadır.¹⁹⁰

¹⁸⁵ Karasu, s.32; Bahtiyar, Anonim Ortaklık Anasözleşmesi, s.235 vd.

¹⁸⁶ Kayıklı, s.160; Karasu, s.31.

¹⁸⁷ Karasu, s.32.

¹⁸⁸ Ayoğlu, s.69-70.

¹⁸⁹ Esen Emre, Uluslararası Ticari Tahkimde Tahkim Anlaşmasının Üçüncü Kişilere Teşmili, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul,2008, s.136.

¹⁹⁰ Emre, s.194.

Sonuç olarak, tahkimin yapısı gereği iradi nitelikte olması esas sözleşmede yer alan tahkim şartını şekli bir sözleşme hükmü yapmamaktadır.¹⁹¹ Bu noktadan hareketle, esas sözleşmede yer alan tahkim şartına rıza göstermeyen pay sahipleri tahkim kaydı ile bağlı olacaklardır. Nitekim yukarıda bahsedildiği üzere esas sözleşme değişikliği ile tahkim kaydının öngörülmesi durumunda sözleşme değişikliği için pay sahiplerinin oy birliği aranacaktır. Ayrıca, şirket esas sözleşmesinin ortaklığın temel yapısını ortaya koyan niteliği sebebiyle şirkete yeni katılan pay sahipleri tahkim şartı bağlı olacaktır.¹⁹²

Bu başlık altında incelenmesi gereken son konu ise esas sözleşmede yer alan tahkim şartı ile anonim şirket tüzel kişiliğinin bağlı olup olmayacağı hususudur. Özellikle konu öğretide henüz tüzel kişilik kazanmamış bir şirketin kuruluş esas sözleşmesinde yer alan tahkim şartı ile şirket tüzel kişiliğinin bağlı olup olmadığı ekseninde tartışılmıştır.

Öğretide savunulan bir görüşe göre, anonim şirket kurucularının şirket esas sözleşmesine yansıyan iradeleri, şirketin tescil ve ilan ile tüzel kişilik kazanmasıyla şirket tüzel kişiliğinin iradesi haline gelecek ve şirket kuruluş sözleşmesinde yer alan tahkim şartı şirket tüzel kişiliği için hüküm ifade edecektir.¹⁹³

Başka bir görüşe göre ise MTK kapsamında tahkim anlaşmasının geçerliliği bakımından tarafların iradeleri esas alınmaktadır. Bu kapsamda, şirket kuruluşundan önce esas sözleşmeye konulmuş olan tahkim şartına istinaden tahkimde dava açılması durumunda ve yönetim kurulunun bu davaya itiraz etmemesi halinde esas sözleşmede geçerli bir tahkim şartının bulunduğu kabul edilecektir.¹⁹⁴

Özetle, şirket kuruluşu öncesi esas sözleşme, kurucuların iradelerinin bir yansıması olan borçlar hukuku sözleşmesidir. Bu sözleşmenin sicile tescili ve ilanı ile şirketin tüzel kişilik kazanmasıyla kurucuların iradeleri bir norm haline gelerek şirketi, organları ve pay sahiplerini bağlayıcı bir yapıya bürünecektir. Bu sebeple şirket esas sözleşmesinde

¹⁹¹ Kayıklık, s.161.

¹⁹² Helvacı, Tahkim, s190; Bahtiyar, Ana Sözleşme, s.211.

¹⁹³ Ayoğlu, s.37-38.

¹⁹⁴ Taş, s.38.

yer verilen tahkim şartı mevcut ve müstakbel pay sahiplerinin yanı sıra şirket tüzel kişiliği için de bağlayıcı olacaktır.

1.4.3. Pay Sahipleri Sözleşmesinde Tahkim Şartına Yer Verilmesi

1.4.3.1. Pay Sahipleri Sözleşmesinde Tahkim Şartına Yer Verilip Verilemeyeceği Hususu

Anonim şirket pay sahipleri, TTK'da yer alan emredici hükümler ilkesi ve tek borç ilkesi gibi şirket esas sözleşmesinde sözleşme özgürlüğünü kısıtlayıcı düzenlemelerden kaçmak ve kendi aralarında ortaya çıkabilecek çıkar çatışmalarını engellemek adına birtakım sözleşmeler akdedebilmektedirler.¹⁹⁵ Söz konusu sözleşme, pay sahipleri sözleşmesi olarak adlandırılabilmeyle birlikte hissedarlar/ortaklık sözleşmesi, havuz sözleşmesi, centilmenlik sözleşmesi veya oy sözleşmesi olarak da isimlendirilebilmektedir.¹⁹⁶

Pay sahipleri sözleşmesi TTK'da bulunmamasına rağmen öğretide çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Pay sahipleri sözleşmesi, içeriğinde barındırdığı korporatif düzleme ilişkin olmayan hükümlerle sadece sözleşmenin tarafları için hüküm ve sonuç doğuran ve sözleşmenin tarafları için daha serbest bir alan sağlayan atipik bir borçlar hukuku sözleşmesidir.¹⁹⁷ Bir borç sözleşmesi olarak akdedilen pay sahipleri sözleşmesi, pay sahipleri arasındaki ilişkiyi düzenlemeye yönelik hükümler içerebileceği gibi şirketin, şirket dışı ilişkilerine veya pay sahiplerinin şirkete karşı hak ve yükümlülüklerine yönelik düzenlemeleri de bünyesinde barındırabilmektedir.¹⁹⁸ Pay sahipleri sözleşmesi,

¹⁹⁵ Yılmaz Gülşah, Pay Sahipleri Sözleşmesinden Doğan Birlikte Satma Hakkı ve Birlikte Satışa Zorlama Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul,2018, s.13; Yüksel Sinan H., Pay Sahipleri Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim, Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.144.

¹⁹⁶ Sulu Muhammed, Pay Sahipleri Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Arabuluculuk ve Tahkim, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, C. 8, S. 2, Y. 2022, s.511.

¹⁹⁷ Karasu, s.198; Uslu, s.512.

¹⁹⁸ Okutan Nilsson Gül, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, İstanbul,2003, s.110; Esin İsmail G./ Tunç Lokmanhekim S., Uygulamada Birleşme ve Devralmalar, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2003, s.67.

pay sahipliğinden kaynaklanan hakların kullanımı ile anonim ortaklık tüzel kişiliği ile pay sahipleri arasındaki ilişkiyi konu almaktadır.¹⁹⁹

Pay sahipleri sözleşmesinin hukuki niteliği de öğretide birçok yazar tarafından tartışılmıştır. Genel olarak pay sahipleri sözleşmesinin tek ve tipik bir sözleşme olarak ifade edilemeyeceği pay sahiplerinin bazı haklarını kullanmak konusunda karşılıklı olarak birbirlerine taahhütte bulunmaları halinde iki taraflı bir sözleşme söz konusu olacaktır.²⁰⁰ Öte yandan, sözleşme taraflarının pay sahipliğinden kaynaklanan haklarını kullanarak ortak bir amacın gerçekleştirilmesini istediği durumlarda pay sahipleri sözleşmesi adi ortaklık sözleşmesi olarak kabul edilemeyeceği öğretide ileri sürülmektedir.²⁰¹

TTK'da pay sahipleri sözleşmesinin yapılmasına yönelik engelleyici hüküm bulunmamakla birlikte anılan sözleşme tek borç ilkesi gibi pay sahiplerinin sözleşme serbestisini kısıtlayan hükümleri dolanmak, şirketin pay sahiplerinin isteklerine göre şekillenmesini sağlamak, şirketin yabancılaşmasını engellemek gibi sebeplerle yapılmaktadır.²⁰² Ancak emredici hükümler ilkesi, pay sahipleri sözleşmesi için bir çerçeve oluşturacaktır.²⁰³ Zira TBK m. 27 hükmü gereği kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüz olacaktır. Dolayısıyla, TTK m. 340' ta düzenlenen emredici hükümler ilkesi gereği pay sahipleri sözleşmesinde TTK'nın emredici

¹⁹⁹ Okutan Nilsson, s.79; Pay sahipleri sözleşmesi, pay sahiplerinin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmesi sebebiyle çeşitlilik gösterebilmekte olup uygulamada ise en fazla pay sahiplerinin oy hakkına ilişkin düzenlemelerin yer aldığı oy sözleşmeleri ile pay devrini kısıtlamaya yönelik pay sahipleri sözleşmelerinin akdedildiği görülmektedir. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Yüksel Sinan H., Paysahipleri Sözleşmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003, s.84; Okutan Nilsson, s.73,111; Yüksel, Tahkim, s.145 vd.

²⁰⁰ Okutan Nilsson, s.78-79; *Moroğlu* pay sahipleri sözleşmesinin özel bir türü olan oy sözleşmelerinden yola çıkarak oy sözleşmelerini, iki tarafın edimleri arasında karşılıklılık ilişkisi bulunması durumunda *sinallagmatik sui generis* sözleşme, çok taraflı bir oy sözleşmesinin varlığı halinde ise adi ortaklık sözleşmesi olarak nitelendirilebileceğini ifade etmiştir. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Moroğlu Erdoğan, Oy Sözleşmeleri, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 5.B., Vedat Kitapçılık, İstanbul,2015, s.48-51; Benzer görüş için bkz. Ayoğlu, s.181.

²⁰¹ Okutan Nilsson, s.81; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku, C. I, s.48.

²⁰² Karasu, s.199; Kaldırım, s.65; Okutan Nilsson, s.67-70.

²⁰³ Karasu, s.199.

hükümlerinden farklılaşan düzenlemelere yer verilemeyecektir.²⁰⁴ Söz konusu sözleşme kanunda emredici olarak düzenlenen konulara aykırı düzenlemeleri barındırması durumunda geçersizlikle karşı karşıya kalacaktır.²⁰⁵ Bu noktadan hareketle, öğretide Pay sahipleri sözleşmesinde tahkim şartına yer verilip verilemeyeceği hususu çeşitli tartışmalara neden olmuştur.

Pay sahipleri sözleşmesinde tahkim şartına yer verilip verilemeyeceği hususu öğretide çeşitli tartışmalara neden olmuştur. Öğretideki ağırlıklı görüşe göre, pay sahipleri sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde tahkimden yararlanılabilecektir. Pay sahipleri sözleşmesinin, pay sahiplerinin serbest iradeleri ile oluşması ve ortaklığın yapısına ilişkin hükümler içermeyen bir borçlar hukuku sözleşmesi olması sebebiyle sözleşmede yer alan tahkim kaydının sadece sözleşmenin tarafları için geçerli olacağı ile şirket tüzel kişiliği için herhangi bir sonuç doğurmayacağına ilişkin öğretide görüşler mevcuttur.²⁰⁶ Bir başka deyişle, pay sahipleri sözleşmesinde yer alan tahkim şartına istinaden yapılacak tahkim yargılaması sonucunda verilecek karar şirketler hukuku düzleminde (korporatif düzlem) etki doğurmayacağı için şirket tüzel kişiliği için de bağlayıcı olmayacaktır.²⁰⁷

Başka bir görüşe göre, pay sahipleri sözleşmesinde tahkim şartına yer verilebilecektir ancak sözleşmede yer verilecek tahkim şartına tüm pay sahiplerinin olumlu oy vermeleri durumunda hepsi için geçerli bir kayıt haline gelecektir.²⁰⁸

Öğretide genel kurul kararlarının iptali kararının doğuracağı etkiyi göz önüne alarak genel kurul kararlarının iptaline ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde tahkim yargı

²⁰⁴ Hazıroğlu, Elif Cemre, Emredici Hükümler İlkesi (TTK md. 340) Çerçevesinde Esas Sözleşme ve Pay Sahipleri Sözleşmesi Hükümlerinde Geçerlilik Sorunu, Özel Hukukun Güncel Meseleleri Sempozyumu II, TTK'nın Yürürlüğünün 7. Yılında Anonim Şirketler Hukuku, Bildiri Kitabı · 30 Kasım 2020, Adalet Yayınevi, s.406.

²⁰⁵ Karasu, s.199; Kaldırım, s.65.

²⁰⁶ Huysal, s.294; Ayoğlu, s.226-227.

²⁰⁷ Caprasse, s.391 no.426.

²⁰⁸ Karasu, s.207.

yolundan faydalanılabilmesi için tahkim şartının şirket esas sözleşmesinde yer alması gerektiğini ifade eden görüşler de bulunmaktadır.²⁰⁹

Sonuç olarak, pay sahiplerinin serbest iradeleri ile oluşturulan pay sahipleri sözleşmesinde tahkim şartının öngörülmesi pek tabii mümkündür. Ancak bazı durumlarda pay sahipleri sözleşmesinin taraflarını şirketin tüm ortakları oluşturmamaktadır. Bu sebeple pay sahipleri sözleşmesinde öngörülen bir tahkim şartının sözleşmenin hukuki niteliği de göz önüne alınarak tüm pay sahipleri için bağlayıcı olacağı anlamına gelmemektedir. Öte yandan, sadece tarafları açısından hüküm ve sonuç doğuran pay sahipleri sözleşmesinde yer alan tahkim şartının ortaklığa yeni katılan pay sahipleri için de geçerli olmayacağı aşikârdır. Ancak, ortaklığa yeni katılan pay sahiplerinin pay sahipleri sözleşmesine taraf olmaları durumunda pay sahipleri sözleşmede yer alan tahkim şartı ile bağlı hale geleceklerdir. Öte yandan, üçüncü kişilerin de pay sahipleri sözleşmesine taraf olmaları mümkün olmakla birlikte sözleşmede yer alan tahkim şartı ile bağlı hale gelmeleri mümkündür.²¹⁰

Ayrıca, pay sahipleri sözleşmesinde ortalığın tüzel kişilik yapısına ilişkin hükümler düzenlenmemekle birlikte pay sahiplerinin menfaatlerine, ortaklık ile ilişkilerine yönelik hükümler öngörülmektedir. Bu sebeple, pay sahipleri sözleşmesinde düzenlenebilecek hükümler dikkate alındığında pay sahipleri sözleşmesinde yer alan tahkim kaydının şirket tüzel kişiliği için etki doğurmayacaktır. Her ne kadar, pay sahipleri tarafından yapılan sözleşmenin ortaklık tarafından tanınması ve hüküm ifade edebilmesi için pay sahipleri sözleşmesine şirket tüzel kişiliğinin de taraf olması gerektiğini ifade eden görüşler²¹¹ bulunsa da anılan sözleşmeye ortaklığın taraf olması halinde; şirketler hukuku temelinden uzaklaşılacak ve sözleşmesel zeminde şirket borç altına girerek şirketler hukukunun varlık nedenine²¹² ve eşit işlem ilkesine²¹³ aykırılık oluşacaktır.

²⁰⁹ Saka Zafer, Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararları, Vedat Kitapçılık, İstanbul,2004, s.288.

²¹⁰ Okutan Nilsson, s.67.

²¹¹ Okutan Nilsson, s.312-315.

²¹² Ayoğlu, s.203-204.

2. BÖLÜM

PAY SAHİPLERİNİN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARIN TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ

2.1. GENEL OLARAK

Anonim ortaklıkta pay, şirket sermayesinin belirli miktarlarda bölünmüş bir kısmını oluşturan her bir bağımsız parçası olarak ifade edilmektedir.²¹⁴ Pay aynı zamanda pay sahibi terimi ile özdeşleşmiş olup payın mülkiyetini veya zilyetliğini elinde tutan gerçek veya tüzel kişileri nitelendirmek için de kullanılmaktadır.²¹⁵ Kişi, şirket tarafından tanınmasıyla birlikte paya sahip olmasından kaynaklanan bazı hak ve borçlara sahip hale gelmektedir.²¹⁶

Pay sahibinin sahip olduğu hak ve yükümlülükleri şu şekilde tasnif edilebilmektedir. Öncelikle pay sahibi hakları nitelikleri açısından mali ve idari haklar olarak ikiye ayrılmasının yanı sıra kullanım şekilleri açısından da çoğunluk ve azınlık hakları olarak ikili ayrıma tabi tutulabilmektedir.²¹⁷ Pay sahibinin borç ve yükümlülükleri ise asli borcu olan sermaye koyma borcu ile bunun istisnasını teşkil eden ikincil yükümlülükler ile sadakat ve sır saklama borcudur.

Çalışmamızın bu bölümünde pay sahibinin hak ve yükümlülüklerine ilişkin açıklamalar yapıldıktan sonra söz konusu hak ve yükümlülüklerden kaynaklanan uyumsuzlukların tahkime elverişli olup olmadığı incelenecektir.

²¹³ Esin İsmail, Hissedarlar Sözleşmesi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.II, S.1,2005, s.476 ve 479-480.

²¹⁴ İmregün, s.273; Tekinalp, s.86.

²¹⁵ Tekinalp, s.86; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, C. 1, s.447.

²¹⁶ Bu sıfat tanınınca da pay sahipliği haklarının kullanılması mümkün olur ve genel kurula katılma, dolayısıyla oy haklarında temsilci tayini için gerekli maddî şart gerçekleşir. Ayrıntılı bilgi için bkz. TTK m.426.

²¹⁷ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.298 vd.

2.2. PAY SAHİPLİĞİ HAKLARINDAN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARIN TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ

Pay sahibinin paya sahip olmasından kaynaklanan bazı haklara sahip olacağını bir önceki kısımda bahsetmiştik.²¹⁸ Nitekim pay sahibinin mali hakları kâr payı, rüçhan hakkı, hazırlık devresi faizi ile tasfiye payını isteme hakkı iken idari hakları ise genel kurul toplantılarına katılma ve oy kullanma, bilgi alma ve inceleme hakkı, özel denetim isteme hakkı ile genel kurul ya da yönetim kurulu kararlarının iptalini ya da yokluk veya butlanının tespitini talep etme ile yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarına ilişkin dava açma hakkıdır.

Ayrıca, azlık olarak ifade edilen sermayenin en az onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahiplerinin; denetçinin görevden alınması ve yeni denetçi talep etme hakkı, özel denetim talep hakkı, finansal tabloların görüşülmesini engelleme hakkı, genel kurulu toplantıya çağırma ve gündeme madde ekletme hakkı, nama yazılı pay senetlerinin bastırılmasını talep hakkı ile haklı nedenlerle şirketin feshini isteme hakları da bulunmaktadır.

Çalışmanın bu kısımda pay sahibinin mali ve idari haklarının yanı sıra azınlık pay sahiplerinin haklarından kaynaklanan uyuşmazlıklarda tahkim yoluna başvurulup başvurulamayacağı incelenecektir. Ayrıca pay sahipleri için önem arz ettiğini düşündüğümüz pay devri ile ilgili uyuşmazlıklar ile tahkime elverişlilik durumlarına ilişkin gerekli açıklamalar yapılacaktır.

²¹⁸ Bkz.2.1.

2.2.1. İdari Haklardan Kaynaklanan Uyuşmazlıklar ve Tahkime Elverişliliği

2.2.1.1. İdari Haklardan Kaynaklanan Uyuşmazlıklar

TTK'da pay sahibinin idari hakları başlığı altında pay sahibinin genel kurula katılma hakkı ve buna bağlı olarak oy kullanma hakkı ve bunun yanı sıra bilgi alma ve inceleme hakkı ile özel denetim isteme hakkı ve son olarak genel kurul kararlarına iptal davası açma hakkı düzenlenmektedir. İlerleyen kısımda pay sahibinin idari haklarından olan genel kurul ve yönetim kurulu kararlarının iptali ile yokluk ve butlanının tespitine ilişkin dava açma hakkı ile tahkime elverişliliği durumu ayrıntılı bir şekilde açıklanmış olup bu kısımda kanunda düzenlenen diğer idari haklar ve tahkime elverişlilik durumları anlatılacaktır. Pay, malikine genel kurul toplantılarına bizzat veya pay sahibi olsun veya olmasın temsilci vasıtasıyla genel kurulda temsil edilme, genel kurulda görüş belirtme ve genel kurulda oy kullanma haklarını vermektedir.²¹⁹

TTK m.425' te pay sahibinin, payından doğan haklarını kullanmak için, genel kurula kendisi katılabileceği gibi, pay sahibi olsun veya olmasın bir kişiyi de temsilcisi olarak genel kurula yollayabileceği düzenlenmiştir. Hükümden de anlaşılacağı üzere genel kurula katılma hakkı pay sahibine tanınan hem kişisel hem de vazgeçilmez bir haktır.²²⁰ Bu sebeple, genel kurula katılma hakkının herhangi bir şarta bağlanması, sınırlandırılması veya kaldırılması geçersizdir.²²¹

Genel kurula katılma hakkı; çoğu kez pay sahibinin genel kurul toplantısına davet edilme hakkı, gündemin önceden ilan ve tebliğ edilmesi zorunluluğundan doğan hakkı ile pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamında TTK m.437'de belirtilen belgelerin incelenebilmesi için hazır bulundurulması hakkının yanı sıra pay

²¹⁹ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.306.

²²⁰ Tekinalp, s.366; Pulaşlı Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Adalet Yayınevi Ankara, 2016, s.580.

²²¹ Poroy Reha / Tekinalp Ünal / Çamoğlu Ersin, Ortaklıklar Hukuku II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019, s.9.

sahipliğinden kaynaklanan hakların kullanılmasına yönelik olarak pay sahibinin şirketin işlerine etki etme gücünü ifade eden oy kullanma hakkını da içermektedir.²²²

Anonim şirketin yönetim ve temsili yönetim kurulu tarafından yerine getirilmektedir. Pay sahiplerinin şirket yönetimi ve temsilinde doğrudan bir etkileri bulunmamasına rağmen pay sahipleri yönetsel haklardan olan genel kurul toplantısına katılma ve kurul toplantısında oy kullanma haklarıyla yönetim ve temsil görevini dolaylı olarak yerine getirmektedir.²²³ Bir başka deyişle, oy kullanma hakkı pay sahibinin şirket yönetimine katılmasını sağlayan yenilik doğurucu bir hak olup asgari oy hakkı bakımından vazgeçilmez nitelikte bir haktır.²²⁴ Öte yandan, bu hakların bulunmaması veya gereği gibi kullanılmaması durumunda ise pay sahibinin konumu anlamsız hale gelecektir.²²⁵

Kural olarak, her pay sahibinin en az bir oy hakkı olmakla birlikte pay sahibinin ne kadar çok payı varsa oy hakkı da o oranda çoktur.²²⁶ Ancak birden çok paya sahip olan pay sahiplerinin oy miktarı TTK'da yer alan düzenlemelere uymak kaydıyla esas sözleşme ile sınırlandırılabilir. Esas sözleşme ile iradi olarak pay sahibinin oy hakkının sınırlandırılabilmesinin yanı sıra kanuni olarak da TTK m. 436'da ifade edilen oy

²²² Bilgili Fatih / Demirkapı Ertan, Şirketler Hukuku Dersleri, Dora Yayınları,2020, s.335; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II, s.11.

²²³ İmregün, s.306.

²²⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II, s.16-19.

²²⁵ Tekinalp, s.366.

²²⁶ Bilgili/ Demirkapı, s.335; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II, s.22.

hakkından yoksunluk halleri ile kanunun çeşitli maddelerinde düzenlenen oy hakkının donmasına ilişkin sınırlamalar da öngörülebilmektedir.²²⁷

Oy hakkı, TTK m. 435'e göre, kanun ya da esas sözleşme ile belirlenen payın asgari bedelinin ödenmesiyle doğacaktır.²²⁸ Oy hakkı, sadece genel kurulda ve pay sahibi tarafından kullanılır. Ancak, üzerinde intifa hakkı bulunan paylarda aksi kararlaştırılmadığı takdirde oy hakkı intifa hakkı sahibi tarafından kullanılacaktır.²²⁹ Öte yandan, pay senetlerinin rehin, saklama veya kullanım ödücü gibi sözleşmelerle başkalarının elinde bulunması durumunda oy hakkı pay sahibine ait olacaktır.²³⁰

Pay sahibine tanınan diğer bir en önemli hak ise TTK m.437'de öngörülen bilgi alma ve inceleme hakkıdır. Pay sahibinin kanun ve esas sözleşmeden kaynaklanan haklarını kullanabilmesi ve yükümlülüklerini gereği gibi yerine getirebilmesi için öncelikle şirketin mevcut durumu ile ilgili bilgi sahibi olması gerekir. Şirket yönetimine genel kurulda kullandığı oy ile katılım sağlayan pay sahibinin oyunu isabetli bir şekilde kullanabilmesi için ortaklığın durumu hakkında bilgi sahibi olmak istemesi pay sahibinin en doğal hakkıdır.²³¹

²²⁷ TTK m.436'da oydan yoksunluk halleri şu şekilde düzenlenmiştir; "(1) Pay sahibi kendisi, eşi, alt ve üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hâkimiyetleri altındaki sermaye şirketleri ile şirket arasındaki kişisel nitelikte bir işe veya işleme veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki davaya ilişkin olan müzakerelerde oy kullanamaz. (2) Şirket yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaz."; Oy hakkının donmasına ilişkin kanunda yer alan çeşitli hükümler; TTK m.494/2 "(2) Payların miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebrî icra gereği iktisap edilmeleri hâlinde, bunların mülkiyeti ve bunlardan kaynaklanan malvarlığına ilişkin haklar derhâl; genel kurula katılma haklarıyla oy hakları ise ancak şirketin onayı ile birlikte devralana geçer."; TTK m.389 "(1) Şirketin iktisap ettiği kendi payları ile yavru şirket tarafından iktisap edilen ana şirketin payları, ana şirketin genel kurulunun toplantı nisabının hesaplanmasında dikkate alınmaz. Bedelsiz payların iktisabı hariç, şirketin devraldığı kendi payları hiçbir pay sahipliği hakkı vermez. Yavru şirketin iktisap ettiği ana şirket paylarına ait oy hakları ile buna bağlı haklar donar."

²²⁸ Payın bedeline ilişkin daha sonra yapılacak ödemeler bir başka deyişle pay bedelinin tamamen ödenmemesi durumu oy hakkının kullanılması için bir engel oluşturmayacaktır.

²²⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II, s.25.

²³⁰ Bilgili/ Demirkapı, s.336.

²³¹ İmregün, s.306.

Kanun koyucu pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkına attettiği öneme istinaden madde 437’de ilgili hakkı ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir. Düzenlemeye göre, her bir pay sahibi, genel kurulda, yönetim kurulundan, şirketin işleri ile denetçilerden denetimin yapılma şekli ve sonuçları hakkında bilgi isteyebilecektir.

Vazgeçilmez ve sınırlandırılmaz bir hak olan bilgi alma ve inceleme hakkına ilişkin kanun koyucu tarafından köklü bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu kapsamda, söz konusu hak dava hakkı ile güçlendirilmiştir.²³² TTK m. 437/5’te bilgi alma ve inceleme istemleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen veya bilgi alamayan pay sahibinin, reddi izleyen on gün içinde, diğer durumlarda da makul bir süre sonra şirketin merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesine başvurabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca başvurunun basit yargılama usulüne göre inceleneceği ve yapılan yargılama sonunda verilecek mahkeme kararının kesin olduğu belirtilmiştir.

Pay sahibine tanınan bir diğer idari hak ise özel denetim isteme hakkıdır. Pay sahibinin özel denetim isteme hakkına ilişkin hükümler TTK’nın 438 ila 444’üncü maddeleri arasında yer almaktadır. Bilgi alma ve inceleme hakkının bir uzantısı olarak kabul edilen özel denetim isteme hakkı, pay sahibi için gerekli olması durumunda ve bilgi alma veya inceleme hakkı daha önce kullanıldığı takdirde her bir pay sahibinin, pay sahipliği haklarını kullanılabilmesi için belirli olayların özel bir denetimle açıklığa kavuşturulmasını, gündemde yer almasa bile genel kuruldan isteyebilecektir. Genel kurul istemi onaylarsa, şirket veya her bir pay sahibi otuz gün içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden bir özel denetçi atanmasının talep edilebileceği TTK m.438/2’de ifade edilmiştir.

Genel kurulun özel denetim istemini reddetmesi hâlinde, sermayenin en az onda birini, halka açık anonim şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahipleri veya paylarının itibarî değeri toplamı en az bir milyon Türk lirası olan pay sahipleri üç ay içinde şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinden özel denetçi atamasını talep edilebilecektir. Hükümden anlaşılacağı üzere, özel denetim talebine ilişkin sürecin

²³² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II, s.54.

başlaması azınlık olmayan pay sahibi tarafından gerçekleştirilmesine rağmen azınlık olmayan pay sahibinin bu talebinin genel kurul tarafından reddi halinde ise sürecin devamı ancak azınlık pay sahipleri tarafından yürütülecektir.

Genel kurul tarafından özel denetçi atanma talebi olumlu karşılandığı takdirde mahkeme tarafından incelenecek herhangi bir durum bulunmamaktadır ancak genel kurulun özel denetçi atanması talebini reddetmesi halinde ise mahkemeye yapılacak başvuruda talebin gerekliliğine ilişkin inandırıcı gerekçelerin ispatı aranacaktır.²³³

Değiniilmesi gereken diğer bir pay sahibi hakkı ise yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları kapsamında görevlerini gereği gibi yerine getirmemeleri sebebiyle pay sahibi tarafından yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davalarıdır.

TTK m.553 hükmüne göre kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden kaynaklanan sorumluluklarını kusurları ile ihlal ettikleri takdirde hem şirket tüzel kişiliğine hem şirket ortaklarına hem de şirketin alacaklılarına karşı verdikleri zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Esasen yönetim kurulunun sorumluluğu ortaklığa karşı olup asıl dava açma hakkı ortaklığa ait iken ortaklığın uğramış olduğu zarar sebebiyle pay sahipleri de dolaylı olarak etkilenmektedir.²³⁴ Pay sahipleri yönetim kurulu üyelerinin kusurlu davranışları ile uğramış oldukları doğrudan zararlara karşı şahsi sorumluluk davası açabileceği gibi şirketin malvarlığında ortaya çıkan zarar sebebiyle uğramış olduğu dolayısıyla zarardan dolayı sorumluluk davası da açabilecektir.²³⁵

TTK m.555'e göre ortaklık ve her bir şirket ortağı şirketin uğramış olduğu zararın giderilmesini talep edebilir. Pay sahibi hem doğrudan hem de dolaylı zararının varlığı

²³³ Bilgili/ Demirkapı, s.341; TTK m.439/2'ye göre mahkeme, dilekçe sahiplerinin, kurucuların veya şirket organlarının, kanunu veya esas sözleşmeyi ihlal ederek, şirketi veya pay sahiplerini zarara uğrattıklarını, ikna edici bir şekilde ortaya koymaları hâlinde özel denetçi atayacaktır. Bu kapsamda ispat faaliyetinin gerçekleştirilmesine yönelik bkz. Pulaşlı, s.523.

²³⁴ Çamoğlu Ersin, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, Vedat Kitapçılık, İstanbul,2010, s.128.

²³⁵ Ayoğlu, s.127; Kaldırım, s.79; Akdağ Güney Necle, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu,2.B., Vedat Kitapçılık, İstanbul,2010, s.52-53.

halinde bunun tazminini isteyebilir. Pay sahibi tazminatın ancak şirkete ödenmesini talep edebilir. Pay sahibi dolaylı zarara uğradığı takdirde, tazminatın şirkete verilmesi suretiyle payındaki değer düşüklüğünü gidermek amacıyla dava açabilir.²³⁶

2.2.1.2. İdari Haklardan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği

Pay sahibinin idari haklarına ilişkin yapılan açıklamalardan sonra pay sahibinin idari haklarından doğan uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği incelenecektir. Anılan konu, öğretide özellikle pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde inceleme alanı bulmuştur.

Öğretiye göre bilgi alma ve inceleme hakkının kullandırılmasına yönelik mahkemeye yöneltilecek talep, taraf iradelerine tabi işlerden kabul edilmektedir. Bu sebeple bahsi geçen hakkın kullandırılmasına yönelik talep haliyle tahkim yargı yolundan da istenebilecektir.²³⁷ Ayrıca mukayeseli hukukta da devlet yargısına yöneltilecek pay sahiplerinin idari haklarından kaynaklanan taleplerin benzer şekilde tahkim uyuşmazlık çözüm yoluna da yöneltilebileceği ifade edilmiştir.²³⁸

Payın malikine sağladığı idari hakların genel kurulda kullandırılmaması durumunda ise genel kurul kararlarının iptali davasının şartları oluşmuşsa genel kurul kararlarının iptali istenebilecektir.²³⁹

Öğretide diğer bir yazara göre ise pay sahiplerinin idari haklarından kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde tahkime başvurulup başvurulamayacağı hususuna geçmeden öncelikle bu uyuşmazlıkların çekişmeli veya çekişmesiz yargı işlerinden

²³⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. TTK m.555 madde gerekçesi.

²³⁷ Kaya Arslan, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2001, s.331-332; Huysal, s.323.

²³⁸ Caprasse, s.470 no.516; Monti Antonio, Arbitration and Corporate Law, Three Essays On International Commercial Arbitration, Lugano, 2003, s.19-107, s.100.

²³⁹ Huysal, s.324.

hangisine gireceğinin tespit edilerek tahkime elverişliliğin belirlenmesi gerekmektedir.²⁴⁰

Hukuk yargılama sistemi, çekişmeli veya çekişmesiz yargı işi olarak ikili ayrıma tabi tutulmaktadır.²⁴¹ HMK'nın 382. maddesinde çekişmesiz yargı olarak kabul edilecek işler düzenlenmekle birlikte diğer özel kanunlarda da çekişmesiz yargı işi olarak kabul edilen durumlara da yer verilmiştir. HMK m.382'de çekişmesiz yargının; ilgililer arasında anlaşmazlık olmadığı durumlar, hâkimin resen harekete geçtiği durumlar veya ilgililerin ileri sürebileceği haklarının bulunmadığı hallerden bazılarına ya da tamamına giren işlere uygulanacağı ifade edilmiştir.

Bahsi geçen ölçütlerden yola çıkılarak bazı yazarlar tarafından özellikle pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı, özel denetim talep hakkı ve genel kurulun toplantıya çağrılmasını sağlama ve gündeme madde ekletme haklarından kaynaklanan uyuşmazlıklarda; esasen taraflar arasında bir çekişme olmasına ve husumetin şirkete yöneltilmiş olmasına rağmen gerçek anlamda pay sahibinin iradi haklarına ilişkin bir çekişme bulunmaması sebebiyle çekişmesiz yargı işi olarak kabul edilmiştir²⁴². Konumuz çerçevesinde çekişmesiz yargıya giren söz konusu bu uyuşmazlıkların tahkime elverişli olup olmadığının tespit edilmesi önem arz etmektedir.

Öğretide yer alan baskın görüşe göre, çekişmesiz yargıya giren işler tahkime elverişli olmayacaktır.²⁴³ Benzer yönde Yargıtay da *“Başka bir deyişle, tarafların dava konusu üzerinde kabul veya sulh yolu ile serbestçe tasarruf edemeyecekleri hallerde, tahkim mümkün değildir. Örneğin, boşanma ve ayrılık davaları, iflas davaları ve çekişmesiz*

²⁴⁰ Ayoğlu, s.119-122.

²⁴¹ Kale İbrahim Enes, Şirketler Hukukunda Çekişmesiz Yargı İşleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar,2019, s.3.

²⁴² Ayoğlu, s.120; Kaldırım, s.121-126.

²⁴³ Ayoğlu, s.121; ayrıntılı bilgi için bkz. Deren Yıldırım Nevhis, Tahkim ve Objektif Açından Tahkime Elverişlilik (Tahkime Elverişlilik), Alkım Yayınları, Prof. Dr. Yavuz Alangoya İçin Armağan, Yıl: 2007, s.55; Kuru Baki, Nizasız Kaza, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1961, s. 171; Alagonya, Tahkimin Niteliği, s. 3; Üstündağ Saim, Medeni Yargılama Hukuku, C.: I-II, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2000, s. 945.

yargı işleri için tahkim sözleşmesi yapılamaz. (...)” şeklinde ifade etmiştir.²⁴⁴ Ancak bizim de katıldığımız görüşe göre bir uyuşmazlığın çekişmesiz yargı işine girmesi tahkime elverişlilik kapsamında değerlendirilmesi gereken bir ölçüt değildir. Esasen, tahkime elverişlilik belirlenirken HMK m.408 ve MTK m.1’de belirtildiği üzere uyuşmazlıkların taraf iradelerine tabi olması veya taşınmazların aynına ilişkin olmaması beklenmektedir. Bu sebeple bahsi geçen uyuşmazlıkların çözümünde tahkim yargı yolunun tercih edilmesinde herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.²⁴⁵

Hendem, bilgi alma ve inceleme hakkının kullandırılmaması halinde mahkemeye başvurulmasının çekişmesiz yargı işi olmayacağını ifade etmiştir.²⁴⁶ Çekişmesiz yargı işinin tanımının yapıldığı HMK m. 382’ye bakıldığında öngörülen kıstasların bu uyuşmazlık için geçerli olmayacağını; tam aksine bilgi alma ve inceleme davasının bir eda davası olduğunu ifade etmiştir.²⁴⁷

Sonuç olarak, bilgi alma ve inceleme talebinin kullandırılmamasına ilişkin uyuşmazlık pay sahibi ile şirket arasında cereyan etmektedir. Bu dava kapsamında pay sahibi, isteminin haksız olarak reddedildiği veya ertelendiğini; şirket ise buna karşın istenilen bilgi verildiği takdirde şirket sırlarının açıklanacağı veya korunması gereken diğer şirket menfaatlerinin tehlikeye girebileceği gerekçesini ispat etmekle yükümlüdür.²⁴⁸ Bu itibarla, söz konusu uyuşmazlık, sonucunda bilgi verilip verilmemesine ilişkin karar verilen bir eda davasıdır.

Pay sahibinin idari haklarından doğan uyuşmazlıklar tarafların serbest iradelerine tabi uyuşmazlıklardandır. Bu noktadan hareketle, uyuşmazlığın tarafları olan şirket ile pay sahibinin aralarında akdedecekleri bir anlaşma ile uyuşmazlığı çözüme kavuşturabilmeleri sebebiyle tahkim yoluyla da çözülmesinde herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

²⁴⁴ Y. 15. HD., T. 29.6.2020, E. 2019/3450 K. 2020/1932 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.:24.06.2023).

²⁴⁵ Ayoğlu, s.121-122.

²⁴⁶ Hendem, s.147-148.

²⁴⁷ Tekinalp, s.384; Hendem, s.148; HMK m.105’e göre eda davası yoluyla mahkemeden, davalının, bir şeyi vermeye veya yapmaya yahut yapmamaya mahkûm edilmesinin talep edildiği bir dava türü olarak düzenlenmiştir.

²⁴⁸ Hendem, s.148; Pulaşlı, s.591.

Sorumluluk davalarının tahkime elverişliliği hususu öğretide bazı yazarlar tarafından incelenmiştir. Öğretiye göre pay sahiplerinin dolayısıyla uğradıkları zararlara ilişkin olarak yönetim kuruluna açtıkları davalar tarafların serbest tasarrufunda olan işlerden olması sebebiyle tahkime elverişli kabul edilecektir.²⁴⁹

TTK m.555/2’de yer alan pay sahibi tarafından açılan sorumluluk davasında, davalıya yükletilemediği hallerde, yargılama giderlerinin davacı ortak ile ortaklık arasında paylaştırılacağına ilişkin düzenleme pay sahiplerinin yargılama giderlerini düşünerek davadan vazgeçmelerini önlemek amacıyla getirilmiştir. Bu düzenlemenin varlığı, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin açılacak davanın tahkime elverişliliğine hanel getirmemektedir. Zira yargılama giderlerinin paylaşılmasına ilişkin hükme tahkim anlaşmasında yer verilebileceği gibi hakemler tarafından da hükmedilebilecektir.²⁵⁰

Öğretiden başka bir yazar da benzer şekilde, yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davalarının HMK m.408 ve MTK m.1/4 hükümleri kapsamında her iki tarafın iradesine tabi işlerden olması sebebiyle tahkime elverişli olarak kabul edileceğini ifade etmiştir.²⁵¹ Ancak, esas sözleşmede yer alan tahkim şartının yönetim kurulu üyelerini bağlayıp bağlamayacağı konusunda tereddütlerini dile getirmiştir. Yazara göre, sorumluluk davaları yönetim kuruluna yöneltilmiş bir dava olmayıp yönetim kurulu üyelerinin bizzat kendilerini ilgilendiren davalardandır. Bu sebeple, sorumluluk davalarında yönetim kurulu üyelerinin bizzat tahkime gitme iradelerinin aranması gerektiği ve yönetim kurulu üyelerinin göreve başlamadan önce yazılı beyanlarının alınması suretiyle esas sözleşmede yer alan tahkim şartına bağlı hale getirilerek kendilerine karşı açılacak sorumluluk davalarının tahkimde görülmesinin sağlanabileceğini ifade etmiştir.²⁵²

Başka bir görüşe göre, esas sözleşmede yer alan tahkim şartının yönetim kurulunu ve pay sahibi olan yönetim kurulu üyelerine izafe edilebileceğinden dolayı, ortak olan

²⁴⁹ Yıldırım, s.68; Huysal, s.328; Ayoğlu, s.128-129.

²⁵⁰ Yıldırım, s.68-69.

²⁵¹ Ayoğlu, s.128-129.

²⁵² Ayoğlu, s.130.

yönetim kurulu üyesinin sorumluluğuna ilişkin dava tahkimde görülebilecektir.²⁵³ Kanımızca, yönetim kurulu üyelerinin tahkim şartına ilişkin yazılı beyanlarının alınması gerekmekte olup esas sözleşmede yer alan tahkim kaydının korporatif etki doğurması ve yönetim kurulu üyelerinin bu görevi kabul etmeleri ile birlikte esas sözleşmede yer alan tahkim şartını da kabul etmiş sayılmalarından dolayı pay sahibi olmayan yönetim kurulu üyelerine karşı açılan sorumluluk davaları da tahkimde görülebilecektir.²⁵⁴

Pay sahiplerinin genel kurul kararlarının iptali, yokluk ve butlanın tespiti ile yönetim kurulu kararlarının iptali ile yokluk ve butlanın tespiti davası açma hakkı aslında pay sahibinin iradi haklarından birisidir. Ancak özellikle genel kurul kararlarının iptali, yokluk ve butlanın tespiti ile yönetim kurulu kararlarının iptali ile yokluk ve butlanın tespiti davasının tahkime elverişliliği öğretide en çok tartışılan konuların başında gelmektedir. Bu sebeple konunun önemine binaen bahsi geçen uyuşmazlıkları, ayrı bir başlık altında incelemekte fayda olacağı kanaatindeyiz.

2.2.1.3. Genel Kurul Kararlarının İptaline İlişkin Uyuşmazlıklar

Anonim şirketlerde, genel kurulda alınan kararlar hukuki işlem niteliğini haizdir. Kararların hukuki işlem niteliklerinden dolayı varlık ve geçerlilik şartlarına ve bu çerçevede düzenlenmiş olan esas sözleşme hükümlerine aykırılıkları durumunda kararların geçersizlikleri söz konusu olabilmektedir.²⁵⁵ Anonim şirket genel kurul kararlarının geçersizliklerine yönelik olarak TTK m.445'te genel kurul kararlarının iptal edilebilirliği düzenlenmiştir. Mezkûr kanunda yer alan genel kurul kararlarının iptaline ilişkin emredici usule yönelik hükümlerin bu uyuşmazlıkların tahkime elverişliliğinin belirlenmesinde önem arz etmesi sebebiyle bahsi geçen düzenlemelere kısaca değinilmesinde fayda olacağı kanaatindeyiz.

²⁵³ Huysal, s.328, dpn.1123, Helvacı Mehmet, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul,1995, s.94.

²⁵⁴ Caprasse, s.378-379 no.412-413.

²⁵⁵ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.197-198; Şener, s.530.

Öncelikle TTK m. 445 ve m. 446'da belirtildiği üzere, iptal davasının açılabilmesi için bir genel kurul kararının mevcut olması gerekmektedir. Bir başka deyişle, iptal davasının söz konusu olabilmesi için şeklen de olsa bir genel kurul kararı gerekmekte olup karar doğmadığı takdirde iptali de söz konusu olmayacaktır.²⁵⁶

Genel kurul kararları gibi etki yapan²⁵⁷ imtiyazlı pay sahipleri özel kurulunun, genel kurul kararını onaylamamasına ilişkin kararı aleyhine; yönetim kurulu, genel kurul kararının pay sahiplerinin haklarını ihlal etmediği gerekçesi ile iptal davası açabilir.²⁵⁸ Diğer taraftan, azınlık pay sahipleri kararları²⁵⁹ ile ret kararlarına²⁶⁰ karşı da iptal davası açılabilmesi mümkündür.

TTK m.445' de kanunun emredici kurallarına²⁶¹, esas sözleşme hükümlerine²⁶² ve özellikle dürüstlük kuralına²⁶³ aykırı olan genel kurul kararları aleyhine, iptal davası açılabileceği açık bir şekilde düzenlenmiştir.

²⁵⁶ İmregün, s.152.

²⁵⁷ İmregün, s.153.

²⁵⁸ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp) Ortaklıklar Hukuku 1, s.532.

²⁵⁹ Azınlık pay sahipleri kararlarına iptal davasının açılabilmesine ilişkin olarak Moroğlu, s.16-17; aksi görüşe ilişkin olarak Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku I, s.532; İmregün, s.153.

²⁶⁰ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.204; ret kararlarına karşı hukuki yararın varlığı halinde iptal davası açılabilmesine ilişkin Moroğlu, s.203 vd.; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku I, s.533; aksi görüş için İmregün, s.153-154.

²⁶¹ İptal sebebi olarak sayılan Kanuna aykırılığın kapsamı bakımından öğreti farklı görüşleri barındırmaktadır. Çamoğlu'na göre TTK m.445'te yer alan düzenlemeye benzer şekilde emredici ve yedek hüküm ayrımı yapmadan TTK m.447 ve BKM.27'de yer alan emredici hükümler haricindeki Ticaret Kanunu hükümlerine aykırılıklar iptal sebebi sayılacağını ifade etmiştir, Çamoğlu (Poroy/Tekinalp) Ortaklıklar Hukuku 1, s.533-534; diğer bir görüş ise, emredici hükümleri ikili bir ayrıma tabi tutarak mutlak ve nisbi emredici hükümler olarak ikiye ayırmaktadır. Mutlak emredici hükümlere aykırılıkların yaptırımı olarak yokluk veya butlan öngörülürken; nisbi emredici hükümlere aykırılığın yaptırımı ise iptal edilebilirlik olacağı öne sürülmüştür, Moroğlu, Hükümsüzlük, s.67 vd.; 159 vd.; 227; kanunun emredici kurallarından sadece TTK anlaşılması gerektiği mevzuatın tamamının dikkate alınması gerektiğine ilişkin bkz. İsmail Kırca/Feyzan Hayal Şehirali Çelik/Çağlar Manavgat, Anonim Şirketler Hukuku, c.II, Ankara, 2016, s.532.

²⁶² Esas sözleşmede yer alan bir hükme aykırılık iptal sebebidir. Ancak sözleşmede yer alan hüküm kanunun emredici hükümlerine veya TTK m.447'ye aykırılık taşıması halinde genel kurul kararı butlan düzeyinde sakattır, Çamoğlu (Poroy/Tekinalp) Ortaklıklar Hukuku 1, s.534.

Genel kurul toplantısında hazır bulunup da karara olumsuz oy veren²⁶⁴ ve bu muhalefetini tutanağa geçirten veya toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın, olumsuz oy kullanmış olsun ya da olmasın; çağrının usulüne göre yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan edilmediğini, genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kişilerin veya temsilcilerinin toplantıya katılıp oy kullandıklarını, genel kurula katılmasına ve oy kullanmasına haksız olarak izin verilmediğini ve yukarıda sayılan aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu ileri süren pay sahipleri, yönetim kurulu ile kararların yerine getirilmesi kişisel sorumluluğuna sebep olması halinde yönetim kurulu üyelerinden her biri iptal davası açabilir.²⁶⁵ Ayrıca, genel kurulda oy hakkının intifa hakkı sahibi tarafından kullanılması durumunda intifa hakkı sahibi de iptal davası açma hakkına sahiptir.²⁶⁶

TTK m.445' te Genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davanın, kararın verildiği tarihten itibaren üç ay içinde ve şirket merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesinde açılacağı belirtilmiştir. Ancak hak düşürücü bir süre olan bahsi geçen üç aylık süre sona ermeden duruşmaya başlanmaz.²⁶⁷ Ayrıca TTK 448 ve devamı maddelerde genel kurul kararlarının iptaline yönelik davanın ilanına, dava konusu genel

²⁶³ TTK m.445 ve MK.2 kapsamında dürüstlük kuralı ile hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırı genel kurul kararlarına karşı iptal davası açılabilmesi mümkündür, Bahtiyar, s.208; Benzer şekilde Çamoğlu, genel kurulun, şirketin menfaati için gerekli olmayan ve sahip olduğu gücü azınlık ile münferit pay sahiplerinin çıkarlarını olumsuz yönde etkileyecek kararları dürüstlük kuralına aykırı kabul edilerek iptal sebebi olarak sayılacağını ifade etmiştir, Çamoğlu (Poroy/Tekinalp) Ortaklıklar Hukuku I, s.535.

²⁶⁴ TTK m.446'da genel kurul kararına olumsuz oy veren pay sahiplerinin iptal davası açabileceği belirtilmesine rağmen irade fesadının bulunduğu hallerde karara olumlu oy veren pay sahipleri tarafından da iptal davası açılabilmesine ilişkin bkz. Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat, C.II, s.181-182.

²⁶⁵ Toplantıda hazır bulunanların, toplantının ilanının ve çağrının usulüne göre yapılmadığına ilişkin iddiada bulunmasının dürüstlük kuralına aykırı olacağına yönelik bkz. Pulaşlı, s.405; Oy hakkından yoksun pay sahiplerinin genel kurul kararının oylanmasında oy kullanmasalar bile iptal davası açabileceklerine ilişkin, Şener, s.532-533.

²⁶⁶ Bilgili/ Demirkapı, s.261, dpn.355, 11.HD, T.28.05.1981, E.1981/2243, K.1981/2768.

²⁶⁷ Şener, s.535; Bilgili/ Demirkapı, s.262; Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat, C.II, s.214.

kurul kararının yürütülmesine ve dava sonucu verilen kararın etkisine ilişkin emredici hükümler belirlenmiştir.²⁶⁸

Çalışmamızın ana konusunu oluşturan tahkime elverişlilik hususuna dönecek olursak; konuya ilişkin öğretide üç farklı yaklaşım bulunmaktadır.

Genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davaların tahkime elverişli olmadığını savunan görüşe göre, TTK m.445’te yer alan genel kurul kararının alındığı tarihten itibaren üç ay içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde iptal davası açılabilirliğine ilişkin düzenlemesinde yer verilen mahkeme yetkisinin kamu düzeninden olduğu, söz konusu yetkinin resen dikkate alınması gerektiği ve üç ay dolmadan duruşmaya başlanmaması ile davaların birleştirilerek görülmesi gibi düzenlemelerin varlığı sebebiyle anılan uyuşmazlık tahkime elverişli kabul edilmeyecektir.²⁶⁹ Bununla birlikte, hakemlerin vermiş olduğu genel kurul kararının iptaline ilişkin kararın tüm pay sahipleri ve şirket organları için bağlayıcı kabul edilmesinin mümkün olmaması sebebiyle genel kurul kararlarının iptaline yönelik kararın *erga omnes* etkisinin gerçekleşmesinin mümkün olmamasından dolayı tahkime elverişli kabul etmek mümkün değildir.²⁷⁰

Aynı yönde başka görüşe göre, anonim şirketin korporatif düzlemine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde tahkim yolunun tercih edilmesinin mümkün olmasına rağmen genel kurul kararlarının iptali davasına yönelik emredici usule yönelik hükümlerin öngörülmesi özellikle davaların birleştirilmesi açısından değerlendirildiğinde iptal davasının tahkimde görülmesi ile bu davayla elde edilecek

²⁶⁸ TTK m. 448 “Yönetim kurulu iptal veya butlan davasının açıldığını ve duruşma gününü usulüne uygun olarak ilan eder ve şirketin internet sitesine koyar.”; TTK m. 449 “Genel kurul kararı aleyhine iptal veya butlan davası açıldığı takdirde mahkeme, yönetim kurulu üyelerinin görüşünü aldıktan sonra, dava konusu kararın yürütülmesinin geri bırakılmasına karar verebilir.”; TTK m. 450 “Genel kurul kararının iptaline veya butlanına ilişkin mahkeme kararı, kesinleştikten sonra bütün pay sahipleri hakkında hüküm ifade eder. Yönetim kurulu bu kararın bir suretini derhâl ticaret siciline tescil ettirmek ve internet sitesine koymak zorundadır.”

²⁶⁹ Bilgili/Demirkapı, s.262; Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, C.II, s.215; Moroğlu, s.305.

²⁷⁰ Moroğlu, s.292.

yararı zedeleyebileceğinden dolayı genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davalar açısından tahkim yolu kapalı olacaktır.²⁷¹

Anonim şirket ile pay sahipleri aralarında anlaşarak genel kurul kararlarının iptaline karar verememeleri sebebiyle genel kurul kararlarının iptaline ilişkin dava tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri uyuşmazlıklardan kabul edilmeyecek ve bahsi geçen bu uyuşmazlıklar hakemler önüne getirilemeyecektir.²⁷² Ayrıca, iptal davalarının tüm pay sahipleri için hüküm ifade etmesi, tek borç ilkesi ve hakem kararlarının sadece tahkim anlaşmasının tarafları arasında etki doğurması (*inter partes*) ile kanuni düzenlemelerin tahkime imkân tanımaması gibi sebeplerden dolayı iptal davalarının tahkimde görülmesi mümkün olmayacaktır.²⁷³

Yargıtay da görüşünü “... Dava ortaklar kurulu kararının iptali istemine ilişkin olup, mahkemece şirket ana sözleşmesinin 13.maddesi uyarınca uyuşmazlığın hakem yoluyla çözüleceği gerekçesiyle, görevsizlik kararı verilmiştir. Oysa, tahkim konusunda ana sözleşmede yer alan bir hüküm veya yapılacak hakem sözleşmesi geçersizdir. Tahkim, yalnız tarafların arzularına tabi olan, yani davalı ile davacının mahkeme kararına gerek olmaksızın aralarında anlaşarak sonuçlandırabilecekleri uyuşmazlıklar konusunda geçerlidir. Hâlbuki bir genel kurul kararının iptaline dair uyuşmazlığın davacı ve davalı arasında yapılacak anlaşma ile sonuçlandırılması mümkün değildir. Ayrıca, TTK’nın 381.maddesinin 1.fıkrasının münhasıran ortaklık merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeyi yetkili kılan hükmü ile aynı maddenin 3.fıkrasının davaların birleştirilmesini zorunlu kılan hükmü de tahkim müessesesi ile bağdaşmamaktadır. (Bkz. Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, üçüncü baskı, s.226,227)” şeklinde ifade etmiştir.²⁷⁴

²⁷¹ Helvacı, Tahkim, s.200-201.

²⁷² İlhan Hüseyin Afşın Tahkim Sözleşmesinin Geçerliliği, Adalet Yayınevi, Ankara,2016, s.241 vd.; Bahtiyar, Anasözleşme, s.210-211.

²⁷³ Pulaşlı Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, Adalet Yayınevi,3.B., Ankara,2018, C.II, s.1138 vd.

²⁷⁴ Y.11.HD., T. 05.12.2012, E. 2011/13485, K. 2012/19915 (Kazancı İçtihat Bankası), (E.T.27.03.2023), Ayoğlu, s.108.

Genel kurul kararlarının iptali davasının tahkime elverişli olduğuna ilişkin görüşe göre, kesin yetki, kesin hüküm ve irade serbestisi gibi konular bir tahkim engeli oluşturmayacak olmasına rağmen iptale ilişkin davanın hakemler önünde görülebilmesi için tahkim sözleşmesinde bazı unsurlara yer verilmesi gerekmektedir. Öncelikle tahkim sözleşmesinde davaların birleştirilmesini ve davaya müdahaleyi mümkün kılacak usule ilişkin hükümlere yer verilmesi gerekmekte olup tüm pay sahipleri ile şirketin tahkimde görülen davadan haberdar edilmesi ve hakemlerin seçimi konusunda eşit katılımlarını sağlayacak önlemlerin alınarak yargılamaya başlanması gerekmektedir.²⁷⁵ Başka bir yazara göre ise anonim şirket kuruluş sözleşmesinde veya oy birliği ile karar verilen sözleşme değişikliği ile genel kurul kararlarının iptali davalarının tahkimde çözülmesi öngörülebilecektir.²⁷⁶

Erdem ise genel kurul kararlarının iptali davasının tahkime elverişli olmadığını savunan yazarların tezlerinden yola çıkarak bu davaların tahkime elverişli olduğunu gerekçelendirmiştir. Yazar, TTK m.445'te iptal davasına ilişkin yetkili mahkemenin belirlenmesinin; mahkemenin yetkisinin kesin olduğu anlamına gelmeyeceği aksine iptal davasının hangi mahkemede görüleceğini belirten HMK'da yer alan genel yetki kuralının bir tekrarı niteliğinde olacağını ifade etmiştir.²⁷⁷ Bununla birlikte genel kurul kararlarının iptali davasına ilişkin emredici usul hükümlerinin öngörülmesinin tahkim yoluna başvurulmasına hanel getirmeyecek olup hakem tarafından gerçekleştirilen yargılamalar esnasında da bu emredici usul hükümleri dikkate alınacaktır.²⁷⁸ Ayrıca mukayeseli hukukta da genel kurul kararlarının tahkim ile çözülmeyeceğine ilişkin açık bir hükmün bulunmaması sebebiyle genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davalar tahkime elverişli kabul edilmiştir.²⁷⁹

Konuya ilişkin üçüncü görüşe göre, genel kurul kararlarının iptaline ilişkin uyuşmazlığın tahkime elverişliliği hususunda kural olarak bir engel bulunmamakta olup her somut olaya göre iptali istenen genel kurul kararının içeriğine bakılarak

²⁷⁵ Huysal, s.320-321.

²⁷⁶ Poroy /Tekinalp/Çamoğlu, C.I, s.386.

²⁷⁷ Erdem, Tahkime Elverişlilik, s.12.

²⁷⁸ Erdem, Tahkime Elverişlilik, s.12; Karasu, s.174.

²⁷⁹ Monti, s.99-100; Caprasse, s.167-169 no.169-171.

uyuşmazlığın tahkime elverişli olup olmadığına karar verilmesi gerekmektedir.²⁸⁰ Bu görüşün savunucularından *Yıldırım*'a göre bir uyuşmazlığın tarafların serbest tasarruflarına tabi işlerden olup olmadığı belirlenmesinde o uyuşmazlığa ilişkin usule yönelik hükümlerin varlığı değil içeriğinin dikkate alınması gerekmektedir. Bu sebeple, genel kurul kararlarının iptaline ilişkin uyuşmazlıkların içeriğine bakılarak tahkime elverişliliğin tespit edilmesi gerekmektedir.²⁸¹

Kanaatimizce, genel kurul kararlarının iptaline ilişkin uyuşmazlıkların hakem önünde görülebileceğine ilişkin görüşü benimsemek daha doğru olacaktır. Zira tahkime elverişlilik için öngörülen temel kıstasın tarafların serbest iradesine dayanma olmasından dolayı bir uyuşmazlığın emredici hükümlerle düzenlenmesi tahkime engel bir durum oluşturmaz. Öte yandan, genel kurul kararlarının iptaline ilişkin uyuşmazlığın örneğin davacı pay sahibi ile şirketin aralarında anlaşarak sulh yoluyla sona erdirilebilmesinin yanı sıra alınacak ikinci bir genel kurul kararıyla iptali istenen genel kurul kararına ilişkin anlaşmazlığı ortadan kaldırılabilmek imkânının olması gibi durumların varlığı uyuşmazlığın taraf iradelerine tabi işlerden kabul edilmesini sağlayacak ve uyuşmazlık hakemler önüne görülebilecektir.²⁸²

2.2.1.4. Genel Kurul Kararlarının Yokluk ve Butlanının Tespitine İlişkin Uyuşmazlıklar

Bir hukuki işlemin doğabilmesi için gerekli olan kurucu unsurlarının, emredici hükümlere aykırı olması veya eksik olması işlemi yoklukla sakat kılmaktadır.²⁸³ Bir genel kurul kararının oluşabilmesi için öncelikle genel kurul toplantısı yapılmalı ve toplantıda bir karar alınmalıdır. Söz konusu bu unsurlara aykırı olarak alınan genel kurul kararı yoklukla sakattır.²⁸⁴ Dolayısıyla, karar alınmadığı halde alınmış gibi gösterilmesi, Bakanlık temsilcisinin bulunması gereken toplantılarda bulunmaması veya

²⁸⁰ Taş, s.53-54.

²⁸¹ Yıldırım, s.60.

²⁸² Ayoğlu, s.108-109.

²⁸³ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.198.

²⁸⁴ Pulaşlı, s.389; Şener, s.526.

temsilci tarafından toplantı tutanağının imzalanmaması ile toplantı ve karar yeter sayılarına uyulmadan alınan kararlar yoklukla sakat olacaktır.²⁸⁵

Şeklen dahi var olmayan kararın tespiti, herhangi bir süreye tabi tutulmadan çıkarı olan herkes tarafından talep edilebilecektir.²⁸⁶ Tespit davasıyla elde edilen hüküm yenilik doğurucu olmamakla birlikte açıklayıcı niteliktedir.²⁸⁷ Yokluğun tespiti amacıyla açılan davanın kesinleşmesiyle birlikte artık hüküm herkes için bağlayıcı bir nitelik kazanacaktır.²⁸⁸

Bir hukuki işlemin konusunun emredici hükümlere, kanuna, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı veya imkânsız olması halinde söz konusu hukuki işlem batıl kabul edilecektir.²⁸⁹ TTK m.447’de butlan başlığı altında batıl olan kararların neler olduğu belirtilmiştir ancak hükümde batıl olan kararların sınırlı bir şekilde sayılmadığı anlaşılmakta olup TBK m.26-27 yer alan genel hükümlere aykırı kararlar da batıl sayılacaktır.²⁹⁰

Batıl olan genel kurul kararlarının tespiti amacıyla bir tespit davası açılabilir²⁹¹ ve TTK m.450 hükmü gereği genel kurul kararının butlanına ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesiyle birlikte bütün pay sahipleri hakkında hüküm ifade edecektir.

²⁸⁵ Pulaşlı, s.390; Bahtiyar, s.196; Şener, s.526.

²⁸⁶ Kırca/ Şehirli Çelik/Manavgat, C. II, s.272 vd.; Moroğlu, s.153; Bahtiyar, s.196-198; Pulaşlı, s.390.

²⁸⁷ Bilgili/Demirkapı, s.250; Moroğlu, s.153; Bahtiyar, s.198.

²⁸⁸ Moroğlu, s.153-154; Hendem, s. 140, dñn.603, yokluğun tespiti davası reddedilirse verilen hüküm sadece davanın taraflarını bağlayacağı için aynı veya farklı sebebe dayanarak başka kişilerce yokluğun tespiti davası açılabilir.

²⁸⁹ Bilgili/Demirkapı, s.251.

²⁹⁰ Moroğlu, s.29-32; Bahtiyar, s.199,202; TTK m.447’de genel kurulun, özellikle; pay sahibinin, genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran, pay sahibinin bilgi alma, inceleme ve denetleme haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran, anonim şirketin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan, kararların batıl kabul edileceği belirtilmiştir. Öğretide ise kamu düzeninin tesisi amacıyla getirilen emredici hükümlerden olan TTK m.400’e aykırı denetçi seçilmesi, TTK m.456’ya aykırı sermaye artırımı kararı gibi kararların da batıl olarak kabul edileceği ifade edilmiştir, bkz. Şener, s.527.

²⁹¹ Moroğlu, s.185-186.

Genel kurul kararlarının yokluk ve butlanının tespitine ilişkin davaların tahkime elverişliliği hususunda öğretide, söz konusu uyuşmazlıkların taraf iradelerine tabi işlerden olmaması sebebiyle tahkime başvurulamayacağı belirtilmekle birlikte yapılacak düzenlemelerle tahkim yolunun açılmasının da mümkün olabileceği ifade edilmiştir.²⁹²

Öğretide yer alan bir diğer görüşe göre ise, genel kurul kararlarının yokluk ve butlanının tespitine ilişkin davaların birer tespit davası niteliğini taşıması ve ilgili olan herkes tarafından açılarak şirkete yabancı üçüncü kişilerin de davaya müdahalesinin mümkün olması sebebiyle, tahkime elverişli olarak kabul edilmeyecektir.²⁹³

Tespit ile ilgili davanın kesinleşmesiyle birlikte hüküm, tüm pay sahipleri için hüküm ifade edici olup yokluk ve butlanın tespitine ilişkin davanın reddi halinde ise sadece taraflar arasında geçerli olacaktır. Bu sebeple, söz konusu davaların ayrı bir dava yerine başka bir eda davası içinde bir ön mesele olarak incelenebileceği öğretide ileri sürülen görüşler arasındadır.²⁹⁴ Ancak bu görüşün aksi yöndeki görüşe göre, genel kurul kararlarının geçersizliğine ilişkin uyuşmazlıkların sulh ve kabul yoluyla sonlandırılabilmesi, söz konusu uyuşmazlığa ilişkin öngörülen emredici hükümlerin tahkim yargılaması sırasında da uygulanabilecek olması ile genel kurul kararlarının yokluk ve butlanının tespitine ilişkin dava sonucunda verilen kararın *erga omnes* etkisinden yararlanabilecek olması gibi sebeplerden dolayı tahkime elverişli kabul edilecektir.²⁹⁵

Genel kurul kararlarının yokluk ve butlanının tespitine ilişkin davalar bakımından şirket esas sözleşmesinde yer alan tahkim kaydında, hakem kararlarına *erga omnes* etki tanınacağı belirtilmesiyle birlikte yokluk ve butlanının tespitine yönelik davalar tahkime elverişli hale getirilebilecektir.²⁹⁶

²⁹² Karasu, s.173-174.

²⁹³ Huysal, s.321.

²⁹⁴ Huysal, s.322.

²⁹⁵ Veziroğlu, s.8 vd.

²⁹⁶ Ayoğlu, s.118.

Kanımızca, genel kurul kararlarının yokluk ve butlanının tespitine ilişkin davaların, genel kurul kararlarının iptali davaları ile benzer *erga omnes* etkiye sahip olması tahkime elverişli olarak kabul edilmelerini sağlamayacaktır. Nitekim yokluk ve butlanın tespitine yönelik uyuşmazlıklar bir tespit davası niteliğinde olup hâkim tarafından re'sen dikkate alınmakta ve sadece belli kişilerce bu dava açılmamaktadır. Dolayısıyla söz konusu davaların alakadar olan herkes tarafından açılabilmesinin tahkimin iradi yapısı ile ters düşeceği kanaatindeyiz.²⁹⁷

2.2.1.5. Yönetim Kurulu Kararlarının İptaline İlişkin Uyuşmazlıklar

Yönetim kurulu kararlarının geçersizliğine yönelik hükümler TTK'nın 390 ve 391.maddelerinde yer almaktadır. TTK m.391'de yönetim kurulu kararının batıl olduğunun tespitinin mahkemeden istenebileceği belirtilmiştir. Öte yandan, batıl yönetim kurulu kararlarının düzenlendiği maddenin gerekçesine baktığımızda yönetim kurulu kararlarının iptal edilemeyeceği ifade edilmektedir.

Kanunda sadece yönetim kurulu kararlarının iptali, kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş anonim şirketler için kabul edilmiştir. Ancak kayıtlı sermaye sistemine tabi anonim şirketlerin tüm yönetim kararlarının iptali mümkün olmamakla birlikte, sadece TTK m.460 kapsamında alınan yönetim kurulu kararlarının iptali istenebilecektir.

Kayıtlı sermaye sistemini düzenleyen TTK m.460 hükmüne göre halka açık olmayan bir anonim şirket yönetim kurulu sermaye artırımını kendisine verilmiş yetki tavanı içinde, kanundaki hükümlere göre ve esas sözleşmede öngörülen yetkilendirme şartları uyarınca gerçekleştirilebilir. Yönetim kurulu esas sözleşmede öngörülen yetki sınırları içinde artırımını karara bağlar. Yönetim kurulu kararlarının, TTK m. 445 hükmüne aykırı olması hâlinde kararın ilanı tarihinden itibaren bir ay içinde pay sahipleri ve yönetim kurulu üyeleri tarafından iptal davası açılabilir. Bu davaya TTK'nın 448 ilâ 451 inci maddeleri kıyas yoluyla uygulanır. Bu sayede, 30.12.2012 tarihli ve 28513 sayılı

²⁹⁷ Huysal, s.321-322.

Resmî Gazete’de yayımlanan 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na (SerPK)²⁹⁸ benzer şekilde artırım dolayısıyla yönetim kurulu kararları aleyhine iptal davası açılabilmesi olanağı tanınmıştır.

SerPK’da kayıtlı sermaye sisteminin düzenlendiği 18. maddesinde yönetim kurulunun bu maddedeki esaslar çerçevesinde aldığı kararlar aleyhine, 6102 sayılı Kanun’un genel kurul kararlarının iptaline ilişkin hükümleri çerçevesinde yönetim kurulu üyeleri veya hakları ihlal edilen pay sahipleri, kararın ilanından itibaren otuz gün içinde ortaklık merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde iptal davası açabileceği belirlenmiştir. Kâr payı avansının düzenlendiği SerPK m. 20’de hukuki sorumluluk doğuran hâllerin varlığı hâlinde, pay sahipleri ve yönetim kurulu üyeleri tarafından kararın ilanından itibaren otuz gün içinde, SerPK’nın 18 inci maddesinin altıncı fıkrasına göre iptal davası açılabilmesi hüküm altına alınmıştır.

Öğretide yer alan bir görüşe göre, yönetim kurulu kararlarına karşı açılacak iptal davası, tarafların serbest iradelerinden ziyade emredici hükümlere tabidir. Bu sebeple, söz konusu uyuşmazlık tahkime elverişli kabul edilmeyecektir.²⁹⁹

SerPK’da yönetim kurulu kararlarının iptaline ilişkin düzenlemelerin TTK’da düzenlenen genel kurul kararlarının iptaline ilişkin hükümlere benzerliği sebebiyle halka açık anonim şirketlerde yönetim kurulu kararlarının iptaline yönelik uyuşmazlıkların hakemler önüne getirilmesinde herhangi bir sakınca bulunmadığı da öğretilerde belirtilen görüşler arasındadır.³⁰⁰

Öğretide yer alan başka bir görüşe göre, esas sözleşmede yer alan tahkim şartının şekli esas sözleşme hükmü niteliğine sahip olması sebebiyle, esas sözleşmede tahkim şartının öngörülebilmesi için bütün pay sahiplerinin oy birliğinin aranması gerekmektedir. Halka açık anonim şirketlerin yapısı gereği bu şirketlerde söz konusu durumun gerçekleşmesi mümkün değildir. Tüm bu sebeplerden dolayı ikili bir ayrıma gidilerek

²⁹⁸ RG. T.30.12.2012, S.28513.

²⁹⁹ Bahtiyar, Ana Sözleşme, s.211.

³⁰⁰ Huysal, s.330.

yönetim kurulu kararlarının iptali ile ilgili uyuşmazlıkların halka açık anonim şirketlerde tahkime elverişsiz; halka açık olmayan anonim şirketler için ise tahkime elverişli olarak kabul edilmelidir.³⁰¹

Esas olarak TTK m. 460' ta düzenlenen konularda karar alma yetkisi genel kurula aittir. Asıl yetkili olan genel kurulun karar alması durumunda genel kurul kararının iptaline yönelik uyuşmazlık tahkime elverişli kabul edilmektedir. Haliyle genel kurul yerine geçerek TTK m. 460'ta yer alan konulara ilişkin karar alan yönetim kurulunun verdiği karara karşı, bu kararın iptali istemli uyuşmazlıklar tahkimde çözümlenebilecektir.³⁰²

Sonuç olarak, her ne kadar TTK m. 460 hükmünün gerekçesinde yönetim kurulu kararlarının iptal edilemeyeceği belirtilse de ilgili maddede kayıtlı sermaye sistemi ile ilgili karar alan yönetim kurulu kararlarının iptalini belirleyen hükümler açıkça düzenlenmiştir. Ayrıca Kanun'da yönetim kurulu kararlarının iptaline ilişkin düzenlemelerin sınırlandırıcı ve emredici bir biçimde düzenlenmesi, tahkime elverişlilik için bir engel teşkil etmemektedir. Bilakis, hakemlerin söz konusu hükümleri dikkate alarak yargılama faaliyetinde bulunmaları, bu uyuşmazlıklar için tahkim yoluna başvurulabileceğini bize göstermektedir.

2.2.1.6. Yönetim Kurulu Kararlarının Yokluk ve Butlanının Tespitine İlişkin Uyuşmazlıklar

Hukuk âleminde hiç meydana gelmemiş ve şeklen dahi var olmayan bir hukuki işlem yoklukla malul iken şeklen var olan fakat bir hukuki işlemin emredici hukuk kurallarına aykırı olması halinde ise işlem batıl kabul edilecektir.³⁰³ TTK m. 391'de batıl yönetim kurulu kararlarına ilişkin düzenlemeler yer almakta olup yönetim kurulu kararlarının

³⁰¹ Ayoğlu, s.116.

³⁰² Ayoğlu, s.116-117.

³⁰³ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.225; TTK m.391'de özellikle; eşit işlem ilkesine aykırı olan, anonim şirketin temel yapısına uymayan veya sermayenin korunması ilkesini gözetmeyen, pay sahiplerinin, özellikle vazgeçilmez nitelikteki haklarını ihlal eden veya bunların kullanılmasını kısıtlayan ya da güçleştiren, diğer organların devredilemez yetkilerine giren ve bu yetkilerin devrine ilişkin kararların batıl olarak kabul edileceği ifade edilmiştir.

yokluğuna ilişkin TTK'da hüküm bulunmamasına rağmen TTK m.1, TMK m.5 ile TBK m.26 ve m.27'de yer alan genel hükümler uygulanabilecektir.³⁰⁴

Bir yönetim kurulu kararından bahsedilebilmesi için öncelikle yönetim kurulu toplantısının yapılması ve emredici hükümlere uygun şekilde karar alınması gerekmektedir. Bu unsurlardan birinin bulunmaması yönetim kurulu kararını yok veya batıl hale getirecektir.³⁰⁵ Ayrıca TTK m. 391'de belirtilen hallerde yönetim kurulu kararı batıl kabul edilecektir. Ek olarak, yönetim kurulu kararının batıl olduğunun tespiti mahkemeden istenebilmektedir.

Öğretide yönetim kurulu kararlarının yokluk ve butlanının tespitine yönelik davaların tahkime elverişliliği hususunda aktarılan bir görüşe göre, geçersizliğin tespitine ilişkin verilecek kararların *erga omnes* etkisi sebebiyle tahkime elverişli kabul edilmeyecektir.³⁰⁶

Diğer bir görüş ise esas sözleşmede tüm pay sahiplerinin oy birliği ile kabul edilen tahkim şartı, şirket alacaklıları için bağlayıcı olmayacaktır. Öte yandan, yönetim kurulu kararının butlanının hâkim tarafından re'sen dikkate alınması, butlanının tespitine ilişkin davada verilen kesin hükmün herkesi etkilemesinin yanı sıra TTK'da butlana ilişkin hükümlerin emredici hüküm niteliğinde olması gibi sebeplerden dolayı yönetim kurulu kararlarının butlanının tespiti davası tahkime elverişli kabul edilmeyecektir.³⁰⁷

Yukarıda anılan görüşün aksi yönde ise, yönetim kurulu kararlarının yokluk ve butlanının tespitine ilişkin davaların tahkime elverişli olduğu ve esas sözleşmede yer alan tahkim şartında yapılacak bir düzenleme ile hakem kararlarına da *erga omnes* etkinin tanınabileceği ifade edilmiştir.³⁰⁸

³⁰⁴ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.225.

³⁰⁵ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.226.

³⁰⁶ Huysal, s.329-330.

³⁰⁷ Sayın Hediye Bahar, Pay Sahibi Haklarının Korunması Kapsamında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Butlanı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2014, s.291.

³⁰⁸ Ayoğlu, s.118.

Bizim görüşümüze göre genel kurul kararlarının yokluk ve butlanının tespitine ilişkin uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği hususunda yaptığımız açıklamalarımıza benzer şekilde, uyuşmazlık bir tespit davası niteliğindedir. Bu sebeple söz konusu dava, hâkim tarafından re'sen dikkate alınmakta ve sadece belli kişilerce değil alakadar olan herkes tarafından açılabilir. Bu özelliği sebebiyle tahkimin iradi yapısına uygun düşmeyeceği için tahkime elverişli kabul edilmemesi gerekmektedir.

2.2.2. Malvarlığı Haklarından Kaynaklı Uyuşmazlıklar ve Tahkime Elverişliliği

2.2.2.1. Malvarlığı Haklarından Kaynaklı Uyuşmazlıklar

Payın malikine sağladığı mali haklar; kâr payı (temettü), hazırlık devresi faizi, tasfiye payı, sermaye artırımlarında yeni çıkarılan paylardan öncelikle alma(rüçhan) hakkıdır. Bu bölümde pay sahibinin malvarlığı haklarından kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği hususu incelenmeden önce kısaca malvarlığı haklarına ilişkin bilgiler verilecektir.

Kâr payı hakkı, pay sahibinin en önemli mali haklarından olup şirkete koyduğu sermayenin hukuki bir semeresidir.³⁰⁹ Genel olarak her pay sahibi, kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtılması kararlaştırılmış net dönem kârına, payı oranında katılma hakkına haiz olduğu TTK m. 507/1'de belirlenmiştir. Bir başka deyişle, esas sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde kâr payı, pay sahibinin sermayeye katılma oranıyla orantılı olarak dağıtılacaktır.³¹⁰ Ancak TTK m. 478'de kuruluş esas sözleşmesi ile veya esas sözleşme değiştirilerek kâr payı, tasfiye payı, rüçhan ve oy hakkı gibi haklarda, bazı paylara imtiyaz tanınabileceği belirtilmiştir.

Kâr payları ile kazanç paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dâhil kullanılmasına dair kararlar genel kurul tarafından alınacaktır. Bu sebeple kâr payı alma hakkı pay sahibi için vazgeçilmez bir hak

³⁰⁹ İmregün, s.290; Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.298.

³¹⁰ Tekinalp, s.357.

olmasına rağmen genel kurul tarafından belirlendiği için zayıf nitelikte bir haktır.³¹¹ Genel kurulun kâr payı dağıtımına ilişkin kararı üzerine kâr payı bir alacak hakkına dönüşerek üçüncü kişilere devri mümkün hale gelecektir.³¹² Ayrıca genel kurul veya yönetim kurulu tarafından belirlenen dağıtım tarihi ile kâr payı muaccel hale gelmektedir.³¹³

TTK m. 509'da kâr payının ancak net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabileceği düzenlenmiştir. Öte yandan, kâr payı ile yedek akçeler arasında ilişkinin önemi TTK m. 523'te ortaya konulmuş olup kanuni ve esas sözleşmede öngörülen isteğe bağlı yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine dağıtılacak kâr payının belirlenemeyeceği ifade edilmiştir.³¹⁴

Pay sahibinin mali haklarından bir diğeri ise hazırlık dönemi faizidir. Anonim ortaklıklarda kural olarak sermaye için faiz ödenmez. Yasağın temeli, pay sahiplerinin alacaklı olmayıp şirketin malvarlığına katılan kimselerden olmasından kaynaklanmakta olup bu yasak, sermayenin korunması ilkesine hizmet etmektedir.³¹⁵ Nitekim, pay sahiplerine sermaye için faiz ödenmesi bir nevi esas sermayenin geri verilmesi anlamına gelecektir. Sermaye için faiz ödenmemesinin istisnası ise hazırlık dönemi faizi olup TTK m. 510 hükmüne göre işletmenin tam bir şekilde faaliyete başlamasına kadar geçecek hazırlık dönemi için pay sahiplerine, belirli bir faiz ödenmesi esas sözleşmede öngörülebilecektir.

Aynı hükmün ikinci fıkrasında sermaye artırımlarında da hazırlık devresi faizi ödenebileceği belirlenmiştir. Hükümde belirtildiği üzere, hazırlık devresi faizinin ifa edilebilmesi için esas sözleşmede hüküm bulunması gerekli olmamakla birlikte genel

³¹¹ Bilgili/Demirkapı, s.344.

³¹² Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.299.

³¹³ Tekinalp, s.357; Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.299.

³¹⁴ Yedek akçe kavramına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.300-302.

³¹⁵ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.304; Öçal Akar, Anonim Şirketlerde Hazırlık Devresi Faizi, İktisat ve Maliye Dergisi, C. XVIII, S.2, s.56; Poroy/ Tekinalp / Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II, s.7.

kurul tarafından faiz ödenmesine karar verilebilecektir.³¹⁶ Son olarak, öğretide hazırlık devresi faizinin gerçek manada bir faiz alacağı olmadığı pay sahibinin koymuş olduğu sermayeye karşılık bir alacak hakkı olduğuna ilişkin görüşler de ileri sürülmektedir.³¹⁷

TTK m. 461’de her pay sahibinin, yeni çıkarılan paylardan, sermaye oranına göre, öncelikli pay alma hakkına sahip olduğu ifade edilmekle birlikte söz konusu hakkın genel kurul kararı ile sınırlandırılabilmesi veya kaldırılabilmesi ifade edilmiş olup maddeden anılan hakkın müktesep bir hak olmadığı anlaşılmaktadır.³¹⁸ Pay sahiplerinin pay almada öncelik hakkı genel kurulda haklı sebeplerin varlığı halinde ve en az sermayenin yüzde altmışının olumlu oyu ile sınırlandırılacak ya da kaldırılacak olup bu esaslara aykırı olarak alınan genel kurul kararı iptal edilebilecektir.³¹⁹

Bahsi geçen hak ayrıca pay sahibinin anonim şirketteki sermaye oranının korumasına aracılık eden bir hükümdür.³²⁰ Söz konusu hakkın pay sahibi tarafından kullanılabilmesi için öncelikle şirketin sermaye arttırımına giderek yeni paylar çıkarması zorunludur.³²¹ Bir başka deyişle, sermaye arttırımı sonucu pay sahibinin yeni pay alma hakkı soyut bir haktan somut emredici nitelikte olmayan³²² bir hakka dönüşmektedir.³²³

Tasfiye gerektirmeyen sona erme halleri dışında şirketin sona ermesi durumunda gerçekleştirilecek tasfiye sonucu kalan şirketin malvarlığı üzerinde pay sahibinin tasfiye payı alma hakkı mevcuttur.³²⁴ Bu durum, TTK m. 507’de şirketin sona ermesi hâlinde her pay sahibinin, tasfiye sonucunda kalan tutara payı oranında katılacağı şeklinde ifade edilmiştir. Tasfiye hâlinde bulunan şirketin borçları ödendikten ve pay bedelleri geri verildikten sonra kalan tutarın, esas sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa pay sahipleri

³¹⁶ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.305.

³¹⁷ Bilgili/Demirkapı, s.350; Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.295.

³¹⁸ Bilgili/Demirkapı, s.351.

³¹⁹ Şener, s.586.

³²⁰ Tekinalp, s.361.

³²¹ Adıgüzel Burak, Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Sınırlanması veya Kaldırılması, GÜHFD, 2014, C. XVIII, S.1, s. 2; Şener, s. 586.

³²² Tekinalp, s.361.

³²³ Adıgüzel, s.2; Şener, s.586, dpn.300; Ayrıca söz konusu durum 11. HD.T.14.12.1982, E.1982/4988, K.1982/5387 kararı ile de ifade edilmiştir.

³²⁴ İmregün, s.303; Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.306.

arasında, pay sahibinin sermaye payı için şirkete yaptığı ödemelerle ve imtiyaz hakları oranında dağıtılacağı ifade edilmiştir.

2.2.2.2. Malvarlığı Haklarından Kaynaklı Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği

Pay sahibinin malvarlığı haklarına ilişkin yapılan açıklamaların ardından malvarlığı haklarından kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde tahkime başvurulup başvurulamayacağı konusu üzerine incelemelerde bulunulacaktır.

Öğretide, kâr payı alma, tasfiye payına iştirak, bedelsiz pay edinme, yeni çıkarılan paylardan öncelikle alma (rüçhan) hakkı, hazırlık dönemi faizi alma ve tesislerden yararlanma hakkı gibi emredici hükümlerle düzenlenmeyen mali haklardan kaynaklanan anlaşmazlıkların esas sözleşmede öngörüleebilecek tahkim şartı ile çözümlenebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca, malvarlığına ilişkin uyuşmazlıkların, münhasıran devlet yargısına tabi kılınmadıkça tahkim yargı yolu ile çözümlenebileceği ve pay sahibinin ekonomik menfaatlerinin emredici hükümlerle düzenlenmesinin tahkime engel oluşturmayacağı belirtilmiştir.³²⁵

Benzer görüşü savunan diğer yazarlara göre, şirket malvarlığına ilişkin uyuşmazlıkların diğer ülke hukuklarında olduğu gibi Türk hukukunda da tahkime elverişli kabul edilmesi gerekmektedir.³²⁶ Pay sahibinin malvarlığına ilişkin uyuşmazlıklar esasen MTK m.1 ve HMK m.408’de belirtilen tahkime elverişlilik şartlarından olan tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklardan kabul edildiği için tahkim yargı yolu tercih edilebilecektir.³²⁷

Kâr payı dağıtımı, hazırlık devresi faizi veya diğer malvarlığından doğan uyuşmazlıklar bir genel kurul kararından kaynaklanmışsa bu kararın iptali talep edilebilecektir. Öte yandan, özellikle kâr payının dağıtımına yönelik bir uyuşmazlığın anonim şirket esas sözleşmesinden değil de tahkim kaydı içeren pay sahipleri sözleşmesinden

³²⁵ Karasu, s.173-174.

³²⁶ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s. 211; Huysal, s.303.

³²⁷ Huysal, s.303.

kaynaklanması da söz konusu olabilmektedir. Söz konusu durumda pay sahipleri sözleşmesi sadece taraflar arasında hüküm ve sonuç doğuracak olmasından dolayı anılan sözleşmeye aykırı kâr dağıtımına ilişkin şirkete karşı dava açılması mümkün olmamakla birlikte tahkim kaydı ihtiva eden sözleşmenin tarafları olan şirket ortakları pay sahipleri sözleşmesine aykırı kâr payı dağıtımına ilişkin birbirlerine karşı talepte bulunabilecektir.³²⁸

2.2.3. Azınlık Pay Sahibinin Haklarından Kaynaklı Uyuşmazlıklar ve Tahkime Elverişliliği

2.2.3.1. Azınlık Pay Sahibinin Haklarından Kaynaklı Uyuşmazlıklar

Anonim ortaklıklar yapıları gereği çoğunluk ilkesine yönetilirler. Bu ilkeden yola çıkarak TTK m. 411 hükmüne göre sermayenin en az onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahipleri, azınlık pay sahiplerini oluşturacaktır. Bir başka deyişle, esas sermayenin egemen çoğunluğun dışında kalan pay sahipleri azınlık pay sahipleridir. Hatta çoğunluk payın dışında azlık pay, tek bir pay sahibinin elinde bulunduğu takdirde de tek pay sahibi azınlık pay sahibi olarak kabul edilecektir.³²⁹

Esasen kanunda azınlık kavramı tanımlanmamakla birlikte oransal olarak hangi sermaye miktarına sahip olunması durumunda azınlık pay sahibi olarak nitelendirileceği belirtilmiştir. TTK ve öğretide yer alan belirlemelerden yola çıkacak olursak azınlık pay sahiplerinin belirlenmesinde pay sahiplerinin sayısından ziyade esas sermayedeki sermaye payları etkili olmaktadır.³³⁰

³²⁸ Huysal, s.303-304.

³²⁹ Helvacı Mehmet: “Anonim Ortaklıkta Ticaret Hukukundan Kaynaklanan Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği ve Tanımı”, Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan, İstanbul 1998, s. 297; Zorluor Onur, Anonim Şirketlerde Azınlık Haklarının Kötüye Kullanılmasına Karşı Çoğunluğun Korunması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul,2020, s.10; Karasu Rauf, Anonim Şirket Yönetim Kurulunda Belirli Grupların Temsil Edilme Hakkı, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Yıl 2016, C.: 2, Sayı: 1, s.35.

³³⁰ Ulusoy Erol, Anonim Şirketlerde Azınlık Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkarılması, BAÜHFD 2014, C. 9, S. 117-118, s.80; Turan Mustafa, Şirketler Topluluğunda Azınlık Pay Sahiplerinin Menfaatlerinin Korunması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022, s.6.

Genel kurul iradesini çoğunluk ilkesine göre alacağı kararlar ile açıklamaktadır. Bu sebeple, çoğunluk tarafından alınan kararların azınlık pay sahiplerini bağlayıcı etkiye sahip olması, azınlığın menfaatlerinin gözetilmeden karar alınabilmesi veya azınlığın zararına olabilecek kararların alınması ihtimaline karşı azınlık pay sahiplerinin kanuni düzenlemelerle korunması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.³³¹ Azınlığın, çoğunluk ile çıkabilecek çıkar anlaşmazlıklarından koruma, azınlık tarafından tek yanlı irade beyanıyla kullanılabilen, herhangi bir organın onayına tabi olmayan talep hakkı niteliğinde olan azınlığa sağlanan haklar ile sağlanmaktadır.³³²

Azınlık pay sahipleri için öngörülen hakların bazıları 6762 sayılı önceki Ticaret Kanunu'nda mevcut olmakla birlikte 6102 sayılı TTK'ya aktarılmıştır. Öte yandan, yönetim kurulunda temsil edilmeyi talep hakkı, denetçinin görevden alınması ve yeni denetçi atanmasını talep hakkı, nama yazılı pay senetlerinin bastırılmasını talep hakkı ile haklı nedenlerle şirketin feshini talep hakkı yeni TTK ile azınlık pay sahipleri için öngörülmüş haklardandır.³³³

Çalışmamızın ana konusu olan tahkime elverişliliğin azınlık pay sahiplerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar açısından incelenmesine geçmeden önce kısaca azınlık pay sahibinin haklarını incelemekte fayda olduğunu düşünmekteyiz.

Anonim ortaklığın yönetim ve temsil organı olan yönetim kurulu üyelerinin seçimi TTK m. 408 gereği genel kurul tarafından belirlenecektir. Genel kurul tarafından yönetim kurulu üyelerinin belirlenmesine ilişkin verilecek kararlar çoğunluk ilkesi gözetilerek alınacaktır.³³⁴ Böylelikle, çoğunluk pay sahibinin iradesinin anonim şirket yönetim ve temsilinde etkili olması halinde azınlık pay sahiplerinin menfaatlerinin zarara uğraması

³³¹ Azınlığın neden kanuni korumaya ihtiyaç duyacağına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Kayıklık Abdurrahman, Anonim Şirkette Azınlığın Korunması: Kim İçin, Neden ve Nasıl Bir Koruma? İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 80 S. 2, Yıl 2022 s.420 vd.

³³² Helvacı, Azınlık, s.297; Yörtem Yılmaz , Anonim Ortaklıklarda Ticaret Kanunundan Kaynaklanan Azınlık Hakları, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8-9 S. 8-9-10-11, Yıl 2004,s.176-177.

³³³ 6762 sayılı TTK'da mevcut olan azınlık hakları ile yeni TTK'da öngörülmüş azınlık haklarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Tekinalp, s.334-336.

³³⁴ Ulusoy Erol / Falcioğlu M. Özgür, Azınlığın Yönetim Kurulunda Temsili, Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları, Ankara 2014, s. 139. Turan, s.26.

ihtimali karşımıza çıkacaktır.³³⁵ Kanun koyucu da bu olasılığı bertaraf etmek adına TTK m.360' ta azınlığa yönetim kurulunda temsil edilme hakkı öngörmüştür.

İlgili hükme göre, esas sözleşmede öngörülme şartı ile belirli pay gruplarına, özellik ve nitelikleriyle belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine ve azlığa yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınabilir. Bu amaçla, yönetim kurulu üyelerinin, belirli bir grup oluşturan pay sahipleri, belirli pay grupları ve azlık arasından seçileceği esas sözleşmede öngörülebileceği gibi esas sözleşmede yönetim kurulu üyeliği için aday önerme hakkı da tanınabilir. Genel kurul tarafından yönetim kurulu üyeliğine önerilen adayın veya hakkın tanındığı gruba ve azlığa mensup adayın haklı bir sebep bulunmadığı takdirde üye seçilmesi zorunludur.

Genel kurulun devredilmez görev ve yetkileri arasında kanunda öngörülen istisnalar dışında denetçinin seçimi ile görevden alınması sayılmıştır. Ancak genel kurul tarafından denetçi seçilebilmesine rağmen TTK m. 399'da belirtildiği üzere denetçinin görevden alınması genel kurul kararı ile gerçekleşmemekte olup denetçinin görevden alınması ve yeni bir denetçi atanmasının mahkemeden talep edilmesi gerekmektedir.³³⁶

Sermayenin yüzde onunu, halka açık şirketlerde esas veya çıkarılmış sermayenin yüzde beşini oluşturan pay sahipleri, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden başka bir denetçi atanmasını talep edebilecektir. Azınlık pay sahiplerince bu hakkın kullanılabilmesi için öncelikle denetçinin tarafsız ve bağımsız davranmaması gibi haklı sebeplerin varlığı aranmaktadır.³³⁷

Denetçinin azlini ve yeni bir denetçi atanmasını sağlamaya yönelik bu hakkın azınlık tarafından kullanılabilmesi için azınlığın denetçinin seçimine genel kurulda karşı oy vermiş, karşı oyunu tutanağa geçirtmiş ve seçimin yapıldığı genel kurul toplantısı

³³⁵ Turan, s.26.

³³⁶ Turan, s.30.

³³⁷ Zorluer, s.49.

tarihinden itibaren geriye doğru en az üç aydan beri şirketin pay sahibi sıfatını taşıyor olması gerekmektedir.

Genel kurulun; yönetim kurulu, tasfiye memurları ve TTK m. 411 ve 412’de ifade edildiği üzere azınlık pay sahiplerinin yanı sıra yönetim kurulunun, devamlı olarak toplanamaması, toplantı nisabının oluşmasına imkân bulunmaması veya mevcut olmaması durumlarında, mahkemenin izniyle, tek bir pay sahibi tarafından da toplantıya çağırılması mümkündür.³³⁸

Sermayenin en az onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahipleri veya esas sözleşmeyle öngörülmesi halinde daha az pay sahibi tarafından yönetim kurulundan, yazılı olarak gerektirici sebepleri ve gündemi belirterek, genel kurulu toplantıya çağırmasını veya genel kurul zaten toplanacak ise, karara bağlanmasını istedikleri konuları gündeme koymasını isteyebilirler. Azınlık pay sahipleri tarafından toplantıya çağrı ve gündeme madde konulması istemi noter aracılığıyla yapılması gerekmektedir.

Yönetim kurulu, azınlık pay sahiplerince yapılan genel kurulu toplantıya çağırma ve gündeme madde ekletme istemine ilişkin çağrıyı kabul ettiği takdirde genel kurul en geç kırk beş gün içinde yapılacak şekilde toplantıya çağırır; aksi hâlde çağrı doğrudan azınlık pay sahiplerince yapılır.³³⁹

Pay sahiplerinin çağrı veya gündeme madde konulmasına ilişkin istemleri yönetim kurulu tarafından reddedildiği veya isteme yedi iş günü içinde olumlu cevap verilmediği

³³⁸ Tek bir pay sahibinin genel kurulu toplantıya çağırmasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Karaege Özge, Anonim Şirketlerde Tek Pay Sahibinin Genel Kurulu Toplantıya Çağrı Yetkisi (TTK m. 410/2), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XIX, S.4, Ankara, 2015, s.84 vd.

³³⁹ Azınlık pay sahiplerinin mahkemeye başvurmadan doğrudan genel kurulu toplantıya çağırabilip çağıramayacağına ilişkin tartışmalar için bkz. Kendigelen Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 3. B., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016; Çamoğlu Ersin, Anonim Ortaklık Genel Kurulunu Toplantıya Kimler Çağırır?, Yargı Dergisi 2012, S. 204, s. 11-18. (Genel Kurul)

takdirde; aynı pay sahiplerinin başvurusu üzerine, genel kurulun toplantıya çağırılmasına şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi karar verebilecektir.

Bir diğer azınlık pay sahibi hakkı ise finansal tabloların görüşülmesinin ertelenmesini talep hakkıdır. TTK m.420'ye göre finansal tabloların müzakeresi ve buna bağlı konular, sermayenin onda birine, halka açık şirketlerde yirmide birine sahip pay sahiplerinin istemi üzerine, genel kurulun bir karar almasına gerek olmaksızın, toplantı başkanının kararıyla bir ay sonraya bırakılabilecektir. Bir aylık süre asgari bir süre olmakla birlikte azınlık tarafından onay verildiği takdirde daha uzun bir süre ile ertelemenin yapılması mümkündür.³⁴⁰ Hükme bakıldığında, azınlık pay sahiplerinin finansal tabloların görüşülmesinin ertelenmesini talep edebilmesi için herhangi bir neden öne sürmelerine gerek olmadığı anlaşılmaktadır. Ek olarak, azlığın erteleme talebi genel kurulca oylanmayacak olup ayrıca azlığın herhangi bir talebi olmamasına rağmen genel kurul tarafından resen erteleme kararı verilmeyecektir.³⁴¹ Öte yandan, azınlık pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamında finansal tabloları inceleyebilmesine imkân tanındığı takdirde azınlığın finansal tabloların görüşülmesinin ertelenmesini talep etmesine gerek kalmayacak olması da söz konusu durumda bahsedilen iki hak arasındaki sıkı ilişkinin varlığını bize gösterecektir.³⁴²

Azınlık pay sahibinin özel denetçi atanmasını talep etme hakkı da bulunmaktadır. Her pay sahibi, pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için gerekli olduğu takdirde ve bilgi alma veya inceleme hakkı daha önce kullanılmışsa, belirli olayların özel bir denetimle açıklığa kavuşturulmasını, gündemde yer almasa bile genel kuruldan isteyebileceğine ilişkin açıklamalar çalışmamızın pay sahiplerinin idari haklarından kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği kısmında değinilmiştir.

Kanun'un gerekçesinde de ifade edildiği üzere pay sahibinin özel denetçi atanmasına ilişkin talebi genel kurul tarafından oylanması zorunlu bir durumdur. Bu talebin genel kurul tarafından reddedilmesi halinde bir azlık hakkı ortaya çıkmakta olup azınlık pay

³⁴⁰ Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi, C. II, s.1422-1423.

³⁴¹ Tekinalp, s.335; Aksi yönde görüş için bkz. Şener, s.491.

³⁴² Turan, s.46.

sahipleri üç ay içinde şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinden özel denetçi atamasını isteyebilecektir.

TTK m. 486 ile hamiline yazılı pay senetlerinin, bedelinin tamamını ödeme tarihinden itibaren üç ay içinde yönetim kurulu tarafından pay senetlerinin bastırılıp pay sahiplerine dağıtılacağı belirlenmiştir. Aynı maddeye göre nama yazılı pay senetlerinin bastırılıp nama yazılı pay sahiplerine dağıtılması her pay sahibi tarafından değil sadece azlık pay sahipleri tarafından talep edilebilecektir. Azınlık, pay sahipliğinden doğan hakkını korumaya yönelik bir talep hakkı olan nama yazılı pay senetlerinin bastırılmaması ve dağıtılmaması halinde şüphesiz mahkemeye başvurabilecek olmakla birlikte bir zararın doğması halinde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna da gidebilecektir.³⁴³

Yeni TTK ile düzenlenen azınlık pay sahipleri haklarından birisi de haklı sebeple şirketin feshini talep hakkıdır. TTK m.531’de haklı sebeplerin varlığı halinde emredici nitelikte olan³⁴⁴ sermayenin en az onda birine ve halka açık şirketlerde yirmide birine sahip olan pay sahipleri, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden şirketin feshine karar verilmesini talep edebileceği ifade edilmiştir.

TTK m.531’e göre mahkeme haklı sebeplerin varlığı halinde şirketin feshine karar verebilecek ayrıca fesih yerine, davacı pay sahiplerine, paylarının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerlerinin ödenip davacı pay sahiplerinin şirketten çıkarılmalarına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar verebilecektir. Anlaşılacağı üzere, anılan hüküm ile hâkime geniş bir takdir yetkisi verilerek³⁴⁵ taraflar somut olaya uygun düşen ve kabul edilebilir bir çözümü talep etmeseler dahi mahkeme tarafından bu çözüme hükmedilebilecektir.³⁴⁶

³⁴³ Kaya Esra, Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları, İstanbul Barosu Dergisi, C.: 93, Sayı: 2, Yıl: 2019, s.155; bkz. TTK m.486 madde gerekçesi.

³⁴⁴ Tekinalp, s.336.

³⁴⁵ Tekinalp, s.338.

³⁴⁶ Erdem, Haklı Sebeple Feshi, s.233.

Mahkeme, haklı sebeplere dayanarak şirketin feshinin talep edildiği davada şirketin feshi yerine bilirkişilerce payın gerçek değeri hesaplanarak pay sahibine payın bedelinin ödenmesi koşuluyla şirketten çıkarılmasına karar verebilecektir. Öte yandan, şirketten ortağın çıkarılması kararının yanı sıra somut olaya uygun düşen ve kabul edilebilir bir çözüme de mahkemece karar verilebilecektir. Sonuç olarak, haklı sebeple fesih davasında şirketin feshine son çare (*ultimo ratio*) olarak başvurulacaktır.³⁴⁷

Diğer bir azınlık pay sahibi hakkı ise azınlığın sulh ve ibraya engel olması hakkıdır. Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılamaz. Bu sürenin geçmesinden sonra da sulh ve ibra ancak genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanır. Bununla beraber, esas sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın onaylanmasına karşı iseler, sulh ve ibra genel kurulca onaylanmayacaktır.

2.2.3.2. Azınlık Pay Sahibinin Haklarından Kaynaklı Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği

Azınlık pay sahiplerinin haklarından kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği hususuna gelecek olursak; özellikle öğretide genel kurulun toplantıya çağırılması ve gündeme madde eklenmesi, özel denetçinin atanmasının talep edilmesi, haklı nedenlerle şirketin feshinin talep edilmesi haklarından kaynaklanan uyuşmazlıklar için tahkim yargı yoluna başvurulup başvurulamayacağı tartışılmıştır.

Bizim de katıldığımız ve öğretide yer alan bir görüşe göre, genel kurulun toplantıya çağırılması ve gündeme madde eklenmesine ilişkin talepler azınlık pay sahibinin serbest iradesine tabi işlerdendir. Bu sebeple, çağrı ve gündeme madde konulmasına ilişkin talebin yönetim kurulu tarafından reddedilmesi veya yedi iş günü içinde olumlu cevap verilmemesi durumunda azınlık pay sahipleri tarafından genel kurulun toplantıya çağırılması ve toplantı gündemine madde eklemesine yönelik talepler hakemler önüne

³⁴⁷ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.391.

getirilebilecektir.³⁴⁸ Mukayeseli hukukta da genel kurulun toplantıya çağrılmasına ilişkin taleplerin tahkime elverişli olduğu ve hakemlerin çağrı yapmak üzere görevlendirilecek bir kayyım atayabilecekleri ifade edilmiştir.³⁴⁹ Ayrıca genel kurulun toplantıya çağrılmasına yönelik talebin tahkime elverişliliğine benzer durum, imtiyazlı pay sahipleri özel kurulunun da toplantıya çağrılmasında da söz konusu olacaktır.³⁵⁰

Azınlık pay sahibinin, denetçinin görevden alınması ve yeni denetçi atanması talebi de iki tarafın iradesine ilişkin işlerden kabul edildiği için tahkim yargı yoluna başvurulabilecektir.³⁵¹ Ayrıca benzer durum özel denetçi atanması talebine ilişkin de söz konusu olmakla birlikte yukarıda konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar sebebiyle tekrara düşülmemesi adına bu bölümde bahsedilmeyecektir.³⁵²

Azınlığın finansal tabloların görüşülmesinin ertelenmesine ilişkin talebinin, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkı ile sıkı ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebeple, bilgi alma ve inceleme hakkı talebinin tahkime elverişliliğine benzer şekilde finansal tabloların görüşülmesinin ertelenmesine ilişkin istem de tarafların iradelerine tabi olduğu için tahkime elverişli olarak nitelendirilecektir.

Son olarak, öğretide azınlık pay sahiplerinin haklarından doğan uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği açısından en çok tartışılan konulardan birisi, haklı nedenlerle şirketin feshinin talep edilmesidir. Konuya ilişkin bir görüşe göre, TTK m.531’de haklı sebeplerin varlığı halinde şirketin feshinin şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden talep edilebileceği düzenlemesi sebebiyle ve bu hükmün emredici olarak görevli ve yetkili mahkemeyi belirlemesinden dolayı tahkim şartı ya da hakem anlaşması geçerli olmayacaktır.³⁵³

³⁴⁸ Ayoğlu, s.125-126; Kaldırım, s.126.

³⁴⁹ Caprasse, s.470 no.516.

³⁵⁰ Ayoğlu, s.126; Erdoğan Moroğlu, Hükümsüzlük, s.94 vd.

³⁵¹ Ayoğlu, s.124.

³⁵² Bkz.2.2.1.2. sayılı başlık.

³⁵³ Erdem, Haklı Sebeple Feshi, s.178.

Başka bir görüş ise haklı nedenlerle şirketin feshini isteme davası, tarafların sulh olabileceği bir dava olmamakla birlikte TTK m. 531’de belirtilen davanın görüleceği mahkemenin, kesin yetkili mahkeme olması ve mahkemenin şirketin feshi dışında alternatif çözüm yollarına da hükmedebilmesi sebebiyle uyuşmazlık hakemler önünde çözümlenmeyecektir.³⁵⁴

Öğretide yer alan diğer bir görüşe göre, şirketin feshi kararının genel kurulda alınabilmesi sebebiyle fesih tarafların serbest iradeleri ile tasarruf edecekleri konulardan kabul edilecektir. Ancak haklı sebeplerle fesih davasında mahkemenin fesih dışında diğer çözüm yollarına hükmedebilmesinden dolayı tarafların bu çözümler üzerinde tasarruf imkânının söz konusu olmayacağı ve dava sonunda verilen kararın etkisinin geniş bir kesimde oluşması sebebiyle bu uyuşmazlığın tahkim yargılamasında görülmeceği öğretide ifade edilmiştir.³⁵⁵

Genel olarak, öğretide sona erme davalarının taraf iradelerine tabi işlerden olmaması ve şirketin hukuki varlığını korumak adına davanın reddini savunmak zorunda olması gibi sebeplerden dolayı sona erme davalarının tahkime elverişli olarak kabul edilmeyeceği belirtilmiştir.³⁵⁶

Konuya ilişkin Yargıtay ise “*oysa tahkim konusunda şirket ortakları arasındaki sözleşmede yer alan bir hüküm veya yapılacak bir hakem sözleşmesi geçersizdir. Tahkim, yalnız arzularına tabi olan, yani davalı ve davacının mahkeme kararına gerek olmaksızın aralarında anlaşarak sonuçlandırabilecekleri uyuşmazlıklar konusunda geçerlidir. Hâlbuki bir anonim şirketin feshine dair uyuşmazlığın ortaklar arasında yapılacak anlaşma ile sonuçlandırılması mümkün değildir. Ayrıca, 6102 sayılı TTK’nın 530 ve 531. maddelerinde şirket merkezinin bulunduğu yerdeki Asliye Ticaret*

³⁵⁴ Hanağası Emel, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasının Medeni Usul Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXXII, S. 1, Mart, 2016, s.231-233.

³⁵⁵ Şahin Ayşe, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011, s.315-316.

³⁵⁶ Ayoğlu, s.146.

Mahkemesini yetkili kılan hükümleri de tahkim müessesesi ile bağdaşmamaktadır” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.³⁵⁷

Öğreti ve Yargıtay’ın bu görüşlerinin aksi yönde, bizim de katıldığımız görüşe göre; haklı nedenle fesih davalarında tarafların sulh olmasını engelleyebilecek bir hükmün TMK veya HMK’da olmaması, bu davanın tarafların serbest iradelerine tabi uyuşmazlıklardan olması ile TTK m.531’de mahkemeye tanınan alternatif çözümlere hükmetme yetkisinin hakemler tarafından da kullanılabilmesinden dolayı tahkim yargı yoluna başvurulabilmesi mümkün olacaktır.³⁵⁸ Benzer şekilde, mukayeseli hukukta da anonim şirketlerin haklı nedenle feshine ilişkin davaların tahkime elverişli olduğu kabul edilmiştir.³⁵⁹

Kanımızca, TTK m.531 hükmüne göre haklı nedenle fesih davasının görülebileceği görevli ve yetkili mahkemenin belirlenmesi, tahkim yargı yolu için bir engel oluşturmamaktadır. Zira kesin yetkili mahkemenin belirlenmesi sadece uyuşmazlığın çözümü için devlet mahkemelerinin tercih edilmesi durumunda etkili olacaktır. Ayrıca haklı sebeplerle şirketin feshi davası taraf iradelerine tabi işlerden kabul edilmelidir. Ek olarak, haklı nedenle fesih davası sonucunda mahkemenin karar verebildiği alternatif çözüm yollarına hakemler de karar verebilecektir. Ayrıca, TTK m.531 kapsamında paylarının gerçek değeri ödenerek şirketten çıkarılacak ortakların paylarının gerçek değerinin tespiti tahkimde hem daha kolay hem de daha hızlı olacaktır.³⁶⁰ Bahsi geçen bu sebepler doğrultusunda haklı nedenlerle şirketin feshinin talep edildiği davanın tahkime elverişli uyuşmazlıklardan kabul edilmesi gerekecektir.

³⁵⁷ Y. 11. HD, T.09.04.2014, E.2014/141, K.2014/6951 (Kazancı İçtihat Bankası) (Erişim Tarihi: 27.01.2023)

³⁵⁸ Huysal,146; İlbasmış Hızlısoy Özlem, Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara,2016, s.236-237.

³⁵⁹ Monti, s.104-105.

³⁶⁰ Erdem H. Ercüment, Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Tahkime Elverişliliği, On İki Levha Yayıncılık,1-24, s.16.

2.2.4. Pay Devri

Bu kısımda pay devir işlemlerinden kaynaklanan ve anonim şirket tüzel kişiliğine yöneltilecek uyuşmazlıkların tahkime elverişliliği incelenecek olup çalışmamızın sınırlarını aşmamak adına pay sahipleri sözleşmesi çerçevesinde pay devir işlemlerinden kaynaklanan anlaşmazlıklara değinilmeyecektir.

TTK m.484 hükmüne göre pay senetleri, hamiline veya nama yazılı olarak çıkarılmakta olup emre yazılı olarak çıkarılmamaktadır.³⁶¹ Pay senetleri devir farklılıklarına göre hamiline ve nama yazılı pay senetleri olarak ikiye ayrılmaktadır.³⁶²

Hamiline yazılı pay senetlerinin çıkarılabilmesi için anonim şirket esas sözleşmesinde hüküm olması gerekmektedir. Öte yandan, esas sözleşmede yer alan hükme rağmen TTK m .484'e göre bedelleri tamamen ödenmemiş olan paylar için hamiline yazılı pay senetleri çıkarılamayacaktır. Bu hükme aykırı olarak çıkarılan pay senetleri geçersiz olacaktır. Hamiline yazılı pay senetlerinin devri şirket ve üçüncü kişiler hakkında ancak zilyetliğin geçirilmesi suretiyle payı devralan tarafından Merkezi Kayıt Kuruluşu'na yapılacak bildirimle hüküm ifade edecektir. Hamiline yazılı pay senetlerinin devri doğrudan zilyetliğin geçirilmesi ile gerçekleşebileceği gibi temsilci aracılığı ile iktisap, hükmen teslim, havale, kısa elden teslim yoluyla da mümkündür.³⁶³

Anonim şirketlerde hamiline yazılı pay sentlerinin devrine ilişkin esas sözleşmede hüküm olsa bile kısıtlanamaz ve sınırlandırılmaz nitekim buna ilişkin hükümler geçersiz olarak kabul edilecektir.³⁶⁴ Bir başka deyişle, kanunda hamiline yazılı pay senetlerinin devrini kısıtlayıcı ve sınırlayıcı bir düzenleme bulunmadığından hamiline yazılı pay senetlerinin devri engellenemeyecektir.³⁶⁵

³⁶¹ İmregün, s.361.

³⁶² Poroy Reha, Nama Yazılı Hisse Senetlerinin Devri, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 17, S. 7, s. 302. Er Sefa, Anonim Şirketlerde Pay Devri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale,2016, s.24.

³⁶³ Aydın Beyza Nur, Anonim ve Limited Şirketlerde Pay Kavramı ve Pay Devri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara,2022, s.51.

³⁶⁴ Pulaşlı, s.1449; Er, s.25.

³⁶⁵ Sevi Ali Murat, Anonim Ortaklıkta Pay Devri, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2012, s.171.

TTK m. 490 hükmüne göre nama yazılı pay senetleri ise kanunda veya esas sözleşmede aksi öngörülmedikçe, herhangi bir sınırlandırmaya bağlı olmaksızın devredilebilirler. Nitekim hukuki işlemle devir, ciro edilmiş nama yazılı pay senedinin zilyetliğinin devralana geçirilmesiyle yapılabilir.

Hamiline yazılı pay senetlerinin aksine nama yazılı pay senetleri için devir sınırlaması öngörülmüştür. Kanuni ve esas sözleşmesel sınırlandırma (bağlam) olarak iki farklı şekilde nama yazılı pay senetlerinin devri sınırlandırılabilir.

TTK m. 491’de düzenlenen kanuni sınırlamaya göre bedeli tamamen ödenmemiş nama yazılı paylar, ancak şirketin onayı ile devrolunabilecek ve ayrıca şirket, sadece devralanın ödeme yeterliliği şüpheli ise ve şirketçe istenen teminat verilmemişse onay vermeyi reddedebilecektir. Kanun gerekçesinde bu durum, devralanın ödeme gücüne sahip olması ve dürüst olması halinde şirketin devir işlemine onay vermesi gerektiği aksi durumda, kanuna ve dürüstlük ilkesine aykırı olacağı ifade edilmiştir. Ayrıca devir; mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra yoluyla gerçekleşmişse, payların bedellerinin tümü ödenmemiş olsa bile şirketin onayına gerek olmayacaktır.

Esas sözleşmede nama yazılı pay senetlerinin ancak şirketin onayıyla devredilebileceği öngörebilir. TTK m. 493’e göre esas sözleşmede öngörülmüş önemli bir sebebi ileri sürerek ya da devreden kişiye, devre konu payları/pay senetlerini, başvurma anındaki gerçek değeri ile kendi veya diğer pay sahipleri ya da üçüncü kişiler hesabına almayı önererek anonim şirket borsaya kote edilmemiş bulunan payların (pay senetlerinin) devrine onay vermeyi reddedebilir. Devir için gerekli olan onay verilmediği sürece, payların mülkiyeti ve paylara bağlı tüm haklar devredende kalacaktır.

Anonim şirketin ticaret siciline tescili ile tüzel kişilik kazanmasıyla yönetim kurulunun pay defteri tutma yükümlülüğü doğar. Şirket, nama yazılı pay senedi sahipleriyle, intifa hakkı sahiplerini, ad, soyad, unvan ve adresleriyle, pay defterine kaydeder. Ancak

hamiline yazılı pay senetleri sahiplerinin, pay defterine kaydolmasına gerek olmamakla birlikte senedi elinde bulunduran kimseler pay sahibi olarak kabul edilecektir.³⁶⁶ Nama yazılı pay senedinin devredilmesi durumunda da pay defterine kaydedilmesi gereklidir. Payın usulüne uygun olarak devredildiği veya üzerinde intifa hakkı kurulduğu ispat edilmediği sürece, devralan ve intifa hakkı sahibi pay defterine yazılamaz.

Pay devri ile ilgili ortaya çıkacak uyuşmazlık durumunda anonim şirketin pay devrine onay vermemesi halinde pay defterine kaydın yapılması için hem devreden hem de devralan tarafından şirket tüzel kişiliğine karşı pay defterine kayıt davası ile talepte bulunulabilecektir.³⁶⁷ TTK m. 497/4 kapsamında esas sözleşme veya kanuna aykırı olarak devre onay verilmediği düşünüldüğü takdirde pay defterindeki kaydın düzeltilmesi istemli bir eda davası açılması mümkündür.³⁶⁸

Şirket devredene, paylarını, başvurma anındaki gerçek değeriyle, kendi veya diğer pay sahipleri ya da üçüncü kişiler hesabına almayı önererek, onay istemini reddedebilir. Payların gerçek değerinin tespit edilmesini, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden devralan talep edebilecektir. Bu kapsamda payın gerçek değerinin tespitine ilişkin ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklar için dava açılabilmesi mümkündür.

Yukarıda yapılan açıklamalardan sonra pay defterine kayıt davası ile payın gerçek değerinin tespitine ilişkin açılacak davaların tahkim yargı yolunda görülüp görülemeyeceği sorusu akla gelmektedir. *Bozkurt* tahkime elverişlilik durumunu *Karasu*'nun yaptığı açıklamalardan yola çıkarak bu uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümlenebileceğini ifade etmiştir.³⁶⁹

³⁶⁶ Bilgili/Demirkapı, s.373-374.

³⁶⁷ Ayoğlu, s.148.

³⁶⁸ Ayoğlu, s.149; Er, s.100; Tekinalp Ünal, Anonim Ortaklıkta Yeni Bağlam Sisteminin Esasları (Pay Defteri Hukuku ile), Vedat Kitapçılık,4.B., İstanbul, s.56.

³⁶⁹ Bozkurt Tamer, Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Sınırlandırılması (Bağlam), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara,2015, s.152; malvarlıksal nitelikteki her uyuşmazlığın tahkime elverişli olacağı hatta malvarlıksal menfaatlere ilişkin hükümlerin emredici nitelikte olmasının dahi, uyuşmazlık devlet mahkemesinin münhasır yetkisine tâbi kılınmış olmadıkça, tahkim yoluyla çözümlenebileceğine ilişkin bkz. Karasu, Emredici Hükümler, s.155-156.

Öğretide yer alan bir görüşe göre, pay defterine kayıt davası ile payların gerçek değerinin tespit edilmesine ilişkin uyuşmazlıkların HMK m. 408 ile MTK m. 1 hükümleri anlamında iki tarafın iradesine tabi işler niteliğinde olması sebebiyle tahkime elverişli olarak kabul edilmekle birlikte, esasen, esas sözleşmede yer alan tahkim şartının şekli (gerçek olmayan) bir esas sözleşme hükmü olması sebebiyle pay iktisap ederek şirkete katılan yeni pay sahipleri tahkim şartı ile bağlı olmayacaktır. Ancak esas sözleşmede yer verilen tahkim şartı ile bağlı mevcut pay sahiplerinin payı devralması durumunda pay devir işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde tahkim yargı yoluna gidilebilecektir.³⁷⁰

Aynı yönde başka bir görüşe göre, payın gerçek değerinin tespitine ilişkin davanın tahkime elverişli olmasına rağmen esas sözleşmede yer alan tahkim şartının maddi esas sözleşme hükmü taşıması ve payı yeni iktisap eden pay sahiplerinin tahkim şartı ile bağlı olmamasından dolayı bu davaların çözümünde tahkime kuşkuyla bakılması gerekmektedir.³⁷¹

Bizim görüşümüze göre ise, pay devir işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar iki tarafın iradesine tabi işlerden oldukları için tahkime elverişli olarak kabul edilmelidir. Öte yandan, esas sözleşmede yer alan tahkim şartının maddi veya şekli esas sözleşme hükmü niteliğinden yola çıkılarak yapılan tartışmalar için ise; tahkimin iradi yapısından dolayı esas sözleşmede yer alan tahkim şartı maddi olmayan esas sözleşme hükmü olarak nitelendirilmeyecektir. Zira esas sözleşmenin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'ne tescili ve ilanı ile sözleşme şirketin temel yapısını ilgilendiren normlar bütünü haline gelecek ve payı devralan yeni pay sahipleri, ister kuruluş esas sözleşmesinde yer alan ister esas sözleşme değişikliği ile sözleşmeye dâhil olan tahkim şartı ile bağlı olacaklardır.

³⁷⁰ Ayoğlu, s.149-150.

³⁷¹ Murat Yusuf Akın, Anonim Ortaklıkta Bağlı Nama Yazılı Hisseler, Birinci Basından Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul,2014, s.104-106.

2.3. PAY SAHİPLİĞİNDEN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLERDEN KAYNAKLI UYUŞMAZLIKLARIN TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ

2.3.1. Genel Olarak

Payın malikine yüklediği asli borç, şirkete karşı taahhüt ettiği sermaye koyma borcudur. Sermaye koyma borcunun tek istisnasını ise ikincil yükümlülükler ve sır saklama yükümlülüğü oluşturmaktadır. Pay sahiplerine esas sözleşme ile konusu para olmayan çeşitli yükümlülükler getirilebilir ve söz konusu yükümlülükler şirket kuruluş esas sözleşmesi ile öngörülmemiş ise sonradan esas sözleşmeye konulmaları durumunda pay sahiplerinin oy birliğinin aranması gerekmektedir.³⁷² Ayrıca, esas sözleşmenin hazırlanmasından şirketin ticaret siciline tescil ve ilanına kadar olan ve kuruluş olarak nitelendirilen süreç boyunca kurucu ortakların kuruluş işlemlerinden kaynaklanan hukuki sorumlulukları bulunmaktadır.

Çalışmamızın bu kısmında sermaye koyma borcundan ve kuruluştan doğan sorumluluktan kaynaklanan uyuşmazlıklara değinilecek olup bu uyuşmazlıkların tahkime elverişlilik durumları incelenecektir.

2.3.2. Sermaye Koyma Borcundan Kaynaklanan Uyuşmazlıklar

Anonim şirketlerde hukuki dayanağını TTK m. 480'den alan tek borç ilkesi gereği kanunda öngörülen istisnalar dışında, esas sözleşmeyle pay sahibine, pay bedelini veya payın itibarî değerini aşan primi ifa dışında borç yükletilemeyecektir. Bu borç pay sahibinin gerek anonim şirkete gerekse diğer pay sahiplerine karşı taahhüt ettiği sermayeyi ödeme borcudur.³⁷³ Pay sahipleri sermaye koyma borcunu ifa ettikten sonra kendi rızaları dışında yeni ve ek bir sermaye borcu öngörülmesi mümkün değildir.³⁷⁴

³⁷² Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.287; Bilgili/Demirkapı, s.333-334.

³⁷³ Tekinalp, s.388.

³⁷⁴ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.293.

Sermaye koyma borcunun muacceliyetine ilişkin TTK m. 344 uyarınca pay sahibi tarafından nakden taahhüt edilen payların itibarî değerlerinin en az yüzde yirmi beşi tescilden önce, gerisi de şirketin tescilini izleyen yirmi dört ay içinde ödenir. Payların çıkarma primlerinin tamamı tescilden önce ödenmesi gerekmektedir. Bu süre ne esas sözleşme ile ne de yönetim kurulu kararıyla uzatılabilir.³⁷⁵ Geriye kalan kısım için ödeme tarihleri esas sözleşmede gösterilmemişse yönetim kurulu tarafından yapılan çağrı ile muaccel hale gelir.³⁷⁶ Aynı sermaye taahhüt edilmiş ise şirketin tescili ile muacceliyet kazanır. TTK m.128/6 hükmüne göre aynı hakların tapu siciline tescili istemi ile diğer sicillere yapılacak tescillerle ilgili bildirimler, ticaret sicili müdürü tarafından, ilgili sicile resen ve hemen yapılır. Ayrıca şirketin tek taraflı istemde bulunabilme hakkı da mevcuttur.

Sermaye koyma borcunun borçlusu, payı taahhüt eden kişidir. Eğer pay tamamen ödenmeden devredilmişse borçlu sıfatı payı devralana aittir. Öte yandan, karşılığı tamamen ödenmemiş payların devri için şirketin onayı gerekir.³⁷⁷ Ayrıca payın miras, cebri icra, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri hükümlerine göre külli olarak intikal ettiği durumlarda sermaye koyma borçlusu payı iktisap eden gerçek ya da tüzel kişidir.³⁷⁸ Ancak bu gibi durumlarda devir gerçekleştiğinde şirketin onayı aranmayacaktır.

Anonim şirket, sermaye koyma borcunu yerine getirmeyen veya eksik ödeyen pay sahibinden, sermaye koyma borcunun ifa edilmesini isteyebileceği gibi şirketin bir ifa davası açması da mümkün olmakla birlikte borcun yerine getirmesinde yaşanan gecikme sebebiyle uğradığı zararın tazminini de isteyebilir. Öte yandan, şirket alacaklıları ifa edilmemiş sermaye borcundan dolayı direkt şirketin ortaklarına başvuramayacaktır.³⁷⁹ Ayrıca TTK m.482’de sermaye koyma borcunu süresi içinde yerine getirmeyen pay sahibi, ihtara gerek olmaksızın, temerrüt faizi ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Ek olarak sermaye koyma borcunu yerine getirmeyen pay

³⁷⁵ Tekinalp, s.389.

³⁷⁶ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.295; Tekinalp, s.389.

³⁷⁷ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.294.

³⁷⁸ Tekinalp, s.390.

³⁷⁹ Bilgili /Demirkapı, s.330.

sahibinin ödemeyi paylar bakımından pay sahipliğinin düşürülmesi olarak ifade edilecek bir terim olan ıskat edilebilir.³⁸⁰ Ayrıca, esas sözleşmeyle öngörülmesi durumunda, mütemerrit pay sahiplerinin ifaya eklenen bir cezai şart niteliği taşıyan³⁸¹ sözleşme cezası ödemekle zorunlu tutulabilmelerinin yanı sıra söz konusu pay sahiplerinden şirketin tazminat talep edebilmesi de mümkündür.

Öğreti ve Yargıtay tarafından sermaye koyma borcundan kaynaklanan uyuşmazlıkların tarafların serbest iradeleri ile tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklardan olup olmayacağı tartışılmıştır. Yargıtay’a göre “... Hissedarın anonim şirkete karşı sermaye taahhüdü Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre şirkete karşı bir borç teşkil etmektedir... anonim şirket, hissedardan taahhüt ettiği ve borç niteliğinde olan sermaye taahhüdünü talep etmek zorundadır. Bunu istemekten vazgeçmek hakkına dahi sahip değildir...”³⁸² Anlaşıldığı üzere, pay sahibinin sermaye koyma borcunun ibra, feragat ve sulh yoluyla ortadan kaldırılması mümkün olmamakla birlikte şirket bu borcu talep etmek zorunda olup söz konusu borçtan vazgeçemeyecektir.³⁸³

Sermaye koyma borcu üzerinde tasarruf yetkisinin sınırlandırılmış olması, bu sınırlar içinde tahkime başvurulamayacağı anlamına gelmeyecektir.³⁸⁴ Nitekim öğretide yer alan bir görüşe göre, tahkime elverişlilik konu yönünden tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri uyuşmazlıklarla sınırlandırılmış olmasından dolayı, özellikle sermaye borcundan kaynaklanan temerrüt nedeniyle tazminat, faiz ve cezai şart gibi malvarlığına ilişkin hususlarda tahkime başvurulabilecektir.³⁸⁵

Esas olarak, sermaye koyma borcundan kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu kabul edilmesine rağmen bu tespit taşınır mal, fikri haklar ve nakdi sermaye ile

³⁸⁰ Tekinalp, s.390.

³⁸¹ Şener, s.599.

³⁸² HGK, T.01.03.1967, E.966/T-1511, K.133: BATİDER, Y.1967, C. IV, S. 2, s.342 vd.; Hendem, s.132.

³⁸³ Poroy /Tekinalp/ Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II, s.90.

³⁸⁴ Huysal, s.299.

³⁸⁵ Bahtiyar, Ana sözleşme, s.211.

sınırlıdır.³⁸⁶ Zira sermaye olarak konulmuş taşınmazların aynından kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkim ile çözümlenmesi mümkün değildir. Ancak sermaye olarak taahhüt edilen taşınmaza ilişkin tazminat, faiz, cezai şart gibi fer'i borçlara ilişkin uyuşmazlıklar tahkimde görülebilecektir.³⁸⁷

2.3.3. Kuruluştan Doğan Sorumluluk Kaynaklı Uyuşmazlıklar

Anonim şirketlerde kuruluş, esas sözleşmenin hazırlanması ile başlayarak şirketin ticaret siciline tescil edilmesine kadar devam eden süreç olarak tanımlanabilmektedir.³⁸⁸ Kuruluş aşamalarındaki bazı işlemlerdeki eksiklik veya yanlışlıklar; pay taahhüt edip esas sözleşmeyi imzalayan gerçek ve tüzel kişiler olarak tanımlanan kurucuların sorumluluklarına sebebiyet verebilmektedir.³⁸⁹

Kurucuların kuruluş işlemlerinden kaynaklanan sorumlulukları, hukuki ve cezai sorumluluk olarak ikiye ayrılmaktadır.³⁹⁰ Esasen kuruluştan doğan hukuki sorumluluk halleri; kuruluş belgelerinin kanuna aykırı olmasından kaynaklı sorumluluk, sermaye hakkında yanlış beyanlarda bulunulması, aynı sermayeye değer biçilmesinde hileli davranışlarda bulunulması, kanundan, halktan para toplamak ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerin ihlalidir.³⁹¹ Kuruluştan doğan cezai sorumluluktan kaynaklanan uyuşmazlıklar ise kamu düzenini ilgilendirdiği ve tarafların serbest iradelerine tabi olmayan işlerden olmaları sebebiyle tahkime elverişli olarak kabul edilmeyecektir.³⁹²

TTK m. 553 hükmüne göre kurucular, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini gereği gibi ifa etmedikleri takdirde hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan dolayı sorumludurlar. Hükümden

³⁸⁶ Huysal, s.300.

³⁸⁷ Huysal, s.300.

³⁸⁸ Giray R. Eda, Anonim Şirketlerde Kuruluştan Doğan Hukuki Sorumluluk, Marmara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2012, C.:18, S.:2, s.432.

³⁸⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku I, s.254; Kaldırım, s.76.

³⁹⁰ İmregün, s.84.

³⁹¹ İmregün, s.84; Giray, s.432 vd.

³⁹² Huysal, s.301; Kaldırım, s.77.

anlaşılacağı üzere, kuruluştan doğan sorumluluk davalarının konusunu esas olarak tazminat oluşturmakta olup söz konusu bu davaların taraflarını ise kurucular ile şirket tüzel kişiliği, pay sahipleri ve şirket alacaklıları oluşturacaktır.³⁹³ Pay sahipleri bahsi geçen davada tazminatın ancak şirkete ödenmesini talep edebilecektir.

Üçüncü kişi olan şirket alacaklılarının kuruluştan doğan sorumluluğa ilişkin tazminat istemlerinin tahkim yargı yolunda görülebilmesi için kuruluştan doğan sorumluluğuna başvurulacak kişiler ile davacı arasında ayrı bir tahkim sözleşmesinin varlığı gerekecektir.³⁹⁴

Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluklarının sulh ve ibra yolu ile kaldırılabilmesinin mümkün olmasının yanı sıra şirket kurucularının sorumluluklarının malvarlığını ilgilendiren uyuşmazlıklardan olması sebebiyle konuya ilişkin davalar hakemler önünde görülebilecektir.³⁹⁵

TTK m. 559'da kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılamaz şeklinde bir kısıtlamaya yer verilmiştir. Öncelikle düzenleme ile getirilen kısıtlama tahkime elverişlilik açısından bir kısıtlama getirmemektedir. Nitekim bu kısıtlama sadece tahkim yargı yolunu ilgilendirmemekte aynı zamanda mahkemelerde görülen davalar için de geçerlidir.³⁹⁶

Esas olarak kurucuların sorumluluklarının şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılamayacağına ilişkin kısıtlama nispi tahkime elverişliliğe benzemekle birlikte aslında zamansal anlamda bir tahkime elverişsizlik oluşturmaktadır.³⁹⁷ Aslında söz konusu bu dört yıllık süre zarfında kurucuların sorumlulukları kaldırılamayacak ve sorumluluklarının kaldırılmasına yönelik

³⁹³ Huysal, s.301; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku I, s.255.

³⁹⁴ Huysal, s.302.

³⁹⁵ Hendem, s.133; Huysal, s.302.

³⁹⁶ Huysal, s.302.

³⁹⁷ Hendem, s.133.

uyuşmazlıklar tahkimin yanı sıra devlet yargısında da görölmeyecektir.³⁹⁸ Ancak dört yıllık süre kurucuların sorumluluklarının kaldırılmaması için geçerli olmakla birlikte kurucuların sorumluluğundan kaynaklanan eda ve tazminat davaları ise anılan süre içinde tahkim yargı yolunda görölebilecektir.³⁹⁹

Ek olarak, TTK m. 561’de kuruluştan doğan sorumluluğā ilişkin sorumlular aleyhinde şirketin merkezinin bulunduğū yer asliye ticaret mahkemesinde dava aılabileceğē belirtilmiş olmakla birlikte maddenin gerekçesine bakıldığında yetkili olan mahkemeler yanına bir diğē yetkili mahkeme daha eklemekte, yoksa inhisarē yetkiyi haiz bir mahkemeyi göstermemektedir. Tahkim ve yetki sözleşmesi yapmak yolu açık olduğū ifade edilmiştir.⁴⁰⁰

³⁹⁸ Huysal, s.302; Hendem, s.133.

³⁹⁹ Huysal, s.302.

⁴⁰⁰ Bkz.TTK m.561 madde gerekçesi.

SONUÇ

Teknolojinin gelişimi beraberinde ticaretin önündeki en büyük engellerden biri olan uzaklık olgusunu ortadan kaldırmış ve küresel ticaretin giderek gelişmesine sebep olmuştur. Uluslararası ticaretin gelişmesiyle farklı ülke tabiiyetinde bulunan şirketlerin ticari olarak birbiriyle etkileşimlerinde artış yaşanmıştır. Bu durum beraberinde çeşitli uyuşmazlıkların ortaya çıkmasına sebep olmuş ve özellikle şirketlerin, uyuşmazlığın çözümü için anlaşmazlık içinde olduğu şirketin bulunduğu ülke mahkemesinin tarafsız kalamayacağına ilişkin endişelerini ortaya çıkarmış ve alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizmaları arayışına sokmuştur.

Bu kapsamda, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından tahkimin devlet yargılamasına göre daha hızlı ve gizli bir şekilde yapılması, uyuşmazlığın taraflarının serbest arzuları ile anlaşmazlığın çözümüne ilişkin usul ve esasları belirleyebilmeleri, mahkemelerde verilen kararlara benzer şekilde tahkimde verilen kararların kesin hüküm niteliğinde olması ve daha kolay bir şekilde tenfiz edilebilmeleri gibi tahkimin çeşitli olumlu özelliklerinden dolayı özellikle milletlerarası nitelikte olan şirket uyuşmazlıklarında tahkim sıklıkla tercih edilen bir yöntem olmuştur. Çalışmamızda da şirketler hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde çoğunlukla kullanılan tahkime, bazı münferit şirket uyuşmazlıkları için başvurulup başvurulamayacağı tartışılmıştır.

Tahkim, tarafların anlaşarak, aralarında doğmuş ya da doğabilecek uyuşmazlıkların tamamını veya bir kısmını mahkemeler yerine; uyuşmazlığın alanında uzman hakem veya hakemler önünde karara bağlanması olarak tanımlamak mümkündür. Bir uyuşmazlığın çözümünde tahkim yoluna gidip gitmeme tarafların özgür iradeleri ile belirlenebilen bir durumdur. Ancak bazı konularda kanunlarda zorunlu olarak uyuşmazlığın tahkimde çözülmesi gerektiği belirtilmektedir. Tahkim sözleşmesi ise HMK m. 412 ve MTK m.4' de tanımlandığı şekliyle tarafların aralarındaki var olan hukuki ilişkiden kaynaklanan mevcut veya muhtemel olarak çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümüne yönelik tahkimi kararlaştırdıkları anlaşmalardır. Tahkim

sözleşmesinin en önemli unsuru tarafların açık ve anlaşılır bir şekilde tahkime başvurma iradelerinin sözleşmede yer almasıdır.

Taraflar, serbest tasarruflarıyla aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlığın çözümü için tahkim sözleşmesi akdedebilirler. Ancak tahkim sözleşmesinin yapılması o uyuşmazlığın tahkim ile çözümlenebileceği anlamına gelmemektedir. Zira bir uyuşmazlığın hakemler önüne getirilebilmesi için öncelikle tahkime elverişli uyuşmazlıklardan olması gerekmektedir. HMK m. 408 ve MTK m. 1'e göre taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklar tahkime elverişli kabul edilmeyecektir. Mevzuatta da belirtildiği üzere anılan iki kıstas dışında taraflar arzularına göre diledikleri uyuşmazlıkları tahkime götürebilmektedirler. Ancak genellikle devletler uyuşmazlıkların çözümünün kendi mahkemelerinde gerçekleşmesini isterler ve bu durumu gerçekleştirmek adına devletin ve toplumun çıkarlarını gözetken kurallar bütünü olarak tanımlanabilen kamu düzeni gibi gerekçelerle tahkim iradesini kısıtlayabilmektedirler.

Şirketler hukukunun kendine özgü bazı özellikleri bünyesinde barındırması da tahkime elverişlilik değerlendirmesinde dikkate alınması gereken bir husustur. Şirketler hukukunun kural olarak emredici hükümlerle düzenlenmesi tahkim için bir engel oluşturmayacaktır. Zira mahkemelerin uymakla yükümlü olduğu bu kurallara haliyle tahkim yargılaması sırasında hakemler de riayet edecektir. Ayrıca esas sözleşmede tahkim şartının öngörülmesi ise maddi bir yükümlülük getirmediği için pay sahiplerine sermaye koyma borcundan başka bir borç yüklenemeyeceğine ilişkin tek borç ilkesine aykırılık oluşturmayacaktır. Ayrıca TTK'da bazı uyuşmazlıklarda yetkili mahkemelerin belirlenmesi, çeşitli uyuşmazlıklar sonucunda verilen kararların *erga omnes* etkisi ile hakem kararlarının benzer şekilde mahkeme kararları gibi ticaret siciline tescil edilebilme durumları da şirket uyuşmazlıklarının tahkime elverişliliğinde dikkate alınması gereken noktalardandır.

Taraflar tahkim iradelerini ayrı bir tahkim sözleşmesi ile belirtebileceği gibi şirket esas sözleşmesinde veya pay sahiplerinin kendi aralarındaki ilişkiyi düzenlemek amacıyla

düzenledikleri pay sahipleri sözleşmesinde yer alacak tahkim şartı şeklinde de belirleyebilmektedirler. Ancak bu durum şirket esas sözleşmesinde veya pay sahipleri sözleşmesinde yer alan tahkim şartının kimleri kapsayacağı sorusunu akla getirmektedir. Tahkim şartı şirketin kuruluş esas sözleşmesinde yer alabileceği gibi esas sözleşme değişikliği ile sonradan sözleşmeye eklenebilmektedir. Bu kapsamda, esas sözleşme değişikliği ile tahkim şartının öngörülebilmesi için tüm pay sahiplerinin oy birliği aranacaktır. Ayrıca esas sözleşmenin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'ne tescil ve ilanı ile sicilin olumlu etkisi sayesinde sözleşme ortaklık için bir normlar bütünü haline geldiği için pay sahiplerinin yanı sıra ortaklığa sonradan katılacak pay sahipleri ile ortaklık tüzel kişiliği esas sözleşmede yer alan tahkim şartı ile bağlı hale gelecektir. Pay sahipleri sözleşmesine ilişkin olarak ise pay sahiplerinin serbest iradeleriyle kendi aralarındaki ilişkiyi düzenlemek adına yaptıkları sözleşmenin, esas sözleşmenin doğurduğu etkinin aksine sadece sözleşmeye taraf olan pay sahipleri arasında hüküm ve sonuç doğurduğu için şirkete sonradan dâhil olacak muhtemel pay sahipleri ile şirket tüzel kişiliği için sözleşmede yer alan tahkim şartı geçerli olmayacaktır.

Pay sahipleri paya sahip olmalarından kaynaklanan birtakım haklara sahiptirler. Pay sahiplerinin mali hakları kâr payı, rüçhan hakkı, hazırlık devresi faizi, tasfiye payını isteme hakkı iken idari hakları ise genel kurul toplantılarına katılma ve oy kullanma hakkı, bilgi alma ve inceleme hakkı ile özel denetim isteme hakkıdır. Pay sahiplerinin mali ve idari haklarından kaynaklanan uyuşmazlıklar, tarafların serbest iradeleri ile tasarruf edebilecekleri konulardan olmaları sebebiyle bu uyuşmazlıklar tahkime elverişli kabul edilecektir.

Öğretide ayrı bir önem atfedilmiş olan genel kurul kararlarının iptali ve geçersizliğine ilişkin uyuşmazlıklar çalışmamızda ayrı bir kısımda inceleme alanı bulmuştur. Öğretide genel kurul kararlarının iptaline yönelik uyuşmazlıkların tahkime elverişliliğine ilişkin üç farklı görüş bulunmaktadır. Söz konusu bu görüşler bu uyuşmazlık türünün tahkime elverişli olduğunu öngören veya bu uyuşmazlıkları tahkime uygun bulmayan ya da tahkime elverişlilik değerlendirmesinde bulunurken iptali istenen genel kurul kararının taraf iradeleri ile karar verebilecekleri bir konuya ilişkin olup olmadığına bakılarak karar verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Ancak genel kurul kararlarının iptaline

ilişkin uyuşmazlıkların tahkime elverişli olarak kabul eden görüşü benimsemek daha doğru olacaktır. Zira genel kurul kararlarının iptalinin usulüne ilişkin TTK’ da emredici hükümlerin bulunması tahkime elverişlilik açısından bir engel teşkil etmemektedir. Nitekim tahkime elverişlilik için temel kıstas uyuşmazlığın tarafların serbest iradeleri ile tasarruf edebileceği hususlara ilişkin olmasıdır. Bu kapsamda, genel kurul kararının pay sahiplerinin alacakları başka bir kararla kaldırılabilmesinin mümkün olması sebebiyle genel kurul kararlarının iptalinden kaynaklanan uyuşmazlıkların taraf iradelerine tabi uyuşmazlıklardan kabul edilmesi ve tahkime elverişli olarak nitelendirilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, genel kurul kararlarının geçersizliğine ilişkin anlaşmazlıkların bir tespit davası niteliğinde olmaları, hâkim tarafından re’sen dikkate alınmaları ve bu davanın ilgili olan herkes tarafından açılabilmesi sebeplerinden dolayı tahkime elverişli olmayacağı kanaatindeyiz.

Genel kurul kararlarının iptali ve geçersizliğine ilişkin uyuşmazlıkların tahkime elverişliliğine ilişkin değerlendirmeler benzer şekilde yönetim kurulu kararlarının iptali ve geçersizliğine yönelik anlaşmazlıkların tahkime elverişli olup olmadığının tespitinde de yapılmıştır.

Anonim şirketler yapısı gereği çoğunluk ilkesine göre yönetilmektedir. Bu durumda, genel kurulda çoğunluk tarafından alınan kararlar esas sermayenin çoğunluğunun dışında kalan pay sahipleri olan azınlık pay sahiplerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu kapsamda, azınlık pay sahiplerinin çoğunluk ile çıkar çatışmaları yaşamaları ihtimaline karşın bazı haklar ile donatılmıştır. Bu kapsamda azınlık pay sahiplerine denetçinin görevden alınması ve yeni denetçi talep hakkı finansal tabloların görüşülmesinin ertelenmesini talep hakkı, nama yazılı pay senetlerinin bastırılması ve dağıtılmasını isteme hakkı ile şirketin haklı sebeplerle feshini talep hakkı gibi çeşitli hakları mevcuttur.

Bahsi geçen azlık haklarından belki de en önemlisi ortaklığın haklı nedenlerle feshini talep etme hakkıdır. Nitekim öğretide de birçok yazar tarafından haklı nedenlerle fesih davasının tahkime elverişli olup olmadığı tartışılmıştır. Özellikle öğretide TTK m. 531’de haklı nedenle fesih davasının görüleceği yetkili mahkemenin belirlenmesi uyuşmazlığın tahkime elverişli olmadığı anlamına geldiğine ilişkin görüşler mevcut olmasına rağmen yetkili mahkemenin belirlenmesi davanın devlet yargısında görülmesi durumunda uyuşmazlığın hangi mahkeme önünde görüleceğinin tespitine ilişkindir. Ayrıca anılan maddeye göre şirketin feshine hükmedilmesine son çare olarak başvurulacağından dolayı mahkemeler alternatif çözüm yollarına da hükmedebilmektedir. Devlet yargısına benzer şekilde hakemlerin de şirketin feshi yerine başka çözüm yollarına hükmedebilmesinden dolayı şirketin haklı nedenlerle feshine ilişkin uyuşmazlıklar tahkime elverişli kabul edilecektir. Ayrıca pay sahiplerinin pay devir işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, tarafların serbestçe tasarruf edecekleri konulardan olması sebebiyle tahkime elverişli kabul edilecektir. Ancak anılan uyuşmazlıkların çözümünde ortaklığa yeni katılan pay sahiplerinin esas sözleşmede yer alan tahkim kaydı ile bağlı olup olmadığı sorusu akla gelmekle birlikte esas sözleşmenin korporatif niteliğinden dolayı anılan pay sahipleri için tahkim şartı hüküm ifade edecektir.

Çalışmanın son kısmında pay sahiplerinin sermaye koyma borcundan kaynaklanan ve kuruluştan doğan sorumluluklarından kaynaklanan uyuşmazlıklara ilişkin bilgiler vermiş olup anılan uyuşmazlıklardan genel olarak sermaye koyma borcundan kaynaklanan uyuşmazlıklar tahkime elverişli kabul edilmektedir. Öte yandan, sermaye olarak konulmuş taşınmazların aynından kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünün hakemler önünde gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Ayrıca pay sahiplerinin kuruluştan doğan sorumluluktan kaynaklanan uyuşmazlıkların hangi mahkemelerin yetkili olduğunu belirten TTK m. 561’in madde gerekçesinde tahkim ve yetki sözleşmesi yapmak yolunun açık olduğu net bir şekilde ifade edilerek kuruluştan doğan sorumluluktan kaynaklanan uyuşmazlıkları tahkime elverişli kabul edilecektir.

Sonuç olarak, çalışmamızda pay sahipliğinden doğan hak ve yükümlülüklerden kaynaklanan uyuşmazlıkların hakemler önünde görülüp görülemeyeceği meselesi

üzerine incelemelerde bulunulmuştur. Her ne kadar bahsi geçen konuya ilişkin bir hukuki düzenlemenin olmamasına ve konunun öğreti ve Yargıtay tarafından az çalışmış olmasına rağmen özellikle tahkimin olumlu yanları da hesaba katılınca şirketlerin uyuşmazlıklarının çözümünde tahkimi kullanmalarının teşviki için TTK'da konuya ilişkin hukuki düzenlemenin yapılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz.⁴⁰¹

⁴⁰¹ Erdem, Tahkime Elverişlilik, s.22.

KAYNAKÇA

Adıgüzel Burak; Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Sınırlanması veya Kaldırılması, GÜHFD,2014, C.XVIII, S.1.

Akdağ Güney Necla, Anonim Şirketlerde Kuruluş, Vedat Kitapçılık, 2014.

Akdağ Güney Necla, Anonim Şirketlerde Kuruluş, Vedat Kitapçılık, 2014.
(Atıf Şekli: Kuruluş)

Akdağ Güney Necla; Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu,2.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.

Akın Murat Yusuf; Anonim Ortaklıkta Bağlı Nama Yazılı Hisseler, Birinci Basından Tıpkı Bası,Vedat Kitapçılık, İstanbul,2014.

Akıncı Ziya; Milletlerarası Tahkim, Vedat Kitapçılık, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4.Baskı, İstanbul 2019.

Alangoya Yavuz; Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1973. (Atıf Şekli: Tahkimin Niteliği)

Alangoya Yavuz / Yıldırım M.Kamil / Deren Yıldırım Nevhis; Medeni Usul Hukuku Esasları,6. Bası, Alkım Yayınevi, İstanbul.

Altay Sıtkı Anlam; Anonim Ortaklıklar Hukuku'nda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler,Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009.

Aydemir Fatih; Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2016.

Aydın Beyza Nur; Anonim ve Limited Şirketlerde Pay Kavramı ve Pay Devri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2022.

Ayoğlu Tolga; Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.

Bahtiyar Mehmet; Anonim ortaklık ana sözleşmesi, Beta Yayınları, 2001. (Ana sözleşme)

Budak Ali Cem; Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Tahkim Hükümleri, Uluslararası Ticaret Ve Tahkim Hukuku Dergisi, Cilt 1, s.1, 2012.

Buluttekin Derya; Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Tahkimin Değerlendirilmesi (HMK m. 407-444), DÜHFD, Cilt: 27, Sayı: 46, Yıl: 2022, s. 251-294.

Caprasse Oliver; Les Sociétés et L'arbitrage, Bruxelles-Paris, 2002.

Çamoğlu Ersin; Anonim Ortaklık Genel Kurulunu Toplantıya Kimler Çağırır ?, Yargı Dergisi 2012, S. 204, s. 11-18.

Çamoğlu Ersin,; Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.

Dayınlarlı Kemal; Millî-Milletlerarası Kamu Düzeni Tahkime Etkileri ve Sonuçları, 2. B., Dayınlarlı Yayıncılık, Ankara 2011.

Dayınlarlı Kemal; HUMK'da Düzenlenen İhtiyari İç Tahkim (m. 516-536), Gözden Geçirilmiş, Dayınlarlı Yayıncılık, Genişletilmiş ve Yargıtay Kararları ile Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Ankara 2004.

Dayınlarlı Kemal; Millî-Milletlerarası Kamu Düzeni Tahkime Etkileri ve Sonuçları, 2. B., Dayınlarlı Yayıncılık, Ankara 2011.

Demir Gökyayla Cemile; Milletlerarası Tahkimde Ad Hoc Tahkim Ve Kurumsal Tahkim, Uğur Alacakaptan'a Armağan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2008.

Demirkol Berk; Paysahipleri Sözleşmesi İle Getirilen Pay Devir Kısıtlamaları, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Duygun Yarsuvat'a Armağan, Cilt:IX,Sayı:2,s.852-883.

Deren Yıldırım Nevhis; Milletlerarası Tahkimin Esaslı Sorunları, Alkım Yayınevi, İstanbul 2004.

Deren Yıldırım Nevhis, Tahkim ve Objektif Açıdan Tahkime Elverişlilik (Tahkime Elverişlilik), Alkım Yayınları, Prof. Dr. Yavuz Alangoya İçin Armağan, Yıl: 2007, s. 47- 61.

Deren Yıldırım Nevhis; Uncitral Model Kanunu ve Milletlerarası Tahkim Kanunu Çerçevesinde Milletlerarası Tahkimin Esaslı Sorunları, Alkım Yayınları, İstanbul 2004.

Ekşi Nuray; Hukuk Muhakemeleri Kanununda Tahkim, 2.baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2019.

Eminoğlu Cafer; Anonim Şirketler Hukuk Uyuşmazlıklarının Arabuluculuğa Elverişliliği Ve Elverişliliğin Tespitinde Ölçüt Önerileri, TFM, C:7,S:2,s.265-284.

Erdem Nuri;Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi, İstanbul, 2012.

Erdem H.Ercüment; (Editörler: Süheyla Balkar/Hatice Özdemir Kocasakal), Şirketler Uyuşmazlıklarının Tahkime Elverişliliği, Tahkim Anlaşması, On ikilevha Yayınları, 2021. (Atıf Şekli: Tahkime Elverişlilik)

Erdem H.Ercüment.; Resolving International Trade Dispute Through Arbitration,Prof.Dr.Fırat Öztan’a Armağan, C.I, Ankara 2010, s.839 vd.

Erdem H.Ercüment;Tahkim Anlaşması,(Prof.Dr.Hamdi Yasaman’a Armağan),İstanbul 2017.

Er Sefa; Anonim Şirketlerde Pay Devri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale 2016.

Esen Emre;Uluslararası Ticari Tahkimde Tahkim Anlaşmasının Üçüncü Kişilere Teşmili, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul,2008

Esin İsmail; Hissedarlar Sözleşmesi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.II, S.1,2005.

Esin İsmail G./ Tunç Lokmanhekim S.;Uygulamada Birleşme ve Devralmalar, Beta Yayıncılık, İstanbul 2003.

Giray R.Eda; Anonim Şirketlerde Kuruluştan Doğan Hukuki Sorumluluk, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2012, Cilt: 18 Sayı: 2, 431 – 440.

Hanağası, Emel;Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi Davasının Medeni Usul Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.XXXII,S.1,Mart 2016.

Hanotiau Bernard,Objective Arbitrability,Its Limits,Its Problem Areas,Objective Arbitrability Antitrust Disputes Intellectual Property Disputes,(ASA Confrence Zürich On 19 November 1993),ASA Special Series No.6,1994.

Hanotiau Bernard/Olivier Caprasse: Arbitrability, Due Process, and Public Policy under Article V of the New York Convention-Belgian and French Perspectives (Journal of International Arbitration, Vol. 25, No. 6, December 2008, s. 721-742).

Haziroğlu, Elif Cemre; Emredici Hükümler İlkesi (TTK md. 340) Çerçevesinde Esas Sözleşme ve Pay Sahipleri Sözleşmesi Hükümlerinde Geçerlilik Sorunu, Özel Hukukun Güncel Meseleleri Sempozyumu II, TTK'nın Yürürlüğünün 7. Yılında Anonim Şirketler Hukuku, Bildiri Kitabı, Adalet Yayınevi, 2020,403-415.

Helvacı Mehmet; Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararlarının İptali Davalarının Tahkim Yargılamasına Uygunluğu Üzerine Düşünceler, II.Uluslararası Hukuk Sempozyumu “Tahkim”,14 Şubat2009,Konuşmalar-Tartışmalar-Bildiriler,İstanbul,2009,s.179-202.

(Atıf Şekli:Tahkim)

Helvacı, Mehmet: “Anonim Ortaklıkta Ticaret Hukukundan Kaynaklanan Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği ve Tanımı”, Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan, İstanbul 1998.

(Atıf Şekli: Azınlık)

Hendem Burcu; Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bakımından Tahkime Elverişlilik, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2023.

Huysal Burak; Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkime Elverişlilik, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.

İldır Gülgün; İş Kanunu'na Göre Uyuşmazlıkların Özel Hakem Yolu ile Çözümü, Terazi Hukuk Dergisi, C.1, S.2, Ekim,2016, s.11-16.

İlbasmış Hızlısoy Özlem; Anonim Şirketin Haklı Sebep Feshi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016.

İlhan Hüseyin Afşın;Tahkim Sözleşmesinin Geçerliliği, Adalet Yayınevi, Ankara,2016.

İmregün Oğuz;Anonim Ortaklıklar, İstanbul,1989.

Kaderoğlu Ezgi, Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesinin Esas Sözleşmeye Etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Antalya 2022.

Kaldırım Nur; Şirketler Hukukundan Uyuşmazlıklarda Tahkim, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019.

Kale İbrahim Enes, Şirketler Hukukunda Çekişmesiz Yargı İşleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar 2019.

Karaahmetoğlu İsmail Özgün; Anonim Şirket Esas Sözleşmesinin Yorumlanması, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2020.

Karaege Özge; Anonim Şirketlerde Tek Pay Sahibinin Genel Kurulu Toplantıya Çağrı Yetkisi (TTK m. 410/2), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XIX, S.4, Ankara 2015.

Karan Hakan; Milletlerarası Ticari Tahkimin Hukuki Mahiyeti ve Bu Alandaki Kanunlaştırmalara Etkisi, Prof. Dr. Mahmut Tevfik Birsal'e Armağan, İzmir, s.201-230.

Karasu Rauf; Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, Yetkin Yayınları, Güncelleştirilmiş 2.Baskı, Ankara 2015.

Karasu,Rauf; Anonim Şirket Yönetim Kurulunda Belirli Grupların Temsil Edilme Hakkı, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Yıl 2016, Cilt: 2 Sayı: 1,31-40.

Kaya Arslan; Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Ankara,2001.

Kaya Esra;Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 93 • Sayı: 2 • Yıl: 2019,140-159.

Kayıklık Abdurrahman; Anonim Şirkette Azınlığın Korunması: Kim İçin, Neden ve Nasıl Bir Koruma?, İstanbul Hukuk Mecmuası, Yıl 2022, Cilt: 80 Sayı: 2, 407 – 453.

Kayıklık Abdurrahman; Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü İhtilaflarında Tahkim, BATİDER 2020, s.133-176, s.149.

Kendigelen Abuzer; Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 3. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.

Kırca İsmail / Şehirali Çelik Feyzan Hayal / Manavgat Çağlar;Anonim Şirketler Hukuku Cilt: I, Ankara 2013.

Kırca İsmail / Şehirali Çelik Feyzan Hayal / Manavgat Çağlar; Anonim Şirketler Hukuku Cilt:II,Ankara 2016.

Konuralp, Cengiz Serhat; Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.

Kuru Baki; Hukuk Muhakemeleri Usulü, El Kitabı Cilt 1, Yetkin Yayınları, Ankara, İstanbul,2020.

Kuru Baki; Nizasız Kaza, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1961.

Kuru Baki, Aydın Burak, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 7.B., Yetkin Yayınları, Eylül 2022.

Lazareff Serge; Mandatory Extraterritorial Application Of National Law Rules, Planning Efficient Arbitration Proceedings: The Law Applicable In International Arbitration- ICCA Congress, Vienna 1994.

Lew, Julian D. M. / Mistelis, Loukas A. / Kröll, Stefan M.; Comparative International Commercial Arbitration, Kluwer Law International, 2003.

Mildon Yasemin; Anonim Ortaklıklar Hukukunda Korporatif Düzlem ile Bağlantılı Paralel Yargılamalar, On İki Levha Yayınları, 2020.

Monti Antonio; Arbitration and Corporate Law, Three Essays On International Commercial Arbitration, Lugano, 2003, s.19-107.

Moroğlu Erdoğan; Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, On İki Levha yayıncılık, İstanbul 2020.

Moroğlu Erdoğan, Anonim Ortaklık Ana sözleşmesi ve Hukuki Niteliği, Kocayusufpaşaoğlu'na Armağan, İstanbul, Beta Yayınları.

Moroğlu Erdoğan; Oy Sözleşmeleri, Vedat Kitapçılık, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 5.Baskı, İstanbul 2015.

Moroğlu Erdoğan; Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarılar, Değerlendirme ve Öneriler, Genişletilmiş 6. Baskı, İstanbul 2009.

Nomer Ergin/ Ekşi Nuray / Gelgel Öztekin Günseli; Milletlerarası Tahkim Hukuku, Beta Yayıncılık,6.bası, İstanbul 2021.

Nomer N.Fusun; Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998.

Oğuzman M.Kemal / Seliçi Özer / Oktay Özdemir Saibe; Eşya Hukuku,19.Baskı,Filiz Kitabevi,İstanbul 2016.

Okutan Nilsson Gül; Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, İstanbul, 2003.

Öçal Akar;Anonim Şirketlerde Hazırlık Devresi Faizi, İktisat ve Maliye Dergisi., C. XVIII, S.2

Özbek Mustafa Serdar; Tahkim Hukuku, Cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara 2022.

Özdemir Kocasakal Hatice; Doğrudan Uygulanan Kurallar ve Sözleşmeler Üzerindeki Etkileri, İstanbul 2001.

Pekcanıtez Hakan / Atalay Oğuz / Özkes Muhammet; Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı, On İki Levha Yayıncılık, 9. Bası, İstanbul, Eylül 2021.

Poroy Reha; Nama Yazılı Hisse Senetlerinin Devri, İktisat ve Maliye Dergisi, S. 7, C. 17.

Poroy Reha / Tekinalp Ünal / Çamoğlu Ersin; Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku I, Güncelleştirilmiş,13.Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019.

Poroy Reha / Tekinalp Ünal / Çamoğlu Ersin; Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku II, Vedat Kitapçılık,İstanbul 2019.

Pulaşlı Hasan; Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

Pulaşlı Hasan; Şirketler Hukuku Şerhi, Adalet Yayınevi,3.Bası, Ankara,2018, C. I.

Pulaşlı Hasan; Şirketler Hukuku Şerhi, Adalet Yayınevi,3.Bası, Ankara,2018, C. II.

Ruhi Ahmet Cemal; Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni Müdahalesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.

Sayın Hediye Bahar; Pay Sahibi Haklarının Korunması Kapsamında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Butlanı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir,2014

Saka, Zafer; Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararları,Vedat Kitapçılık,İstanbul 2004.

Sarı Mehmet; Tahkime Elverişlilik, Terazi Hukuk Dergisi, Nisan,2009, S. 32, s.145-172.

Sevi Ali Murat; Anonim Ortaklıkta Pay Devri, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Shell Richard G.; Arbitration and Corporate Governance,North Carolina Law Review,C.67,1989,s.517 vd,

Sulu Muhammed;Pay Sahipleri Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Arabuluculuk ve Tahkim, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Yıl 2022, Cilt: 8 Sayı: 2, 511-528.

Süral Ceyda; Hakem Kararlarının İcrası Ve İptal Davası,Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,Cilt:16,Özel Sayı 2014,Prof.Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan,Basım Yılı 2015,s.1377-1411.

Şahin Ayşe;Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul,2011, s.315-316.

Şanlı Cemal / Esen Emre / Ataman Figanmeşe İnci; Milletlerarası Özel Hukuk, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.

Şanlı Cemal; Milletlerarası Ticari Tahkimde Esasa Uygulanacak Hukuk, Sevinç Matbaası, Ankara 1986.

Şener Oruç Hami; Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı,4.Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2019.

Şit Köşgeroğlu Banu; Yabancı Hakem Kararlarının Üçüncü Kişilere Karşı Tenfizi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 3, 2011.

Taş Mehmet;Türk Hukukunda Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının İptali Davalarının Milletlerarası Ticari Tahkimde Görülmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007.

Taşkın Alim; Hakem Sözleşmesi, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2005.

Taşpınar Ayvaz Sema; Bedensel Zararlarda Tahkim, Türkiye Barolar Birliği Bedensel Zararlardan Dolayı Hukuki Sorumluluk Uluslararası Kongresi, Kıbrıs 2019, s. 405-432.

Tekinalp Ünal; Anonim Ortaklıkta Yeni Bağlam Sisteminin Esasları (Pay Defteri Hukuku ile), Vedat Kitapçılık,4.Baskı, İstanbul 2012.

Tekinalp Ünal;Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020.

Turan Mustafa; Şirketler Topluluğunda Azınlık Pay Sahiplerinin Menfaatlerinin Korunması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2022.

Uluocak Nihal; Kanunlar İhtilâfı (Yasama Yetkisi Kuralları), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1971.

Ulusoy Erol; Anonim Şirketlerde Azınlık Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkarılması, BAÜHFD 2014, C. 9, S. 117-118.

Ulusoy Erol / Falcioğlu M. Özgür; Azınlığın Yönetim Kurulunda Temsili, Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları, Ankara 2014.

Üstündağ Saim; Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Tahkim, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1968.

Üstündağ Saim, Medeni Yargılama Hukuku, Cilt: I-II, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000.

Veziroğlu Cem; Arbitration Of Corporate Law Disputes In Joint Stock Companies Under Turkish Law: A comparative Analysis, Global Relations Forum Young Academics Program Policy Paper Series, No.9, Mart 2019, s.1-30.

Yavuz Cevdet; “Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi ve Tabi Olduğu Hükümler”, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tahkim Konuşmalar-Tartışmalar-Bildiriler, İstanbul 2009.

Yeğengil Rasih; Tahkim, İstanbul, 1974.

Yener Cansu; Milletlerarası Tahkim Anlaşmasının Kurulması ve Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2015.

Yeşilirmak Ali; Türkiye’de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011.

Yılmaz Ejder; Hukuk Davlarında Yasa Yollarına Başvuru Hakkı ve Bu Hakkın Sınırlandırılmasının Yerindeliği Sorunu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi,1988-1.

Yılmaz Ejder; Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, 4. Bası, Ankara 2012.

Yılmaz Süleyman / Çavuşoğlu Gökçe Filiz; Türk Hukukunda Tahkime Elverişlilik Kavramı ve Taşınmaz Aynına İlişkin Uyuşmazlıkların Tahkimde Görülmesi (InÜHFD, Y. 2019, C. 10, S. 2, s. 594-613).

Yılmaz Gülşah; Pay Sahipleri Sözleşmesinden Doğan Birlikte Satma Hakkı ve Birlikte Satışa Zorlama Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.

Yıldırım Burçin; Anonim Ortaklıklarda Şirket İçi Uyuşmazlıkların Milletlerarası Tahkim Yoluyla Çözümlemesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2012.

Yüksel Sinan H.; Pay Sahipleri Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim, Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul,2018,141-147.Atıf Şekli:Tahkim

Yüksel Sinan H.; Paysahipleri Sözleşmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Galatasaray Sosyal Bilimler Enstitüsü,İstanbul 2003.

Yördem Yılmaz ; Anonim Ortaklıklarda Ticaret Kanunundan Kaynaklanan Azınlık Hakları, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 2004, Cilt: 8-9 Sayı: 8-9-10-11, 171- 195.

Zengin,Burcu; Şirketler Hukukunda Tahkime Elverişlilikle İlgili Temel Meseleler, Terazi Hukuk Dergisi,Cilt 9,Sayı 95, Temmuz 2014,101-113.

Zorluer Onur; Anonim Şirketlerde Azınlık Haklarının Kötüye Kullanılmasına Karşı Çoğunluğun Korunması, Yayınlanmamış doktora Tezi, İstanbul,2020.

Elektronik Kaynaklar:

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/Publications/TAHK%C4%B0M%20K%C4%B0TABI/TAHK%C4%B0ME%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%20TEMEL%20KAVRAMLAR,%20D%C3%9CZENLEMELER%20VE%20G%C3%9CNCEL%20GEL%C4%B0%C5%9EMELER.pdf> / (E.T.:23.10.2023)

<https://www.whitecase.com/publications/insight/2021-international-arbitration-survey/>
(E.T.:23.10.2023)

<https://www.kazanci.com.tr/>

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c089/>

tbmm23089050ss0393.pdf (E.T.:18.03.2023)

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-09
		Yayın Tarihi Date of Pub.	22.11.2023
	FRM-YL-09 Yüksek Lisans Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for Master's Thesis</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: 19/04/2024	
Tez Başlığı (Türkçe): Anonim Şirket Pay Sahibinin Hak Ve Yükümlülüklerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkime Elverişlilik	
Tez Başlığı (Almanca/Fransızca)*:	
Yukarıda başlığı verilen tez çalışmam:	
1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır. 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne veya ruh sağlığına müdahale içermemektedir. 4. Anket, ölçek (test), mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme gibi teknikler kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen araştırma niteliğinde değildir. 5. Diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri kullanımını (kitap, belge vs.) gerektirmektedir. Ancak bu kullanım, diğer kişi ve kurumların izin verdiği ölçüde Kişisel Bilgilerin Korunması Kanuna riayet edilerek gerçekleştirilecektir.	
Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	Eda Nur EKİN
	Ad-Soyad/İmza

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	Eda Nur EKİN
	Öğrenci No	N20132174
	Enstitü Anabilim Dalı	Özel Hukuk
	Programı	Özel Hukuk

DANIŞMAN ONAYI

Dr.Öğr.Üyesi Elif Cemre HAZIROĞLU

UYGUNDUR.
(Unvan, Ad Soyad, İmza)

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-09
		Yayın Tarihi Date of Pub.	22.11.2023
	FRM-YL-09 Yüksek Lisans Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for Master's Thesis</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

* Tez Almanca veya Fransızca yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı **Tez Yazım Dilinde** yazılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-09
		Yayın Tarihi Date of Pub.	22.11.2023
	FRM-YL-09 Yüksek Lisans Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for Master's Thesis</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

HACETTEPE UNIVERSITY GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES DEPARTMENT OF PRIVATE LAW	
Date: 19/04/2024	
ThesisTitle (In English): Arbitrability in the resolution of disputes arising from the rights and obligations of joint stock partnership shareholders	
My thesis work with the title given above: - Does not perform experimentation on people or animals. - Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.). - Does not involve any interference of the body's integrity. - Is not a research conducted with qualitative or quantitative approaches that require data collection from the participants by using techniques such as survey, scale (test), interview, focus group work, observation, experiment, interview. - Requires the use of data (books, documents, etc.) obtained from other people and institutions. However, this use will be carried out in accordance with the Personal Information Protection Law to the extent permitted by other persons and institutions.	
I hereby declare that I reviewed the Directives of Ethics Boards of Hacettepe University and in regard to these directives it is not necessary to obtain permission from any Ethics Board in order to carry out my thesis study; I accept all legal responsibilities that may arise in any infringement of the directives and that the information I have given above is correct.	
I respectfully submit this for approval.	
Eda Nur EKİN Name-Surname/Signature	

Student Information	Name-Surname	Eda Nur EKİN
	Student Number	N20132174
	Department	Private Law
	Programme	Private Law

SUPERVISOR'S APPROVAL

Asst.Prof.Elif Cemre HAZIROĞLU
APPROVED

(Title, Name Surname, Signature)

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 19/04/2024

Tez Başlığı: Anonim Şirket Pay Sahibinin Hak Ve Yükümlülüklerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkime Elverişlilik

Tez Başlığı (Almanca/Fransızca)*:

Yukarıda başlığı verilen tezimin a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 95 sayfalık kısmına ilişkin, 11/03/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 26 'dır.

Uygulanan filtrelemeler*:

- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- ☒ Kaynakça hariç
- ☐ Alıntılar hariç
- ☒ Alıntılar dâhil
- ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tezimin herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Eda Nur EKİN

Ad-Soyad/İmza

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	Eda Nur EKİN
	Öğrenci No	N20132174
	Enstitü Anabilim Dalı	Özel Hukuk
	Programı	Özel Hukuk

DANIŞMAN ONAYI

Dr.Öğr.Üyesi Elif Cemre HAZIROĞLU

UYGUNDUR.
(Unvan, Ad Soyad, İmza)

* Tez **Almanca** veya **Fransızca** yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı **Tez Yazım Dilinde** yazılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu <i>Form No.</i>	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi <i>Date of Pub.</i>	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orjinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No <i>Rev. No.</i>	02
		Revizyon Tarihi <i>Rev.Date</i>	25.01.2024

**Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları İkinci bölüm madde (4)/3'te de belirtildiği üzere: Kaynakça hariç, Alıntılar hariç/dahil, 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words) filtreleme yapılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

TO HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF PRIVATE LAW

Date: 19/04/2024

Thesis Title (In English): Arbitrability in the resolution of disputes arising from the rights and obligations of joint stock partnership shareholders

According to the originality report obtained by my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 11/03/2024 for the total of 95 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled above, the similarity index of my thesis is 26 %.

Filtering options applied**:

- ☒ Approval and Declaration sections excluded
- ☒ References cited excluded
- ☐ Quotes excluded
- ☒ Quotes included
- ☒ Match size up to 5 words excluded

I hereby declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

Kindly submitted for the necessary actions.

Eda Nur EKİN

Name-Surname/Signature

Student Information	Name-Surname	Eda Nur EKİN
	Student Number	N20132174
	Department	Private law
	Programme	Private law

SUPERVISOR'S APPROVAL

Asst.Prof.Elif Cemre HAZIROĞLU
APPROVED
(Title, Name and Surname, Signature)

**As mentioned in the second part [article (4)/3]of the Thesis Dissertation Originality Report's Codes of Practice of Hacettepe University Graduate School of Social Sciences, filtering should be done as following: excluding refence, quotation excluded/included, Match size up to 5 words excluded.

